

De NOS en Nieuwswijsheid

“Als wij een beetje kunnen helpen met het verder vormen van jonge, (eigen)wijze wereldburgers, dan hebben wij al heel wat gedaan”

Hans Laroës

Naam:

Lodi van Brussel

Opleiding:

Cultureel Maatschappelijke Vorming

Academie:

Sociale Professies

Jaar:

2009

Afstudeerbegeleider:

Rudy van den Hoven

Opdrachtgever:

Tanja Jadnanansing

Samenvatting

De vraagstelling van dit onderzoek is:

Wat is het belang van nieuwswijsheid, in het bijzonder voor MBO jongeren, en hoe kan de adviseur "jongeren en nieuws" van de NOS daar invulling aan geven door middel van het ontwikkelen en organiseren van educatieve activiteiten en projecten?

Nieuwswijsheid is het beschikken over kennis, vaardigheden en gedrag om nieuws in een context te kunnen plaatsen en dit te kunnen beoordelen vanuit een kritische houding, zodat men het eigen gedrag kan bepalen.

Iedereen moet nieuwswijs zijn omdat men anno 2009 in een informatiesamenleving en kenniseconomie leeft die dat vereist. Door de opkomst van informatie en communicatietechnologieën is er geen duidelijke kennisautoriteit meer aanwezig. Het is dus van belang dat men dat beseft en dat men dus opzoek zal moeten gaan naar de waarheid (of meer stukken van de waarheid) om tot een oordeel te kunnen komen.

De werking van de journalistiek is hierdoor ook veranderd. Door de nieuwe mogelijkheden op het gebied van digitale media kan iedereen participeren, is de snelheid van nieuws vergroot, maar tegelijkertijd de kwaliteit ook verlaagd. Het is daarom van belang om te weten hoe nieuws werkt en gemaakt wordt.

De NOS onderneemt een aantal activiteiten in het kader van nieuwswijsheid zodat zij de jongeren kunnen laten inzien dat het belangrijk is om een goed geïnformeerde burger te zijn, zodat zij beter mee kunnen doen in de samenleving. Tegelijkertijd gebruikt de NOS nieuwswijsheid activiteiten om contact te leggen met jongeren. Zo heeft de NOS een adviseur jongeren en nieuws die het merendeel van deze activiteiten organiseert en jongeren in contact brengt met de journalisten van de NOS.

Jongeren moeten nieuwswijs zijn omdat zij niet weten hoe nieuws tot stand komt, hoe zij met informatie om moeten gaan en hoe zij daarop moeten handelen. Belangrijk is om te signaleren dat een van de zwaartepunten van nieuwswijsheid is het kunnen inschatten van waarde van informatie op objectiviteit en compleetheid. Iemand die nieuwswijs is oordeelt pas nadat hij/zij zich heeft geïnformeerd.

Het belang van jongeren om nieuwswijs te zijn is niet anders dan dat van ouderen. Simpelweg omdat nieuws tot iedereen komt en iedereen daar mee moet leren omgaan. Het is een soort basiskennis wat iedereen moet hebben. Weliswaar aangeleerd en uitgesplitst doordat het op verschillende niveaus moet worden afgestemd.

Tien adviezen

Vanuit het onderzoek zijn tien adviezen geformuleerd ten aanzien van drie elementen:

Organisatie en werkwijze, (Nieuwe) Activiteiten en (Inhoudelijke) ontwikkeling van activiteiten

1. Definieer nieuwswijsheid en communiceer dit
2. Maak één projectplan met een begroting en communiceer dit
3. Stel één coördinator aan en een ondersteuner
4. Selecteer voor twee jaar partners in het onderwijs
5. Selecteer voor twee jaar partners als Stichting Krant in de Klas
6. Ontwerp een website als centraal punt van NOS Nieuws On Tour
7. School NOS medewerkers
8. Upgrade het NOS Adviespanel
9. Gebruik de Zigzag methode
10. Gebruik het leerschema

Inhoud

Samenvatting	2
Inhoud	3
Inleiding	5
<i>Vraagstelling.....</i>	<i>5</i>
Hoofdstuk 1 Onderzoekopzet	6
<i>Deelvragen</i>	<i>6</i>
<i>Doelstelling.....</i>	<i>6</i>
<i>Eindproduct</i>	<i>6</i>
<i>Wijze van aanpak</i>	<i>6</i>
Hoofdstuk 2 Nieuwswijsheid	8
2.1 <i>Wat is het belang van nieuwswijsheid.....</i>	<i>8</i>
2.2 <i>Mediawijsheid</i>	<i>13</i>
2.3 <i>Wat is nieuwswijsheid?</i>	<i>15</i>
2.5 <i>Wat moet er geleerd worden om nieuwswijs te zijn?</i>	<i>17</i>
2.6 <i>Conclusie.....</i>	<i>18</i>
Hoofdstuk 3 de NOS en Nieuwswijsheid van jongeren.....	21
3.1 <i>De NOS</i>	<i>21</i>
3.2 <i>Wat doet de NOS op dit moment aan nieuwswijsheid?</i>	<i>23</i>
3.3 <i>Wat wil de NOS met nieuwswijsheid en waarom?</i>	<i>26</i>
3.4 <i>Conclusie.....</i>	<i>27</i>
Hoofdstuk 4 Jongeren en nieuwswijsheid.....	28
4.1 <i>Wat is het nieuwsgebruik van (MBO) jongeren?</i>	<i>28</i>
4.2 <i>Wat is het belang van (MBO) jongeren om nieuwswijs te zijn?</i>	<i>31</i>
4.3 <i>Wat is van belang om te leren als (MBO) jongeren om nieuwswijs te zijn?</i>	<i>33</i>
4.4 <i>Welke initiatieven bestaan er al op dit moment?</i>	<i>34</i>
4.5 <i>Conclusie.....</i>	<i>36</i>

Hoofdstuk 5 Advies	38
5.1 Tien adviezen	38
5.2 Motivering en detaillering adviezen.....	39
Dankwoord.....	45
Bronnen	46
Bijlagen	47
<i>Fieldresearch: wie zijn er geïnterviewd?</i>	<i>47</i>
<i>Interview met Tanja Jadnanansing</i>	<i>48</i>
<i>Interview Hans Laroës.....</i>	<i>50</i>
<i>Interview met Roland Pelle</i>	<i>55</i>
<i>Interview met Fifi Schwarz.....</i>	<i>61</i>
<i>Interview met Klaas El de Boer.....</i>	<i>66</i>
<i>Interview met Ingrid Faas</i>	<i>70</i>
<i>Interview met drie MBO studenten.....</i>	<i>75</i>
<i>Klassikaal gesprek over nieuwswijsheid en nieuwsgebruik.....</i>	<i>77</i>
<i>Resultaten onderzoek MBO Jongeren in Rotterdam.....</i>	<i>78</i>
<i>Leerschema Nieuwswijsheid.....</i>	<i>80</i>

Inleiding

Dit onderzoek is in opdracht van Tanja Jadanansing adviseur jongeren en nieuws van de NOS uitgevoerd. Het afgelopen jaar heeft zij, in samenwerking met anderen, nieuwswijsheid activiteiten geprofessionaliseerd. Het is volgens haar van belang om kritisch te kijken naar deze activiteiten en deze ook te kunnen legitimeren.

Het doel van dit onderzoek is om een legitimering te geven aan de nieuwswijsheid activiteiten van de NOS en te onderzoeken hoe de NOS verder invulling kan geven aan haar educatieve activiteiten en projecten. Dit onderzoek leidt dus niet tot een advies waarin er adviezen worden gegeven over de nieuwsverzorging van de NOS of hoe het NOS Journaal jongeren beter kan aanspreken.

In dit onderzoek zal ik een definitie vaststellen van nieuwswijsheid en wat er aangeleerd moet worden om nieuwswijs te zijn. Zo zal er worden weergegeven wat de NOS op dit moment onderneemt en met welke motieven zij dit doet. Maar ook hoe de NOS jongeren, en MBO-studenten in het bijzonder, nieuwswijzer kan maken. De NOS doet dit niet omdat zij zich verantwoordelijk voelt, maar gebruikt dit als een middel om met de leefwereld van jongeren in contact te komen.

Het onderzoek wordt afgesloten met tien adviezen die gericht zijn op de praktische uitvoering van de nieuwswijsheid activiteiten. In het advies wordt een nadruk gelet op hoe de NOS dit in de toekomst beter kan uitvoeren ten aanzien van: Organisatie, scholing, financiën en ambitie.

Vraagstelling

De vraagstelling van dit onderzoek is dan ook:

Wat is het belang van nieuwswijsheid, in het bijzonder voor MBO jongeren, en hoe kan de adviseur "jongeren en nieuws" van de NOS daar invulling aan geven door middel van het ontwikkelen en organiseren van educatieve activiteiten en projecten?

Hoofdstuk 1 Onderzoekopzet

Deelvragen¹

Wat is Nieuwswijsheid

Wat is het belang van nieuwswijsheid?

Hoe kan men nieuwswijsheid omschrijven?

Wat moet er geleerd worden om nieuwswijs te zijn?

Wat wil de NOS met Nieuwswijsheid?

Waar staat de NOS voor?

Wat voor producten maken zij?

Wat doet de NOS op dit moment aan nieuwswijsheid?

Wat wil de NOS met nieuwswijsheid en waarom?

Wat vinden MBO jongeren van Nieuwswijsheid?

Wat is het nieuwsgebruik van (MBO) jongeren?

Wat is het belang van (MBO) jongeren om nieuwswijs te zijn?

Wat is van belang om te leren als (MBO) jongeren om nieuwswijs te zijn?

Welke initiatieven bestaan er al op dit moment?

Doelstelling

De doelstelling van het onderzoek is het aanbrengen van een onderbouwing van de huidige activiteiten van de NOS op het terrein van nieuwswijsheid voor jongeren door middel van het invulling geven aan het begrip nieuwswijsheid en het uitwerken van een voorstel met betrekking tot de wijze waarop de NOS (verder) invulling zou kunnen geven aan het haar educatieve activiteiten en projecten.

Eindproduct

Het eindproduct is een adviesrapport over de wijze waarop de NOS invulling kan geven aan nieuwswijsheid voor de publieksgroep jongeren en hoe haar activiteiten op dit terrein verder vorm te geven. Daarin wordt in het bijzonder ingegaan op de doelgroep MBO-jongeren.

Wijze van aanpak

De onderstaande stappen zullen worden doorlopen om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag en zodoende tot een advies te komen:

1. Deskresearch (bestaat uit literatuuronderzoek)
2. Fieldresearch (bestaat uit interviews)
3. Analyse
4. Interpretatie
5. Conclusie per deelvraag
6. Advies

Deskresearch

Voor het beantwoorden van de deelvragen is er een literatuuronderzoek uitgevoerd en zijn bestaande onderzoeken en regeringsadviezen geraadpleegd.

Fieldresearch

De deelvragen konden niet uit enkel deskresearch worden beantwoordt. Deze zijn aangevuld en getoetst aan de hand van zes interviews en twee groepsgesprekken die gehouden zijn. Deze zes interviews zijn gehouden met deskundigen op het gebied van nieuwswijsheid. Hiervan zijn er twee deskundigen direct verbonden en betrokken bij de NOS en haar nieuwswijsheid activiteiten, twee deskundigen zijn werkzaam in het onderwijs en twee

¹ In de deelvragen is niet vastgesteld wat nieuws is, dit komt in hoofdstuk 1 ter sprake bij het beschrijven van nieuwswijsheid.

deskundigen zijn werkzaam in organisaties die zich bezighouden met nieuwswijsheid activiteiten.

Naast de gehouden interviews met deskundigen zijn er twee groepsgesprekken gehouden met MBO studenten van de opleiding Internationaal Groothandel aan het Albeda College in Rotterdam.

Een gehele lijst met beschrijvingen van de deskundigen is terug te vinden in de bijlagen. Daar kunt u ook de gehele uitwerking van de interviews terugvinden.

Deelvragen

De antwoorden van de deelvragen zijn vertaald naar 4 hoofdstukken. De deelvragen worden beantwoordt door een combinatie van desk- en fieldresearch die elkaar aanvullen of bevestigen.

Hoofdstuk 2: Nieuwswijsheid. Wat is nieuwswijsheid en wat moet er geleerd worden om nieuwswijs te zijn?

Er zal een situatie schets worden beschreven van het ontstaan van de hedendaagse informatiesamenleving en kenniseconomie. Doordat nieuwswijsheid een onderdeel is van mediawijsheid, en om een complete situatieschets te maken, wordt er gekeken naar mediawijsheid. Vervolgens worden er verschillende beschrijvingen weergegeven van het begrip nieuwswijsheid en wat men moet leren om nieuwswijs te zijn.

Hoofdstuk 3: De NOS en Nieuwswijsheid van jongeren Wat wil de NOS met nieuwswijsheid en waarom? In dit hoofdstuk zal uit een worden gezet wat de NOS voor activiteiten onderneemt op het gebied van nieuwswijsheid en met welke motivatie de NOS dit doet.

Hoofdstuk 4: Jongeren en Nieuwswijsheid. Wat is het belang van (MBO) jongeren om nieuwswijs te zijn en wat moeten zij dan leren? Er wordt ingegaan op een wel of niet bestaand verschil tussen wat iedereen moet leren om nieuwswijs te zijn en wat (MBO) jongeren moeten leren om nieuwswijs te zijn.

Hoofdstuk 5: Het advies. Hoe kan de adviseur "jongeren en nieuws" van de NOS invulling geven aan het begrip nieuwswijsheid? Dit wordt gedaan door tien geformuleerde adviezen die vervolgens worden gemotiveerd aan de hand van de (projectmatige) aanpak of specifieke (toekomstige) activiteiten.

Hoofdstuk 2 Nieuwswijsheid

Opbouw van het hoofdstuk

In dit hoofdstuk wordt het begrip nieuwswijsheid verklaard. Aan de hand van de volgende vragen:

Wat is het belang van nieuwswijsheid?

Wat is mediawijsheid?

Hoe kan men nieuwswijsheid omschrijven?

Wat moet er geleerd worden om nieuwswijs te zijn?

Vanwege het verband tussen mediawijsheid en nieuwswijsheid wordt ook de term mediawijsheid verklaard.

2.1 Wat is het belang van nieuwswijsheid

Anno 2009 is er een sterke informatiesamenleving en kenniseconomie opgebouwd die de komende decennia nog verder zal uitgroeien. In de bestaande literatuur wordt veel geschreven over deze informatiesamenleving. In het boek 'Generatie Einstein' van Boschma en Groen² wordt beschreven hoe de jongeren van deze tijd te maken krijgen met die informatiesamenleving en hoe zij daar mee omgaan.

Er is een digitale informatiemaatschappij ontstaan in de jaren negentig door de doorbraak van allerlei informatie en communicatietechnologieën. Daardoor is de tijd van voor de computer en internet bijna niet meer voor te stellen. Informatie, over elk denkbaar onderwerp, is te vinden op internet. We worden constant op de hoogte gehouden van wat er in de wereld gebeurt, waar dat ook is. Soms kijken we zelfs live mee tijdens gebeurtenissen. Denk aan het tweede vliegtuig dat zich in het World Trade Center stortte; de beelden werden live uitgezonden op CNN. We kunnen chatten met vrienden in verre landen en we kunnen ze zien via de webcam, horen via Skype of MSN.

In de tijd voor die doorbraak van informatie en communicatietechnologieën was er een duidelijke kennisautoriteit. Bosch en Groen schrijven over de verdwijning van die kennisautoriteit door de opkomst van internet. De volgens hun beroemde zin: "het is waar want dat zeiden ze op tv" gaat niet meer op. De tijd dat het gedrukte en gesproken woord in boek, radio en tv gelijk stond aan de waarheid is voorbij. Het internet is een vergaarbak van informatie waardoor het kennismonopoly van deskundigen, wetenschappers en specialisten niet meer opgaat. Iedereen kan tegenwoordig via websites als Google en Wikipedia informatie vinden over een onderwerp zoals nanotechnologie. Leerlingen knippen en plakken de stukken tekst in een document en zij hebben weer een werkstuk afgerond.

Door de opkomst van allerlei nieuwe media en manieren van journalistiek bedrijven wordt het steeds lastiger, met name voor jongeren, om het zogenoemde "kaf van het koren te scheiden". Hier is iedereen het wel over eens, zoals onder anderen Miel en Faris. Zij hebben onderzoek gedaan naar "News and information as Digital Media Come of age"³. Hierin beschrijven zij de structurele verandering van de media. Door de opkomst van o.a digitale media is de manier hoe nieuws en informatie wordt gemaakt, verspreid en gebruikt compleet veranderd.

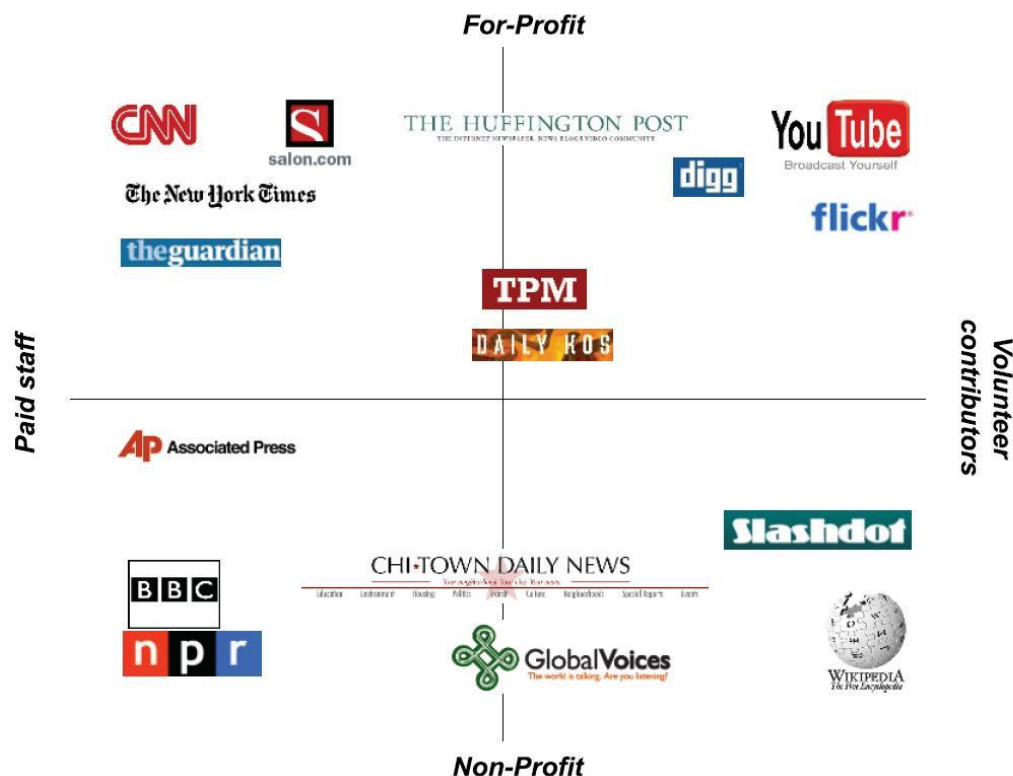
Nieuwe instrumenten en platformen hebben er voor gezorgd dat mensen (die van oorsprong niet communicatie professionals zijn) mee konden doen in een decennium van een explosieve groei in online-media. Een mooi voorbeeld hiervan is onderstaande figuur, waarin

² Boschma en Groen, J en I 2007. *Generatie Einstein Slimmer, sneller en socialer* Amsterdam Pearson Education Benelux BV

³ Miel en Faris, P en R, 2008, *News and information as Digital Media Come of Age*, voor The Berkman Center for internet&Society (Harvard University)

duidelijk wordt dat kwalitatieve onafhankelijke media verstrengeld raken met de andere kant van de media.

Figure 1. The explosion of amateur online content has created new media business models.

Bron News and information as Digital Media Come of Age

Doordat iedereen door nieuwe mogelijkheden op het gebied van digitale media kan participeren is de snelheid van nieuws vergroot, maar tegelijkertijd de kwaliteit ook verlaagd. Bijvoorbeeld de vliegtuigramp met het Turkse vliegtuig bij Schiphol. De eerste berichten van de ramp kwamen binnen via Twitter. En al erg snel volgde de eerste foto via twitpic.com (een soort flickr). En dat gebeurde zonder dat één journalist er iets mee te maken heeft gehad. Maar was die informatie gecheckt? Klopte het precies, dat was niet duidelijk. Ook niet of de persoon, die de foto maakte of het eerste bericht poste op Twitter, een betrouwbare reputatie had. Hans Laroes (hoofdredacteur van de NOS) zegt het volgende over Twitter en het gebruik van nieuwe media:

“Twitter is een nieuwe bron, een nieuwe informatiedrager, die wij goed kunnen gebruiken. En van ons mag -onafhankelijk van welk platform dan ook- verwacht worden dat we de gewone check en doublecheck toepassen. Je zou kunnen zeggen dat wij informatie -waar dan ook vandaan, inclusief twitter- ‘witwassen’ en dat, als wij informatie brengen, het klopt, in essentie.”

Twitter wordt volgens Laroes dus gezien als een nieuwe bron die journalisten goed kunnen gebruiken. Faris en Miel trekken hun conclusies aan de hand van deze nieuwe media: “For traditional media, these changes in the ease and speed of media production translate into a loss of what was formerly a near-monopoly. However, it is the loss of control over the format and timing of the distribution of information that poses the true challenge to the traditional media. As David Weinberger and others have explained, the value created by traditional media models is based on scarcity, but the Internet supports an environment of information abundance. Audiences are able to access the same professionally produced

news, information, and entertainment that they previously obtained from traditional media, but on their own terms. “

De raad voor Cultuur heeft in haar advies over mediawijsheid⁴ ook een soortgelijke analyse gemaakt over de opkomst van digitale middelen en technologieën. Zij constateren dat de maatschappij en cultuur steeds verder worden gemedialiseerd. Dat weinig onberoerd blijft door (het effect van) de media; van elementen in een omgeving zijn media de omgeving zelf geworden. Deze tendens houdt, volgende raad, nauw verband met technologische ontwikkelingen (zoals digitalisering en connectiviteit) en met de steeds verdere uitbouw van de informatie- en kennissamenleving. Al die aspecten spelen een centrale rol bij de veranderde positie van de burger. De raad gebruikt deze analyse als hoofdmotivatie waarom burgers mediawijs moeten zijn.

De burger neemt en krijgt dus een andere positie ten aanzien van media. Men kan bijna stellen dat de burger de werking van de journalistiek verstoort. Door bijvoorbeeld burgerjournalistiek. Doordat de traditionele media de snelheid niet kunnen bijhouden van de burgerjournalistiek ontstaat er een situatie waarbij ook de “onafhankelijke kwaliteit journalistiek” zich gaat versnellen. Pelle en van der Oest⁵ signaleren die en trekken zelf de conclusie dat bekwame journalisten onder een toenemende tijdsdruk steeds meer moeten produceren. Dat het halen van een deadline soms belangrijker is dan het “afleveren van doortimmerde journalistieke productie.” Zij uitten hun vrees dat doordat journalisten in tijdgebrek komen, zij zich richten tot het internet. Maar dat zij ook die berichten niet checken en dubbel checken zoals Hans Laroes zei over Twitter.

Maar waarom men dan nieuwswijs zijn? Als men nieuwswijs zou zijn dan kan men dit soort berichten doorzien. Men is dan geleerd om elk bericht kritisch te bekijken en te analyseren. Juist nu moet men nieuwswijs zijn omdat de veranderingen in de manier van werken van journalisten, de werking van berichtgeving en de verschillende manieren hoe het naar de gebruiker komt is veranderd.

Pelle en van der Oest geven ook aan dat er anno 2009 veel (nieuws)bronnen zijn die niet onafhankelijk zijn of geen kwaliteitsjournalistiek nastreven.

“Natuurlijk bestaat oppervlakkige en gemanipuleerde berichtgeving al zolang als de journalistiek bestaat. Maar anno nu worden nutteloze en nauwelijks gecontroleerde berichten versterkt door ze op het internet te plaatsen. Vooral dat 'nieuws' is vaak flinterdun en onnozel. Het wordt in de wereld gebracht door bronnen die door niemand worden gecontroleerd op echtheid of bestaansrecht.” (Pelle en van der Oest, 2009, 1)

Pelle en van der Oest schrijven in hun artikel over de opkomst van schijnnieuws en hoe dit steeds vaker voorkomt. Media als Nu.nl, weblogs en Geenstijl zijn nieuwe media die vaak geen onafhankelijke kwalitatieve journalistiek leveren. Dit omdat die media of geen hoor of wederhoor toepassen of mee gaan in een buzz. Het leren onderscheid te maken tussen echt nieuws en schijnnieuws en weten wat onafhankelijke kwalitatieve journalistiek inhoudt, is niet meer zo vanzelfsprekend.

Hoe werkt de werking van het nieuws? En bestaat die onafhankelijke journalistiek eigenlijk wel waar Pelle en van der Oest over schrijven? Om een beeld te krijgen van hoe journalisten te werk gaan maak ik gebruik van een aantal literatuur bronnen zoals: het basisboek

⁴ Sorgdrager, W. 2005 *Mediawijsheid, de ontwikkeling van nieuw burgerschap*. Raad voor Cultuur

⁵ R. Pelle en W van der Oest, Alleen media die jongeren kwaliteit bieden, hebben toekomst, 10 april 2009 *De Volkskrant*

Journalistiek van Nico Kussendrager en Dick van der Lugt⁶, de handleiding nieuwsweducatie van de NOS, het boek Live! van Groenhuijsen & van Liempt⁷, en mijn interview met Hans Laroes.

Onafhankelijke Journalistiek

De onafhankelijke journalistiek bestaat. Objectieve journalistiek echter niet. Dit komt omdat journalisten keuzes maken. Zo is het volgens Hans Laroes *“handig om te weten dat journalisten een selectie maken voor het 8 uur journaal. Het is handig om te weten dat daar een deel van de werkelijkheid wordt geschapen, maar dat dat niet een soort absolute werkelijkheid betreft.*

Onafhankelijke journalistiek bestaat, maar het is selectie en geen objectiviteit zoals in de wiskunde. Dat wil niet zeggen dat er selectie is op basis van ideologie of manipulatie. Een journalist kiest onderwerp X wel en Y niet. Als je nu als gebruiker van nieuws gaat denken dat alleen maar onderwerp X bestaat, krijg je een te scheef beeld van de werkelijkheid.

Een jongere die nieuwswijs is zal niet denken of zeggen dat het journaal onzin uitzendt, maar weet dat het niet de absolute waarheid is. Hij weet dat wij wel ons best doen in journalistieke zin en dat we zo integer mogelijk proberen te zijn.” (Laroes, 2009, 49)

Objectiviteit is dus onmogelijk in de journalistiek. Welke keuzes journalisten maken en welke criteria zij (kunnen) gebruiken worden hier onder verder geschetst.

Wat is nieuws

Nieuws is alles wat er gebeurt in de wereld dat afwijkt van het gangbare. De activiteiten van belangrijke personen zijn bij voorbaat al nieuws, maar ook een gebeurtenis zoals het moment dat er geen water uit de kraan komt. Iedereen is namelijk gewend dat er water uit de kraan komt, het wijkt dus af van het gangbare.

Wie bepaalt er wat nieuws is:

Journalisten selecteren de nieuwsberichten via verschillende bronnen. Zij bepalen daarin mede wat het nieuws is. Maar hier is een aantal factoren waarmee rekening gehouden moet worden:

1. Het medium dat gebruikt wordt om nieuws te verspreiden
 2. De doelgroep van dat medium
 3. De journalist zelf
 4. Inhoud van het bericht
-
1. Het medium dat gebruikt wordt is van invloed op of nieuws wel of niet gebracht wordt. Internet bijvoorbeeld heeft de mogelijkheid om 24 uur per dag berichten te plaatsen, te wijzigen of te verwijderen. Zo kan een bericht dat een korte tijd actueel is wel verschijnen op internet maar bijvoorbeeld niet in een landelijk dagblad of het journaal.
 2. De doelgroep van het medium bepaalt mede wat nieuws wordt en wat niet. Tv-journaal kijkers gebruiken nieuwsberichten bijvoorbeeld op een geheel anderen manier dan lezers van de Telegraaf. En hebben ook anderen nieuwsbehoeftes.
 3. De journalist zelf bepaalt voor het grootste gedeelte wat nieuws is. Dit hangt af van een aantal factoren: zijn referentiekader, gemoedstoestand, leeftijd, achtergrond en sociale klassen bepalen mede hoe feiten onder woorden of in beeld worden gebracht. Het is zijn selectie, zijn interpretatie van die feiten. Maar ook waar de journalist

⁶ Kussendrager en van der Lugt, Nico en Dick 2005. *Basisboek Journalistiek* Groningen/Houten Wolters-Noordhoff BV

⁷ Groenhuijsen, C & van Liempt, A, 1995, *Live!* Den Haag SDU Uitgevers

gevestigd is en waar hij/zij zijn nieuws vandaan haalt (van de straat of alleen via de computer)

4. De inhoud van het bericht bepaalt voor een ander groot deel of het nieuws is of niet. Zo is bij elk bericht de 5 W's + H van belang: als desbetreffende journalist het bericht niet in kan vullen aan de hand van de 5 W's + H en de bronnen niet kan checken dan (hoort /) is de kans erg klein te zijn dat het bericht gepubliceerd wordt als nieuws. Daarnaast is het ook van belang waar het nieuws heeft plaatsgevonden en wie er bij betrokken zijn. Zo kan een overstroming in een klein dorp in Indonesië pas nieuws zijn als er Nederlandse slachtoffers zijn gevallen.

Nieuwscriteria

Het basisboek van de Journalistiek biedt een aantal criteria bij de dagelijkse selectie van nieuws. Dit zijn de volgende criteria:

- *Conflict*: conflicten zijn vaak nieuws vanwege het onverwachte, het nieuwe en omdat het ingrijpend is en (vaak) met gevolgen.
- *Actualiteit*: Hoe actueler het nieuws hoe beter.
- *Belang voor de gebruiker*: het persoonlijke/maatschappelijke belang voor de nieuwsgebruiker.
- *Afstand*: De geografische/culturele en psychologische afstand van het nieuwsbericht.
- *Bekendheid*: de betrokkenheid van bekende personen en/of organisaties.
- *Afwijking*: een gebeurtenis die afwijkt van wat normaal is vormt nieuws.
- *De eerste de beste*: bijvoorbeeld de eerste zwarte president van Amerika
- *Omvang*: de omvang van het bericht, vijf doden komt waarschijnlijk niet in het nieuws maar 50+ bijvoorbeeld weer wel.
- *Amusement*: berichten die amuserend zijn maar niet perse informatief
- *Gevolgen*: de gevolgen van het nieuwsbericht, denk aan een laboratoriumexperiment. Het experiment op zichzelf hoeft geen nieuws te zijn maar wel als het gevolg kan zijn dat er een geneesmiddel tegen een ongeneeslijke ziekte uit voort komt.

Nieuwsgaring

Bronnen: Een bron kan twee betekenissen hebben: de herkomst, oorsprong van het bericht of de berichtbrenger. Daarom is het volgens het basisboek van de journalistiek verstandig om te spreken van nieuwsbronnen en nieuwskanalen. De nieuwsbron is de veroorzaker van het nieuws(bijvoorbeeld de minister die zijn ontslag aankondigt) en het nieuwskanaal is de weg waarlangs het nieuws de journalist bereikt (bijvoorbeeld het ANP, correspondent etc.)

Passief: Nieuws halen en bewerken uit nieuwsbronnen die zichzelf aandienen, bijvoorbeeld via persberichten.

Actief: Actief nieuwsgaren is ook nieuws halen en bewerken uit nieuwsbronnen maar dit aanvullen met eigen research.

Spontaan: Spontane nieuwsgaring wordt ook wel eigen nieuwsgaring genoemd. De journalist heeft uit eigen initiatief nieuws gevonden. Bijvoorbeeld als een journalist een kabel op straat ziet en vervolgens naar de gemeente belt waarom die kabel daar zo ligt. In het telefoongesprek wordt gezegd door de betrokken ambtenaar dat de straat eenrichtingsverkeer wordt. Dit was nog niet bekend gemaakt door de gemeente en is dus nieuws voor de inwoners van de gemeente.

Follow-up: Nieuwsgaren waarbij er wordt gekeken naar een vorige publicatie. Follow-ups zijn te verdelen in verschillende soorten aan de hand van wat zij toevoegen: een nieuw element, regionaal element, persoonlijke omstandigheden, emoties, mening, technische informatie, achtergrond, analyse, en mogelijke gevolgen.

Hoor en wederhoor: Voor alle nieuwsberichten geldt hoor en wederhoor toepassen. Dat houdt in dat als een kamerverhuurder er van wordt beschuldigd zijn panden te verwaarlozen en de gemeente brieven heeft gestuurd met het verzoek om dit te veranderen, de journalist de kamerverhuurder de kans moeten geven om te reageren op het bericht voordat hij/zij dat publiceert. En die reactie ook op te nemen in het bericht want anders is het bericht niet compleet.

2.2 Mediawijsheid

In 2005 is de Raad voor Cultuur met een ongevraagd beleidsadvies gekomen genaamd: *Mediawijsheid, de ontwikkeling van nieuw burgerschap*⁸.

In dit beleidsadvies wordt een verbreding voorgesteld van media-educatie naar mediawijsheid. Dit is een verandering in perspectief die er voor moet zorgen dat de verschillende organisaties nauwer samenwerken zodat er kennisoverdracht plaatsvindt, de continuïteit behouden blijft van het aanbieden van activiteiten, dan wel projecten, op het gebied van mediawijsheid en dat er een duidelijke visie wordt opgesteld.

De definitie van Mediawijsheid is volgens de Raad voor Cultuur: *“Het geheel van kennis, vaardigheden en mentaliteit waarmee burgers zich bewust, kritisch en actief kunnen bewegen in een complexe veranderlijke en fundamenteel gemedialiseerde wereld.”* (Sorgdrager, 2005, 2)

De definitie spreekt over kennis, vaardigheden en mentaliteit die burgers moeten bezitten om te kunnen functioneren in een gemedialiseerde wereld. Hierbij benadrukt de Raad van Cultuur wel dat niet iedereen even mediawijs hoeft te zijn. Dit omdat iedereen media op verschillende manieren gebruikt. Zo geeft het SCP (Sociaal Cultureel Planbureau) aan dat bijvoorbeeld kansarme burgers op een beperkte manier gebruik van media, terwijl de kansrijken ook de media kansrijk benutten. Zo gebruikt de eerste groep media om zich zelf te vermaken en de tweede groep om kennis op te doen.

Kennis

De kennis waar de Raad van Cultuur op doelt, is de kennis die nodig is om mediaboodschappen:

- Te kunnen interpreteren
- Het besef dat media-inhouden (retorisch) geconstrueerd zijn
- Het vermogen te achterhalen door welke belangen of waardesystemen deze worden gestuurd (wie is de afzender, wat zijn diens belangen)

Maar ook het contextualiseren van mediaboodschappen is van belang. Zo moet men zich afvragen hoe informatie (boodschap) zich verhoudt tot andere informatie. Dit zodat er conclusies getrokken kunnen worden. Uiteindelijk draait het om het bewustzijn van de plaats en de rol van de media in het persoonlijke en maatschappelijke leven.

Vaardigheden

In de definitie spreekt men van vaardigheden. Daarmee doelen zij op de vaardigheden om media ook te kunnen gebruiken. De vaardigheden die daarvoor nodig zijn, zijn volgens de raad:

- Men moet kunnen kijken
- Kunnen kiezen
- Knoppen kunnen bedienen
- Men moet informatie weten te vinden

⁸ Sorgdrager, W. 2005 *Mediawijsheid, de ontwikkeling van nieuw burgerschap*. Raad voor Cultuur

- De betrouwbaarheid van informatie kunnen bepalen
- Hoe men informatie gebruikt
- Hoe media actief te kunnen gebruiken

De raad geeft aan dat deze vaardigheden geleerd kunnen worden door zelf media-inhouden te maken. Door zelf de stappen van het maken van media-inhouden te maken leert men de werking van media.

Mentaliteit

Met het onderdeel mentaliteit wordt bedoeld: het besef wat mensen moeten hebben ten aanzien van hun houding waarmee zij gebruik maken van media. Dit is niet een vaste houding maar verschilt ook weer per persoon en per situatie. Bij deze houdingen kun je denken aan: actief, passief, kritisch, goedgelevig, cynische etc.

Als men het journaal kijkt zijn meerde houdingen die zich soms razendsnel afwisselen. Bijvoorbeeld als men een nieuwsbericht ziet over een oorlog in het midden oosten. Men kan dan een kritische houding hebben richting een van de partijen die net een raketaanval heeft gestart, maar ook een meelevende houding kan toepasbaar zijn. De raketten zorgen voor gewonden etc. Aan het einde van het journaal krijgt men het weerbericht voor morgen en dan kan weer een actieve houding oproepen, als het morgen gaat ijzelen dan gaat de geplande schaatstocht niet door.

Een wezenlijk onderdeel van mediawijsheid is ook het bewust zijn van de effecten van het handelen met media. Bijvoorbeeld op het moment dat een persoon adressen van pedofielen op het internet plaats moet men nagaan wat het effect hier van is. Maar ook zich afvragen wat er gebeurd met die informatie, en is die informatie over tien jaar ook nog toegankelijk?

$K(ennis)+V(aardigheden)+M(entaliteit)=Mediawijs$

Mediawijsheid draait niet om de drie onderdelen op zichzelf maar om de wisselwerking tussen die drie onderdelen. Mediawijs zijn veronderstelt een kritische houding (mentaliteit), al dan niet aanwezige voorkennis van de gegeven materie(kennis) en het controleren of verifiëren van de aangeboden informatie(vaardigheden).

De Raad voor Cultuur heeft een voornamelijk formele en bestuurlijke benadering weergegeven van het mediawijsheid zijn. Maar mediawijsheid komt ook elders in de literatuur voor. Zo heeft W. James Potter een boek geschreven over "Media Literacy"⁹. Hij definieert Media Literacy (mediawijsheid) als:

"Media Literacy is a set of perspectives that we actively use to expose ourselves tot the media to interpret the meaning for the messages we encounter" (Potter,2008, 19)

Of vrij vertaald:

"Mediawijsheid is een reeks van perspectieven die wij actief gebruiken om onszelf open te stellen voor de media, om de betekenis van de berichten die wij tegenkomen te interpreteren."

In een eerste oogopslag een nogal andere definitie dan de definitie die de raad voor cultuur er op na houdt. Dit is echter niet geheel waar. Mediawijsheid is volgens Potter de controle terugnemen op de mediaberichten die je dagelijks ontvangt. Volgens Potter kun je dit doen door te werken aan drie onderdelen:

Personal Locus > Persoonlijke houding (Positionering)
Knowledge structures > Kennisstructuren

⁹ Potter, W. James 2008. *Media Literacy* London SAGE Publications

Skills > Vaardigheden

Persoonlijke houding (Personal Locus):

Volgens Potter is je persoonlijke houding het geen dat bij de mens de informatieverwerking taken regelt. Als ontvanger van media berichten ontvang je duizenden berichten per dag. Een sterke persoonlijke houding zorgt ervoor dat je een filter aanmaakt. Dit zodat je alleen de berichten tot je neemt die echt jou interesse hebben. Je persoonlijke houding is sterker of zwakker naarmate de persoon voor zichzelf zijn/haar doelen en motivatie duidelijk heeft.

Kennisstructuren (Knowledge structures)

Kennisstructuren zorgen voor de context waarin we nieuwe mediaberichten ontvangen. Door de berichten in bestaande contexten te plaatsen begrijp je wat het bericht inhoudt en waar het effect op (kan) hebben. Om dit te kunnen doen heb je kennisstructuren nodig. Hoe meer ervaringen iemand heeft, hoe gemakkelijker het is om nieuwe berichten in de juiste context te plaatsen.

Als voorbeeld gebruikt Potter iemand die heel veel weet over één televisie serie. De persoon weet wie de acteurs zijn, de geschiedenis van die acteurs, de verhaallijnen van de serie. Als de persoon al die informatie goed georganiseerd heeft zodat hij/zij zich op elk moment zich kan herinneren hoe het ook al weer zat. Dan heeft die persoon een sterk ontwikkelde kennisstructuur.

Vaardigheden (Skills):

Potter onderscheidt zeven vaardigheden die men nodig heeft bij mediawijsheid. Dit zijn vaardigheden die iedereen al heeft en niet alleen bij mediawijsheid toegepast worden.

1. Analyse: het bericht kunnen splitsen in zinvolle elementen
2. Evaluatie: een element van het bericht op waarde kunnen schatten, de waarde kan geschat worden door het bericht te vergelijken met een standaard.
3. Groeperen: vaststellen welke elementen op elkaar lijken, of hoe elementen juist van elkaar verschillen
4. Inductie: Een patroon kunnen signaleren bij een kleine hoeveelheid elementen en daaruit een algemene regel kunnen afleiden.
5. Deductie: De wijze van redeneren waarbij men vanuit algemene verschijnselen een bijzondere regel afleidt
6. Synthesen: elementen verzamelen en in een nieuwe structuur kunnen toepassen
7. Abstractie: het kunnen samenvatten van het bericht in minder woorden dan het originele bericht waarin alle kernpunten duidelijk zijn verwoord.

2.3 Wat is nieuwswijsheid?

Nieuwswijsheid is een term die voor het eerst in de Nederlandse media is verschenen op 10 januari 2009. Roland Pelle en Wim van der Oest schreven gezamenlijk een artikel in de Volkskrant met de titel: "Alleen media die jongeren kwaliteit bieden, hebben toekomst"¹⁰. In dat artikel pleitten zij er voor dat de media terug gaan naar de basis van kwaliteitsjournalistiek. Dat er meer tijd genomen wordt om items/artikelen te maken, dat er meer respect moet komen voor specialisten en dat jongeren geholpen moeten worden om een kritische blik richting nieuws te ontwikkelen.

In het buitenland is men al langer bezig met nieuwswijsheid maar dan onder de noemer: News Literacy. Potter schrijft in zijn boek "Media Literacy" al over "Becoming literate with news content". En ook gaat hij dieper in op de manier van werken van journalisten. Sinds

¹⁰ R. Pelle en W van der Oest, Alleen media die jongeren kwaliteit bieden, hebben toekomst, 10 april 2009 *De Volkskrant*

oktober 2008 is er een nationaal programma opgezet in de Verenigde Staten: The News Literacy Project¹¹.

Pelle en van der Oest bepleitten dat jongeren een kritische blik moeten ontwikkelen wat betreft nieuws. Jongeren moeten leren wat hoor en wederhoor is, wat het belang is om bronnen te controleren en hoe dat gebeurt. De manier van werken door journalisten moeten worden begrepen door jongeren. Volgens Pelle en van der Oest zijn jongeren niet in staat om uit zichzelf te kiezen voor onafhankelijke journalistiek. Dat moet hen aangeleerd worden door nieuwswijsheid.

De definitie van nieuwswijsheid is volgens Pelle en van der Oest (Deze definitie is afgeleid uit hun artikel)

“Nieuwswijsheid is een kritische benadering richting nieuws waarbij men de werking kent van onafhankelijke journalistiek, dat kan onderscheiden van niet onafhankelijk gemaakt nieuws, waardoor zij meer interesse krijgen in nieuws, men nieuws kan generaliseren en men zelf aan kwalitatieve verslaggeving kan gaan doen.” (Pelle en van der Oest, 2009, gehele artikel)

The News Literacy Project, ontwikkeld onder leiding van Howard Schneider (Decaan van de journalistiek aan de Stony Book Universiteit), hanteert een andere definitie:

“De mogelijkheid om vaardigheden te kunnen gebruiken zoals: kritisch te kunnen kijken naar nieuws en het op geloof en betrouwbaarheid te kunnen schatten ongeacht via welk medium het wordt verspreid. Geloof en betrouwbaar nieuws is nieuws dat gebruikers in staat stelt om een conclusie, beoordeling of actie te kunnen ondernemen aan de hand van het nieuws.”

Dit zijn twee definities van nieuwswijsheid. Maar er is veel meer bekend over mediawijsheid. Dit komt omdat nieuwswijsheid gebruikt maakt van dezelfde kennis en vaardigheden als bij mediawijsheid. Potter, reeds eerder genoemd, schrijft in zijn boek Media Literacy over persoonlijke houding, kennisstructuren en vaardigheden. Die drie gebruikt hij ook voor nieuwswijsheid, of zoals hij schrijft: “Becoming literate with news content”. (Potter, 2005, 187)

Nieuws wordt volgens hem gecommercialiseerd. De berichten worden ontworpen om je aandacht te trekken met flitsende tittels, en die titels zijn vaak niet in balans met de werkelijkheid. Volgens Potter moet je meer doen dan alleen maar mee gaan met de informatiegolf. Met vaardigheden, kennisstructuren en je persoonlijke houding moet je echt stil staan en nadenken over de berichten.

Doordat je meer informatie over de opbouw van het nieuws hebt, over het nieuws perspectief, de mythe van objectiviteit, en het belang van balans, heb je een sterke kennisstructuur over nieuwsinhoud.

Potter bouwt in zijn boek telkens voort op zijn drie bouwstenen (persoonlijke houding, vaardigheden en kennisstructuren). Om nieuwswijs te zijn moet je gebruik kunnen maken van vaardigheden en kennisstructuren. Hij heeft dit weergegeven in een schema (zie volgende paragraaf). De vaardigheden in dit schema zijn bijna gelijkwaardig aan de vaardigheden die hij noemt bij de benodigde vaardigheden voor mediawijsheid. De kennis is redelijk vernieuwend. Hij geeft meer richting aan welke kennis je moet bezitten, of welke kennis die je al bezit moet gebruiken. Bijvoorbeeld bij het gedeelte emoties: Probeer je voor te stellen hoe het zou zijn als jij in de situatie zou zitten zoals beschreven in het verhaal, vanuit jouw persoonlijke ervaringen.

Potter's belangrijkste conclusie is dat bij mediawijsheid het vereist is, om zoveel mogelijk verschillende bronnen te raadplegen. En de bestaande kennisstructuren te versterken zodat

¹¹ Zie www.thenewsliteracyproject.com

je de berichten in een context kan zetten, die de mainstream nieuwsvoorzieningen niet aanbieden. We moeten oppassen voor het analyseren van het nieuws perspectief, het zoeken naar kaders, het ontwikkelen van alternatieve bronnen van informatie en we moeten sceptisch zijn. Kortom, we moeten meer actief en bewust zijn in het gebruik van hogere orde vaardigheden om zo nieuwsberichten te kunnen verwerken.

2.5 Wat moet er geleerd worden om nieuwswijs te zijn?

In de vorige paragraaf zijn er verschillende definities van media- en nieuwswijsheid naar voren gekomen. Hetgeen men moet leren om media- of nieuwswijs te zijn, wordt door de schrijvers ook beschreven. Deze hebben vaak overeenkomsten, maar kunnen ook aangevuld worden.

Pelle en van der Oest beschrijven in hun artikel abstract wat men moet leren om nieuwswijs te zijn. Zo spreken zij er over dat men de werking van de onafhankelijke journalistiek moet kennen, dat men zin en onzin van nieuws kan onderscheiden etc.

Potter beschrijft wat men moet leren aan de hand van een kennis en vaardigheden schema. Dit schema heeft overlappingen met hetgeen Pelle en van der Oest beschrijven. Alleen Potter doet dit concreet en heeft dit gesystematiseerd in een schema.

Table 7.2 Types of Skills and Knowledge Needed to Deal With News and Information Messages in a Media-Literate Manner

	<i>SKILLS</i>	<i>KNOWLEDGE</i>
COGNITIVE	Ability to analyze a news story to identify key points of information	
	Ability to compare and contrast key points of information in the news story with facts in your knowledge structure	Knowledge on topic from many sources (media and real world)
	Ability to evaluate veracity of information in story	
	Ability to evaluate if story presents a balanced presentation of the news event/issue	
EMOTIONAL	Ability to analyze the feelings of people in the news story	
	Ability to put one's self into the position of different people in the story	Recall from personal experiences how it would feel to be in the situation in the story
	Ability to extend empathy to other people contiguous to the news story	
AESTHETIC	Ability to analyze the craft and artistic elements in the story	Knowledge of writing, graphics, photography, and so on
	Ability to compare and contrast the artistry used to tell this story with that used to tell other stories	Knowledge of good and bad stories and the elements that contributed to those qualities
MORAL	Ability to analyze the moral elements in a story	Knowledge of criticism of news and knowledge of the meaning of bias, objectivity, balance, and fairness
	Ability to compare and contrast this story with other stories	Knowledge of other stories on this topic and how those journalists achieved balance and fairness
	Ability to evaluate the ethical responsibilities of the journalists on this story	Highly developed moral code for journalism

Bron: W. James Potter, 2008, *Media Literacy*

2.6 Conclusie

Iedereen moet nieuwswijs zijn omdat men anno 2009 in een informatiesamenleving en kenniseconomie leeft die dat vereist. Door de opkomst van informatie en communicatietechnologieën is er geen duidelijke kennisautoriteit meer aanwezig. Het is dus van belang dat men dat beseft en dat men dus opzoek zal moeten gaan naar de waarheid (of meer stukken van de waarheid) om tot een oordeel te kunnen komen.

De werking van de journalistiek is hierdoor ook veranderd. Door de nieuwe mogelijkheden op het gebied van digitale media kan iedereen participeren, is de snelheid van nieuws vergroot, maar tegelijkertijd de kwaliteit ook verlaagd. Het is daarom van belang om te weten hoe nieuws werkt en gemaakt wordt.

Vanuit mijn onderzoek blijkt dat nieuwswijsheid vooral draait om de kennis van de werking van het nieuws en dat men zijn/haar gedrag daarop moet aanpassen. Het besef dat nieuws door anderen wordt gemaakt en dat men daarin keuzes maakt, waardoor het nooit objectief kan zijn. Om dat te kunnen is bepaalde kennis vereist en moet men beschikken over specifieke vaardigheden. Zodat men met die kennis en vaardigheden kan handelen (gedrag). Hierdoor kom ik tot de volgende omschrijving:

Nieuwswijsheid is het beschikken over kennis, vaardigheden en gedrag om nieuws in een context te kunnen plaatsen en dit te kunnen beoordelen vanuit een kritische houding, zodat men het eigen gedrag kan bepalen.

Waarbij men met kennis doelt op:

- De kennis van wat nieuws is.
- De werking van hoe nieuws tot stand komt
- Kennis hebben van de criteria die aan nieuws gesteld wordt
- Kennis van termen zoals hoor en wederhoor, 5 W's en H
- Kennis van wat onafhankelijke journalistiek is, en waar de knelpunten liggen
- Kennis hebben van: waarom nieuws nooit objectief kan zijn

Iemand die nieuwswijs is weet wat nieuws is, hoe het stand is gekomen en welke criteria er aan nieuws gesteld worden door journalisten. Daardoor weet men dat nieuws onafhankelijk gebracht kan worden maar nooit objectief.

Met vaardigheden doelt men op:

- Het vermogen om nieuws te analyseren en om de belangrijkste punten te identificeren
- Het vermogen om vergelijkingen te kunnen trekken tussen de belangrijkste punten van informatie
- Het vermogen om de informatie in het verhaal te beoordelen op juistheid, objectiviteit en of het verhaal een gebalanceerde presentatie geeft van het nieuws evenement / onderwerp
- Het vermogen om de gevoelens van de mensen in het verhaal te identificeren en vervolgens te analyseren.
- Het vermogen om zichzelf in de positie van verschillende mensen in het verhaal te plaatsen
- Het vermogen om empathie uit te breiden naar andere mensen dicht bijzijnd aan het nieuws verhaal
- Het vermogen om het vakwerk en de artistieke elementen in het verhaal te identificeren en vervolgens te analyseren
- Het vermogen om te kunnen vergelijken en tegenstelling te kunnen bepalen van de kunst die gebruikt is om het verhaal te vertellen en aan de hand daarvan in te kunnen schatten welke informatie eventueel niet wordt verteld
- Het vermogen om de morele elementen in een verhaal te analyseren
- Het vermogen om dit verhaal met anderen verhalen te vergelijken of tegenstelling te kunnen herkennen
- Het vermogen om de ethische verantwoordelijkheden van de journalisten in een verhaal te evalueren.
- Het vermogen om over nieuws te kunnen discussiëren en te reflecteren
- Het vermogen om het nieuws of de informatie in een context te kunnen plaatsen aan de hand van de eigen opgebouwde kennisstructuur.

De belangrijkste vaardigheden van iemand die nieuwswijs is, zijn de vaardigheden om nieuws in context te plaatsen en te kunnen beoordelen op juistheid en onafhankelijkheid.

Zodat men het volgende gedrag kan uitoefenen:

- Om aan de hand van de verkregen informatie het eigen handelen te kunnen sturen, dat van anderen positief te kunnen beïnvloeden nadat men de informatie via verschillende bronnen heeft gecontroleerd en een redelijk beeld heeft kunnen schape van de verkregen informatie.
- Een kritische houding aan kan nemen richting nieuws en informatiebronnen, en daarmee de 5W's en de H in acht te nemen.
- Men opzoek gaat naar meer informatie als de verkregen informatie niet volledig is om een zo objectief mogelijk oordeel te kunnen vormen.

Hoofdstuk 3 de NOS en Nieuwswijsheid van jongeren

Opbouw van het hoofdstuk

In dit hoofdstuk wordt de situatie van de NOS ten aanzien van nieuwswijsheid belicht. Dit is onderzocht aan de hand van de volgende vragen:

Waar staat de NOS voor?

Wat voor producten maken zij?

Wat doet de NOS op dit moment aan nieuwswijsheid?

Wat wil de NOS met nieuwswijsheid en waarom?

3.1 De NOS

De NOS is een journalistieke omroeporganisatie die deel uitmaakt van de publieke omroep. De NOS maakt programma's op radio, televisie, teletekst en internet. Het zijn specifieke programma's op het terrein van nieuws, sport, parlementaire verslaggeving en actuele gebeurtenissen. Het belangrijkste kenmerk van de NOS-programma's is dat ze actueel, objectief, betrouwbaar, onafhankelijk en vrijwel altijd rechtstreeks zijn.

Mediawet

De NOS-programma's vloeien voort uit de wettelijke taak van de NOS, die is vastgelegd in de Mediawet. Daarin staat dat de NOS programma's moet maken die zich bij uitstek lenen voor gezamenlijke verzorging. Hiertoe behoren programma's met een hoge frequentie en een vaste regelmaat, met een algemeen dienstverlenend karakter of die met een doelmatiger inzet van omroepmiddelen beter gezamenlijk tot stand kunnen worden gebracht.

In het Mediabesluit worden deze programma's verder uitgewerkt, waarbij onder andere de dagelijkse nieuwsvoorziening, de parlementaire verslaggeving, de verslaggeving van nationale feest- en gedenkdagen en de actuele sportverslaggeving worden genoemd.

Doelstelling en Missie van de NOS

De NOS stelt zich, als integraal onderdeel van de publieke omroep, tot doel de primaire informatiebron te zijn op het gebied van nieuws, sport en actualiteit, zodat de Nederlandse burger beter in staat is te oordelen over ontwikkelingen in de wereld en zijn gedrag te bepalen.

De NOS hanteert hierbij de hoogste journalistieke eisen van zorgvuldigheid, betrouwbaarheid, ongebondenheid, pluriformiteit en onbevooroordeeldheid.

De NOS streeft er naar deze informatie toegankelijk te maken via alle beschikbare media en voor alle maatschappelijke geledingen.

Journalistieke code van de NOS

De NOS stelt zich, als integraal onderdeel van de publieke omroep, tot doel de primaire informatiebron te zijn op het gebied van nieuws, sport en evenementen, zodat de Nederlandse burger beter in staat is te oordelen over ontwikkelingen in de wereld, en zijn eigen gedrag te bepalen.

- De NOS hanteert hierbij de hoogste journalistieke eisen van evenwichtigheid, zorgvuldigheid, betrouwbaarheid, ongebondenheid, pluriformiteit en onbevooroordeeldheid.
- De NOS streeft ernaar deze informatie toegankelijk te maken via alle beschikbare media en voor alle maatschappelijke geledingen.
- De NOS is vrij in de selectie van nieuws, ze laat zich bij publicatie niet leiden door een ander dan het algemeen belang.
- De NOS scheidt feiten en meningen, past hoor en wederhoor toe en vermijdt eenzijdige berichtgeving.

- De NOS gaat informatie met een open vizier, journalisten maken zichzelf bekend, betalen informanten niet en beschermen indien nodig hun bronnen.
- De NOS discrimineert niet en meldt etnische afkomst, nationaliteit, ras, religie, sekse en seksuele geaardheid van personen en groepen alleen als dat nodig is voor een beter begrip van het nieuwsfeit.
- De NOS respecteert de privacy van personen in het nieuws, inbreuken daarop staan in redelijke verhouding tot het belang van publicatie en tot de rol en/of functie van de persoon in het nieuws.
- De NOS accepteert embargo's die de kwaliteit van de berichtgeving bevorderen en die niet eenzijdig zijn opgelegd.
- De NOS bericht waarheidsgetrouw. Kijkers en luisteraars moeten zich met de door de NOS uitgezonden informatie een reëel en controleerbaar beeld kunnen vormen van de werkelijkheid.
- De NOS behandelt klachten serieus en rectificeert ruitelijk.
- De NOS is een met publieke middelen gefinancierde onafhankelijke nieuwsorganisatie. De NOS hecht aan een transparante werkwijze en legt daarover verantwoording af.

Deze NOS-code is gebaseerd op de missies van de Nederlandse Publieke Omroep en de NOS, op de 'Gedragscode voor Journalisten' van de Internationale Federatie van Journalisten (1954/1986), op de "gedragscode voor Nederlandse Journalisten" van het Nederlands Genootschap van Hoofredacteurs (1995) en op de 'Leidraad van de Raad voor de Journalistiek' (2007).

Producten van de NOS

Zo'n zevenhonderd journalisten en andere medewerkers verzorgen de (dagelijkse) uitzendingen van het NOS Journaal (op radio en televisie), het NOS Jeugdjournaal, NOS Studio Sport, NOS Den Haag Vandaag, NOS Langs de Lijn, NOS Met het Oog op Morgen, het NOS Radio 1 Journaal, NOS Headlines en diverse nieuws- en sportevenementen. Daarnaast verzorgt de NOS 24 uur per dag actuele informatie op NOS teletekst en op internet via www.NOS.nl. De NOS zond in 2005 ruim 8000 uur televisie en 4700 uur radio uit.

De NOS heeft een aantal nieuwsvoorzieningen specifiek voor jongeren:

NOS Headlines

NOS Headlines is het jongerenplatform van de NOS. Zij maken nieuws voor, met en over jongeren. Zij doen dat via nieuws op de radio (FunX, 3fm maar ook 3fmlive en BNN.fm), teletekstpagina 401, NOS.nl, het TV programma op journaal24 (iedere vrijdag na het journaal van 22 uur en dan de hele nacht door) en op het weblog zijn verhalen te lezen achter het nieuws wat zij maken.

Op NOS Headlines staat al het nieuws van de NOS, met een aantal aanvullingen zoals: video-items gemaakt door de NOS Headlines redactie, audioreportages van onze radioverslaggevers, nieuws dat volgens NOS Headlines nergens anders gevonden kan worden of verhalen waarbij zij graag wat willen uitleggen. Doordat de filmpjes gemaakt worden door stagiaires wordt het nieuws gebracht op een andere manier dan die men van de NOS gewend is.

NOS Journaal op 3

NOS Journaal op 3 presenteert op Nederland 3 het allerlaatste nieuws. Verspreid over de avond worden ook een aantal kortere bulletins van maximaal dertig seconden uitgezonden. Na het sportjournaal, rond 23.00 uur vindt een langere uitzending plaats. NOS Journaal op 3 richt zich op een wat jongere doelgroep.

NOS Jeugdjournaal

NOS Jeugdjournaal wordt iedere avond om 18.45 uur op Nederland 3 uitgezonden vanuit een speciaal ingerichte studio. Met de gekozen onderwerpen, de look & feel en de manier van presenteren spreekt de NOS de nieuwstaal van en voor de jeugd. Het gaat daarbij om kinderen tussen de 9 en 12 jaar.

3.2 Wat doet de NOS op dit moment aan nieuwswijsheid?

De NOS onderneemt al enige tijd een aantal activiteiten op het gebied van nieuwswijsheid. Echter dit werd niet onder een naam gedaan, is er geen specifieke afdeling die de activiteiten organiseert, bestaan er vaak geen projectplannen en wordt het dan weer wel, en dan weer niet gedaan onder de noemer mediawijsheid. Ook de uitvoering verschilt per activiteit. Zo wordt het merendeel van de activiteiten uitgevoerd door Jadananansing, maar worden er ook activiteiten georganiseerd door andere personeelsleden van de NOS. De NOS heeft nu als voornemen om alle activiteiten op het gebied van nieuwswijsheid onder één naam te laten vallen: NOS Nieuws On Tour. Er is echter niet een of twee medewerkers die zich volledig en primair richten op de activiteiten.

Op het moment van schrijven wordt er niet projectmatig gewerkt. Voor de verschillende projecten bestaan er geen (met de uitzondering van de nieuwseducatie uitgevoerd door Jadananansing) projectplannen waarin is opgenomen wat de doelstelling is, wat er geleerd moet worden, welke middelen gebruikt worden etc. Binnen de NOS zijn de verschillende activiteiten niet verankerd en worden zij niet met een dezelfde visie uitgevoerd. Dit komt mede omdat er geen geld is vrij gemaakt voor activiteiten op dit gebied.

Adviseur Jongeren en Nieuws

Tanja Jadnanansing is de adviseur jongeren en nieuws van de NOS en tegelijkertijd een van de samenstellers van NOS Headlines. Haar functie als adviseur heeft geen formele status binnen de organisatie. In de praktijk werkt zij op de redactie van NOS Headlines, vanwege haar functie als samensteller, maar brengt zij het merendeel van haar tijd door buiten het NOS gebouw.

Jadnanansing gaat naar jongeren toe om te onderzoeken wat hun nieuwsbehoefte is, hoe zij die invullen en hoe de NOS daarop aan kan sluiten.

Met die informatie keert zij weer terug naar de NOS redacties in Hilversum om haar collega's te informeren.

Jadnanansing heeft een aantal activiteiten ontwikkeld om in contact te treden met jongeren en zo haar onderzoek te doen. Zo geeft zij nieuwseducatie op educatieve instellingen, organiseert zij actualiteitendebatten tussen jongeren en journalisten, laat zij onderzoek uitvoeren naar de nieuwsbehoefte van jongeren en organiseert zij gesprekken tussen groepen jongeren en journalisten van de NOS.

De activiteiten die zij gebruikt als middel om in contact met jongeren te komen organiseert zij zelfstandig en dit probeert zij zo structureel mogelijk uit te voeren. Doordat zij zelfstandig werkt en geen afdeling of personeel heeft wat haar ondersteunt, komt het vaak voor dat activiteiten midden in een traject lange tijd tot stilstand komen of komen ter vervallen. Dit i.v.m. de grootte en hoeveelheid van haar werkzaamheden als adviseur dan wel als samensteller van NOS Headlines.

Ontstaansgeschiedenis van nieuwswijsheid activiteiten

In 2005 heeft de NOS Tanja Jadnanansing aangesteld als jongerenadviseur van de NOS.

Aan de hand van haar onderzoek¹² en dat van Irene Costera Meijer¹³ zag de NOS noodzaak voor een nieuwssite voor en door jongeren. Dit is geresulteerd in NOS Headlines.

¹² Jadnanansing T en Marcar Y, 2004. *NOS Headlines Over de mogelijkheden en onmogelijkheden van een Jongerennieuwsprogramma* NOS

¹³ Costera Meijer, I. 2006. *De toekomst van het nieuws* Otto Cramwinckel uitgever Amsterdam

NOS Headlines is een nieuwssite die is ontstaan aan de hand van adviezen van jongeren. Jongeren hebben door middel van discussiebijeenkomsten adviezen gegeven over de inhoud van de site tot de lay-out. Dit is gedaan zodat de site ook echt aan zou sluiten op de nieuwsbehoefte van jongeren. Om in contact te blijven met de actualiteit en het nieuws van jongeren ging Jadnanansing 6 maanden de straat op om met jongeren te praten. Hierdoor kon zij met die informatie terug keren naar de redactie. Dat is de basis van NOS Headlines. Dus wat eerst begon bij een meisje in Amsterdam noord kwam vervolgens in het laatste nieuws op de site van NOS Headlines terecht.

NOS Headlines deelde op dat moment het kantoor met de radiozender FUNX. FUNX ging ook naar de jongeren toe maar deed dit op een geheel andere manier. FUNX ging naar middelbare scholen toe om in de klassen te praten met de jongeren. Jadnanansing haakte aan bij FUNX om de jongeren te bereiken via de scholen in plaats van het rondzwerven op de straat. Zo kwam Jadnanansing terecht in een klas van Ingrid Faas van het Fons Vitae lyceum in Amsterdam en in een klas van Reshma Jitbahadoer (van het Mondriaan College in Den Haag). Beiden docenten begrepen goed waarom Jadnanansing naar hun klassen kwam maar waren het niet eens met het eenrichtingsverkeer. Zij vonden dat Jadnanansing niet alleen maar nieuws kon halen maar ook iets moest brengen. Zo begon Jadnanansing om doormiddel van lessen media educatie uitleg te geven over nieuws en jongeren vaardigheden aan te leren om nieuws te begrijpen en ook te kunnen vertellen.

Inmiddels heeft Jadnanansing haar werkwijze op verschillende scholen uitgeprobeerd, gaat zij nu naar vier vaste scholen in de vier grote steden en incidenteel geeft zij nog eens eenmalige gastlessen. In 2008 is het project nieuwseducatie geprofessionaliseerd. Nu in 2009 is er een projectplan(zie bladzij 23) opgesteld waarin concreet is vastgesteld wat er met de nieuwseducatie bereikt moet worden. En er is een nieuwseducatie handleiding geschreven waarin de lessen volledig zijn uitgewerkt.

Nieuwseducatie

De adviseur jongeren en nieuws geeft nieuwseducatie lessen op middelbare scholen, MBO's en HBO's. Met een enkele uitzondering worden deze lessen aangevuld met gastdocenten van de NOS. De NOS doet dit met twee doeleinden:

Primaire doelstelling:

NOS nieuwseducatie stelt zich als doel om jongeren te stimuleren het nieuws te kijken zodat zij beter in staat zijn te oordelen over ontwikkelingen in de wereld en hun gedrag te bepalen.

Secundaire doelstelling:

NOS nieuwseducatie stelt zich als doel door middel van media-educatie informatie te verkrijgen van jongeren naar hun nieuws/actualiteit behoefte en gewenste nieuwsbenadering in de berichtgeving van de NOS.

De NOS onderscheidt hierin drie doelgroepen:

- Leerlingen van alle niveaus op de middelbare scholen in Nederland tussen de 15 en 17 jaar
- Alle MBO studenten van alle niveaus in Nederland tussen de 17 en 21 jaar.
- Alle HBO/VO studenten in Nederland van 18 tot en met 25 jaar.

NOS Nieuwseducatie bestaat uit twee soorten lessen:

Educatiecursus kort

De NOS medewerker komt eenmalig op de school om in 2 tot 4 lesuren uitleg te geven over de basisprincipes van NOS nieuws. De lesopbouw kan er als volgt uitzien:

- NOS Headlines en nieuwsbeginselen: Wat is NOS Headlines? Hoe is NOS Headlines begonnen? Wat moest er veranderen? Wat is nieuws? Door wie wordt nieuws gemaakt?

Mogelijke aanvullingen lessen waarin leerlingen de basisvaardigheden uitgelegd krijgen van onder anderen interviewtechnieken, presentatietechnieken of debattechnieken.

Educatiecursus lang

De NOS medewerker komt een trimester (periode van 3 maanden) in een vaste klas om les te geven in media educatie. De onderwerpen die behandeld worden in deze lessen zijn:

- Beginselen van het nieuws: hierin worden de basisprincipes van het nieuws uitgelegd. Wat is nieuws? Hoe komt het tot stand? Voor wie is nieuws bedoeld? Wat moet jij met nieuws?
- Interviewtechnieken: een uitgebreide workshop waarin de basisvaardigheden van interviewen wordt behandeld. Doel van een interview, manieren van interviews zoals het leren stellen van open en gesloten vragen.
- Actualiteitengesprek: Een gesprek met een gast. Bijvoorbeeld iemand uit de Tweede Kamer die samen met de klas de actualiteit doorneemt. De leerlingen houden vervolgens een interview met de gast zodat zij hun interviewtechnieken kunnen oefenen
- Presentatietechnieken: De leerlingen krijgen de basisvaardigheden van presenteren uitgelegd. Vervolgens presenteren zijn aan elkaar een voorbereid nieuwsitem.
- Debattechnieken: De leerlingen krijgen een debattraining. Hierin worden de basisvaardigheden van het voeren van een debat aangeleerd. Vervolgens oefenen de leerlingen doormiddel van het voeren van debatten de technieken en krijgen hier feedback op.
- Actualiteitendebat: De leerlingen voeren met de hele klas een actualiteitendebat zodat zij hun vaardigheden van de gehele cursus in de praktijk kunnen brengen
- Dialoog: Aan tafel met een speciale gasten uit het nieuws wordt met de klas het nieuws doorgenomen
- Werkbezoek NOS: de gehele klas gaat naar het museum van Beeld & Geluid, heeft een gemeenschappelijke lunch met Hans Laroes en brengt vervolgens een bezoek aan de redactie.

Workshops op middelbare scholen

Dit project is een oud project in een nieuw jasje, dit was vroeger Making Movies News. Dat project was een samenwerkingsverband met een aantal organisaties. Nu werkt de NOS alleen in samenwerking met Code Name Future onder de naam NOS Nieuws On Tour. In dit project geeft de NOS in samenwerking met Code Name Future workshops op scholen in de Randstad. In de periode van januari tot eind juni gaat de NOS naar 20 scholen. Een gehele dag krijgt een klas een workshop waarin zij de basis van het nieuws uitgelegd krijgen en waarin ze een video of een radio-item gaan maken onder professionele begeleiding.

De dag begint met een uitleg over de basis van nieuws en vervolgens gaan zij aan de slag met hun eigen redactievergadering. In die redactievergadering

Nadat de klas uitgelegd is wat nieuws is beginnen zij met een redactievergadering om een onderwerp uit te kiezen. Als het onderwerp gekozen is gaan ze aan de slag om hun video of radio item te maken. Bij terugkomst monteren zij het filmpje zodat aan het eind van de dag ze aan elkaar kunnen laten zien wat ze gemaakt hebben. Vervolgens worden de filmpjes op de site van NOS Headlines gezet.

Dag van de Media

De dag van de Media vindt één keer per jaar plaats in de maand januari. Op de Dag van de Media komen 250 winnaars van de mediawedstrijd, een wedstrijd waar leerlingen van middelbare scholen aan mee kunnen doen, naar het Media Park in Hilversum. Dit wordt georganiseerd door Mediamind in samenwerking met de publieke omroepen.

Op de Dag van de Media gaan de 250 winnaars in groepen naar de verschillende publieke omroepen toe.

Daar maken ze hun eigen reportage voor radio of tv, schrijven zij aan een scenario of maken clips in workshops bij een van de publieke omroepen.

De NOS doet hier ook aan mee en biedt een aantal workshops aan. Alle groepen krijgen een rondleiding over de nieuwsvloer van de NOS en uitleg hoe alles werkt. Elk jaar wordt het programma weer anders ingevuld, maar kenmerken zijn:

- Het maken van eigen TV Journaal
- Het presenteren van het Headlines weekoverzicht
- Het maken van een eigen nieuwsuitzending zoals op radio 3 FM.

Actualiteitdebatten

De NOS organiseert in samenwerking met verschillende organisaties zoals o.a. MOSA, FUN-X actualiteitdebatten. Deze debatten hebben een of meerdere actuele onderwerpen. Bijvoorbeeld het conflict in de midden oosten, de multiculturele samenleving, onderwijsvernieuwingen of de macht van de media.

Deze debatten worden georganiseerd om meer inzicht te krijgen in de leefwereld van jongeren.

NOS Adviespanel

Het adviespanel bestaat uit vijftig jongeren verspreid over heel Nederland van verschillende opleidingsniveaus. Elke week worden plus minus zeven jongeren gebeld om hun mening te vragen over actuele onderwerpen, de huidige berichtgeving, of wat er onder hun kenniskring leeft. Deze informatie wordt weer teruggekoppeld naar de redacties in Hilversum. Zodat zij er bij hun selectie weer rekening kunnen houden. Leden van het NOS Adviespanel worden ook uitgenodigd om naar de NOS toe te komen. Daar krijgen zij een rondleiding over de nieuwsvloer, gaan zij in gesprek met journalisten en voeren zij debatten.

Rondleidingen

Met enige regelmaat krijgen jongeren of andere gasten rondleidingen door het NOS gebouw. Tijdens een rondleiding brengen zij een kort bezoek aan de verschillende redacties en de studio's.

Evaluatie en financiën

De verschillende activiteiten worden niet geëvalueerd met de deelnemers, dan wel met de betrokkenen. Jadananansing heeft eenmalig een onderzoek laten uitvoeren waarin een uitgebreide enquête is gehouden onder jongeren die les hadden gekregen in nieuwseducatie. Dit is daarna nooit meer gebeurd.

De verschillende activiteiten hebben geen vooraf opgestelde begroting en worden niet financieel verantwoord of bekostigd vanuit een vaste kostenplaats.

3.3 Wat wil de NOS met nieuwswijsheid en waarom?

De NOS wil nieuwswijsheid activiteiten organiseren zodat zij de jongeren kunnen laten inzien dat het belangrijk is om een goed geïnformeerde burger te zijn, zodat zij beter mee kunnen doen in de samenleving. Tegelijkertijd gebruikt de NOS nieuwswijsheid activiteiten om contact te leggen met jongeren.

Laroes vindt dat de NOS nieuwswijsheid activiteiten moet ontwikkelen en organiseren. *“Omdat een nieuwsorganisatie zijn, nu anders is dan tien jaar geleden. Toen was er allemaal eenrichtingsverkeer. En in deze tijd is het belangrijk, zeker in een organisatie als de NOS, om meer interactiviteit na te streven met de gebruiker.”* (Laroes, 2009,51)

Laroes vindt het zelfs de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de NOS. Daarom is de NOS ook begonnen met activiteiten voordat het nog als media-educatie is bestempeld door de Raad voor Cultuur.

Het heeft ook nog een anderen belangrijke reden en dat is dat journalisten van de NOS het gebouw moeten verlaten. Het primaire doel van de NOS om nieuwswijsheid activiteiten te ondernemen is ook om contact te leggen met de doelgroep. Journalisten moeten in de wereld van jongeren kunnen komen en weten wat daarin afspeelt zodat zij die informatie weer kunnen gebruiken voor een item en om hun beter te kunnen bereiken. Het is natuurlijk ook bedrijfsbelang. Want een van de gewenste gevolgen is dat de NOS begrip kweekt bij de doelgroep voor wat de NOS doet. En dat bijvoorbeeld jongeren de NOS meer gaan waarderen. De inktvlekstrategie werkt, want de NOS bouwt langzamerhand een nieuwe community. Door het maken van een soort netwerk met jongeren krijgen zij ook allerlei telefoontjes en e-mails van jongeren zelf. Over wat zij belangrijk vinden en waarom dat niet op het nieuws is. Het NOS Adviespanel is daar volgens Hans Laroes een mooi voorbeeld van.

3.4 Conclusie

De NOS verzorgt dagelijks uitzendingen op radio, tv en internet. Waarvan een aantal specifiek gericht op jongeren: NOS Headlines, Journaal op 3 en het NOS Jeugdjournaal. Dat is hun wettelijk taak vastgelegd in de mediawet. Het is echter niet hun taak of (primaire) belang om jongeren nieuwswijzer te maken. Wel ondernemen zij een aantal activiteiten die voornamelijk worden uitgevoerd één persoon (de adviseur jongeren en nieuws). Maar deze persoon doet ook ander werk, zij is namelijk ook samensteller van NOS Headlines. Hierdoor is het risico groot (en dit blijkt ook uit de praktijk) dat activiteiten een te lange tijdsduur in beslag nemen dan gewenst of zelfs komen te vervallen bij drukte.

De activiteiten die nu worden uitgevoerd, worden niet vanuit één dezelfde visie of vanuit een vooraf beschreven projectplan uitgevoerd. Dit omdat dit niet is vastgelegd. Het is daardoor ook niet mogelijk om concrete resultaten vast te stellen, of om het project/ de activiteit functioneel te evalueren. Het is dus niet vast te stellen hoe de projecten/activiteiten worden gewaardeerd en waar zij verbeterd kunnen/moeten worden. Ook is er geen financieel inzicht in de activiteiten die worden uitgevoerd. Dit komt mede doordat er geen volledig projectplan is beschreven maar ook omdat er geen vast bedrag wordt gereserveerd om activiteiten te kunnen bekostigen. Het lijkt alsof men in de huidige activiteiten is ingerold en men dit niet een gerichte plaats in de organisatie geeft. Wel is men er van overtuigd dat het goed is dat de NOS deze activiteiten onderneemt en dat zij dit ook moet blijven doen.

Binnen de NOS is er niet, NOS breed, schriftelijk dan wel mondeling vastgesteld wat het doel is van de activiteiten/projecten op het gebied van nieuwswijsheid. Wat niet betekend dat men geen idee heeft wat het doel is of weet wat nieuwswijsheid is. Zo geeft hoofdredacteur Hans Laroes aan dat de NOS in deze tijd geen eenrichtingsverkeer moet zijn en dat zij *“interactiviteit moet na streven met de gebruiker.”*

Jadnanansing geeft aan dat de NOS jongeren moet vertellen dat het nieuws volgen belangrijk is om een goed geïnformeerde burger te zijn. En zo mee te kunnen doen in de samenleving. Daardoor kweekt de NOS begrip bij de doelgroep.

Opmerkelijk is dat de NOS niet heeft vastgesteld wat zij de jongeren door nieuwswijsheid activiteiten willen aanleren (afgezien van de nieuwseducatie). Maar ook niet heeft vastgelegd hoe de informatie uit de activiteiten terug worden gekoppeld naar de journalisten en wat daar vervolgens mee gebeurd. Activiteiten hangen daardoor ook niet met elkaar samen. Een projectmatige aanpak ontbreekt.

Hoofdstuk 4 Jongeren en nieuwswijsheid

Opbouw van het hoofdstuk

In dit hoofdstuk wordt onderzocht waarom jongeren nieuwswijs moeten zijn en wat ze dan precies moeten leren. Dit is onderzocht door antwoord te geven op de volgende vragen:

Wat is het nieuwsgebruik van (MBO) jongeren?

Wat is het belang van (MBO) jongeren om nieuwswijs te zijn?

Wat is van belang om te leren als (MBO) jongeren om nieuwswijs te zijn?

Welke initiatieven bestaan er al op dit moment?

4.1 Wat is het nieuwsgebruik van (MBO) jongeren?

Het nieuwsgebruik van jongeren in het algemeen en MBO jongeren in het bijzonder is al vaker onderzocht door de NOS. Zo is al eerder duidelijk geworden dat jongeren in het algemeen een aparte doelgroep vormen met vele subdoelgroepen, die allen weer een andere benadering en nieuwsbehoefte hebben.

In een onderzoek van Rosalie Moorman¹⁴ is gekeken naar de kijkdichtheid onder jongeren bij het NOS Journaal. Zij baseerde zich daarbij op cijfers van het Centraal Bureau van de Statistiek (CBS) en kijkcijfers van de NOS Journaals en kwam tot de volgende conclusie:

“In totaal kijken er 102.000 jongeren in 2007 naar het NOS Journaal. In 2007 telt Nederland 2.563.650 jongeren tussen de 12 en 25 jaar. Dit wil zeggen dat het NOS Journaal nog een kleine 2,5 miljoen jongeren zou kunnen bereiken.

Dit geldt ook bij projecten als NOS Headlines.nl en Journaal op 3. (...) Als je kijkt dat er 2.563.650 jongeren bereikt kunnen worden in Nederland, heeft de NOS nog lang geen grip op de jongerendoelgroep.”(Moorman, 2008, 10)

Duidelijk naar voren komt dat de NOS geen grip heeft op de doelgroep jongeren. Moorman heeft ook gekeken naar de concurrentie ten aanzien van de NOS. Daaruit kwam volgens haar naar voren dat er belangrijke concurrenten op tv zijn zoals: RTL Nieuws, EditieNL, RTL Boulevard en Hart van Nederland. In de onderstaande tabel is dit ook goed te zien. In de eerste tabel is te zien waar de jongeren (door Moorman) die geënquêteerd zijn nu naar kijken en in tabel 2 zijn de kijkcijfers onder jongeren in het algemeen weergegeven.

Welk nieuws wordt er bekeken in percentage			
NOS Journaal			72
RTL4 Nieuws			39
Editie NL			8
RTL Boulevard			11
Hart van Nederland			30
Tabel 1			
Doelgroep	Jaar	Titel	Kdh000
12 t-m 25 jr	2007	Hart van nederland	86.000
		Editie nl	60.000
		Half acht nieuws	63.000
		NOS Journaal	38.000
		Rtl boulevard	69.000
Tabel 2			

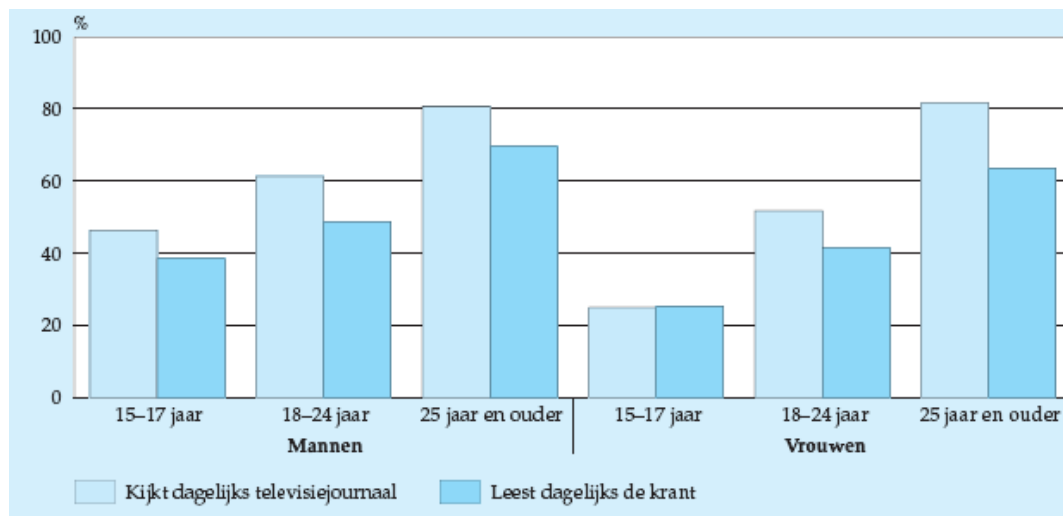
¹⁴ Moorman R, 2008. Adviesrapport Educatie-afdeling NOS

Uit dit onderzoek blijkt dat de NOS ernstig achterloopt op het nieuws van bijvoorbeeld RTL of SBS 6. Dit komt wellicht door wat Irene Costera Meijer noemt Snack en Slow Nieuws (Costera Meijer, 2006, 81). Hier zal ik later nog op ingaan.

Leila Prnjavorac¹⁵ heeft in opdracht van de NOS ook onderzoek gedaan naar het mediagebruik van jongeren. Prnjavorac maakt daarbij gebruik van cijfers van het CBS. Hieruit blijkt het volgende:

“De jeugd kijkt veel televisie. Van 4–11-jarige kinderen kijkt 59 procent meer dan 9 uur per week naar de televisie. De 12–17-jarigen brengen de meeste uren achter de televisie door. In deze leeftijd zitten jongens meer uren achter de buis dan meisjes; acht van de tien jongens en zeven van de tien meisjes kijken minimaal 10 uur per week. Boven de 18 jaar neemt het televisiekijken iets af. De belangstelling voor het televisiejournaal neemt toe met de leeftijd. Dagelijks volgt ruim een op de drie 15–17-jarigen, ruim de helft van de 18–24-jarigen en acht van de tien 25-plussers het journaal op televisie. Bijna twee keer zoveel jongens als meisjes van 15–17 jaar kijken naar het journaal. Ruim de helft van de 4–24-jarigen heeft een dagblad in zijn/haar huishouden. Als er een krant in huis is, wil dit nog niet zeggen dat deze ook gelezen wordt. Bovendien kan de krant ook ergens anders dan thuis gelezen worden. Van de jongeren lezen vier van de tien dagelijks een krant. Net als bij het kijken naar het televisiejournaal wordt de krant op 15–17-jarige leeftijd meer door jongens dan door meisjes gelezen.” (Prnjavorac, 2008, 16)

Dagelijks kijken naar het televisiejournaal en het lezen van de krant, 2001 (recente cijfers niet gepubliceerd)

Bron: CBS, 2003 onderzoek 'Jongeren 2003 feiten en cijfer'

Costera Meijer geeft ook weer wat het nieuwsgebruik is en doet dat onder anderen door het bereik van Nederlandse dagbladen onder jongeren.

1. De dubbele kijk paradox bij jongeren is enerzijds dat ze “echt”nieuws belangrijk vinden, maar zelden zien en ‘light news’ dom en triviaal vinden, maar wel kijken en anderzijds dat nieuws niet mag worden opgelukt, want dan is het geen echt nieuws meer. Nieuws dat ontspanen kijken mogelijk maakt, kan nooit echt nieuws zijn

¹⁵ Prnjavorac, L. 2008. *Het gezicht van het nieuws*

Figuur 1.2 Bereik (in procenten) Nederlandse dagbladen mei 2003 – april 2004

	totaal	13-24 jaar	25-34 jaar
landelijke dagbladen	37	30	33
regionale dagbladen	49	37	39
dagbladen excl. gratis dagbladen	70	54	58
dagbladen incl. gratis dagbladen	75	62	65
Telegraaf	18	13	17
Volkskrant	6	5	6
Algemeen Dagblad	8	6	6
NRC Handelsblad	4	2	3
Metro	8	12	9
Spits	11	16	12

Bron: NOM Printmonitor mei 2003 – april 2004 (samenstelling Piet Bakker)

Costera Meijer spreekt van een afnemende interesse van jongeren in nieuws, in vergelijking met hun ouders. Zij wijst van de hand dat deze trend onder jongeren naarmate zij ouder worden niet zal bij trekken. Uiteindelijk concludeert zij, net als vele anderen onderzoekers, dat de desinteresse van jongeren te maken heeft met de relevantie van de nieuwsonderwerpen. Nieuwsmakers zouden meer verhalen moeten maken die voor jongeren van belang zijn en deze meer in context moeten plaatsen.

Snack en Slow nieuws zijn twee termen, die geïntroduceerd zijn door Costera Meijer en, die erg van belang zijn bij het nieuwsgebruik van jongeren. Snack nieuws is het koppen snellen en van alle belangrijke kwesties op de hoogte te zijn, niet om zoals bij ouderen op de hoogte te zijn (informatie om geïnformeerd te zijn) maar om te kunnen mee praten (informatie in dienst van communicatie)

Slow nieuws is als jongeren een volledig beeld willen krijgen van het verhaal. Als men wil weten wat de aanleiding was, de gebeurtenis, en de afloop. Omdat men wil doorgronden hoe en waarom gebeurtenissen plaatsvinden.

Costera Meijer concludeert dat nieuws als basisvoorziening past in het leven van jongeren. Het moet er zijn wanneer zij het nodig hebben. En wel 24 uur per dag, 7 dagen in de week.

Het boek sluit af met 12 conclusies:

2. Nieuws is een basisvoorziening die beschikbaar moet zijn als je het nodig hebt
3. Er bestaat geen logische relatie tussen (des)interesse voor nieuws en kijken naar nieuws; dag en weekritme is belangrijker
4. Informatie is zelden meer doel in zichzelf, maar staat in dienst van communicatie. Nieuws dient om die reden twee verschillende soorten nieuws aan te bieden. Snacknieuws als korte nieuwsberichten waardoor je mee kunt praten en slow nieuws als een nieuwservaring die je het gebeurde laat mee maken en daardoor begrijpen.
5. Voor oudere, moderne, kijkers staat kennis vergaren voor de diepte opzoeken (nieuws en achtergronden), jongere en post moderne kijkers geven de voorkeur aan het opdoen van globale indrukken waarin ze de breedte opzoeken (zappen tussen nieuws, soap, Discovery Channel) om gebeurtenissen te kunnen 'plaatsen'
6. Nieuws is alleen interessant als het nieuws is, dan levert het gesprekstof op.

7. Mensen gebruiken media om hun stemming te reguleren
8. Jongeren willen zelf het moment (tijdstip) en de diepgang bepalen van informatieconsumptie
9. Voor een goede mensgerichte journalistiek moet het vanzelf sprekende journalistieke hiërarchische onderscheid tussen opinie en ervaring, rede en emotie, privé en openbaar, autonoom, en relationeel mensbeeld worden herzien.
10. Om voor journalisten een echte keuze mogelijk te maken tussen verschillende journalistieke benaderingen moet de tegenstelling tussen populariteit en kwaliteit, onafhankelijk en doelgroepenbeleid wordt overbrugd
11. Het woord nieuws spreekt weinig jongeren aan, reality in 24-uurs horizontale programmering associeert wel positief.
12. Als 'nieuws' jongeren wil boeien, moet het jongeren op een bepaalde manier aanspreken

De MBO studenten zeggen in de groepsgesprekken allemaal het nieuws te volgen. Weliswaar de een met anderen behoeftes dan de ander. Zo is een aantal van hen enkel geïnteresseerd in sportnieuws en kijkt daarom het journaal pas actief op het moment dat het sportnieuws begint. Wat opvalt is dat merendeel van de jongeren de krant leest. Hierbij moet wel gezegd worden dat dit grotendeels de gratis dagbladen betreft zoals de Metro en de Spits. Een enkeling leest ook thuis de krant, omdat zijn/haar ouders geabonneerd zijn. En één student koopt onregelmatig de krant, omdat zij gelooft dat ze door het betalen voor een nieuwsvoorziening min of meer verzekerd is van kwaliteit.

Alle gesproken studenten zeggen dat zij behoefte hebben aan een nieuwsprogramma waarin nieuws in een context geplaatst wordt zodat zij het beter begrijpen. Het merendeel van de gesproken studenten kijkt naar RTL Boulevard en beschouwt dat als een goed nieuwsprogramma, juist omdat daar nieuws (entertainment of hard nieuws) in een context worden geplaatst. Een voorbeeld hiervan is de uitzending van RTL Boulevard op Koninginnedag. Daarin werd nadrukkelijk ingegaan op het ongeluk dat veroorzaakt was met een auto. In het programma werden verschillende kanten belicht. Hoe het zat met de veiligheid, wat de gevolgen zijn voor toekomstige bezoeken van de Koningin maar ook hoe het is om zoiets mee te maken.

4.2 Wat is het belang van (MBO) jongeren om nieuwswijs te zijn?

In het boek *Generatie Einstein* van Jeroen Boschma en Inez Groen¹⁶ wordt beschreven wat de "Generatie Einstein" is en hoe deze leeft. De "Generatie Einstein" groeit volgens hen op in een 24 uren informatiemaatschappij. Op één dag komen deze jongeren met verschillende media in aanraking en daardoor gaan zij op een heel andere manier met informatie om dan hun ouders. Hoe zij met die informatie omgaan is anders dan hun ouders, waar zij hun kennis vandaan halen en wie die kennis levert. Maar ook hoe zij die weer delen met anderen. Door bijvoorbeeld internet wordt informatie van verschillende bronnen sneller verzameld door de "Generatie Einstein" en ook weer sneller verspreidt. Door middel van chat programma's als MSN is immers die vriend uit Australië veel dichterbij.

Moet "Generatie Einstein" nieuwswijs zijn? Uit het boek van Boschma en Groen valt op te maken van niet. Zij schrijven dat doordat de welvaart en de toegenomen commercie het bij de "Generatie Einstein" tot een ander keuzeproces leidt wat betreft informatie. En waarbij dat keuzeproces echtheid en kwaliteit vooropstaat. Dat maakt kinderen en jongeren volgens hen mediasmart. Boschma en Groen vinden dat de "Generatie Einstein" zich niets meer laat voorschrijven, ze zijn cynischer en geloven je niet meer als je geen bewijs kunt leveren. Doordat zij opgegroeid zijn in een samenleving waar reclame bijna overal is, weten zij hoe reclame werkt, wat de principes zijn, welke marketingtechnieken er zijn en wat de bedoeling ervan is. Men heeft geleerd wat boodschappen zijn en hoe deze gekleurd kunnen worden

¹⁶ Boschma J en Groen I, 2007. *Generatie Einstein Slimmer, sneller en socialer* Amsterdam Pearson Education Benelux bv

gebracht. Zij leren jong kritisch te kijken naar wie wat zegt en koppelen het niet automatisch aan autoriteit of aan een naam of rol.

Generatie Einstein stelt min of meer dat jongeren niet nieuwswijs hoeven te worden gemaakt omdat zij er al mee opgroeien en weten wat waar en niet waar is. Toch zegt een aantal deskundigen dat dit anders ligt. Zo blijkt ook uit de groepsgesprekken met een aantal MBO Studenten van het Albeda College.

De studenten zeggen dat zij de werking van het nieuws eigenlijk niet kennen. Een aantal van hen heeft wel een idee hoe nieuws tot stand komt, maar dit stemt niet overeen met de werkelijkheid. Meer dan de helft van de gesproken studenten zegt vaak niet te begrijpen waarom nieuws, nieuws is. Zij willen graag leren wat nieuws is zodat ze het kunnen begrijpen. Maar dat niet alleen, zij vinden dat het ook belangrijk is om te weten hoe nieuws tot stand komt. En allemaal vinden ze dat dit eigenlijk onder algemene basiskennis valt, die geleerd had moeten worden tijdens de lessen maatschappijleer op de middelbare school.

Volgens Jadnanansing zouden jongeren nieuwswijs moeten zijn omdat “ze dan het proces beter begrijpen. Dat ze snappen waarom de NOS niet al het nieuws brengt wat ze zouden hopen dat ze zou brengen. Dat ze inzicht krijgen in het proces, dat inzicht heb je nodig om op een behoorlijke manier te functioneren.

Als je niet weet hoe het werkt neem je alles voor waar aan, je moet weten dat elke reactie een tegenreactie heeft. Dat als er een onderzoek gepresenteerd wordt, je beseft dat het maar een onderzoek is, en dat er ook een ander onderzoek kan zijn die weer wat anders zegt. Het besef dat de wereld gecompliceerder in elkaar zit dan dat het journaal het brengt. Een jongere die nieuwswijs zou zijn, zou dan na het kijken van het journaal opzoek gaan naar mee informatie of zeggen ; dat is één deel van de waarheid.

Het idealistisch beeld is dat ze naar het nieuws kijken, dat ze het in een context kunnen plaatsen, dat ze het er met elkaar over hebben, en dat ze nog wat dingen opzoeken op internet. Maar dat gaat niet gebeuren. Dat is niet realistisch.” (Jadnanansing, 2009,48)

Pelle schetst in zijn artikel waarom jongeren juist wel nieuwswijs moeten zijn (zie ook hoofdstuk 1). Dit benadrukt hij nogmaals in een interview met hem:

“Nieuwswijsheid is jongeren uitleggen wat waar en niet waar is aan nieuws. En dat kunnen ze zelf niet onderscheiden. Omdat zij opgroeien in een tijd waarin je alles kunt manipuleren en alles kunt kopen, alles voor je kunt laten werken. En je zult getraind moeten worden om af te kunnen gaan op gerenommeerde journalisten of juist de traditionele vragen van wie, wat, waar etc. te stellen of te laten stellen en opzoek te gaan naar anderen invalshoeken.

Voorbeeld: we googlen allemaal. Er is inmiddels bekend dat dertig procent van wat er in de wereld bekend is over een onderwerp op internet staat. Dus zeventig procent niet. We weten ook dat google te koop is, bijv de chinese regering die aan google eist dat sommige dingen niet te laten zien, en google luistert daar naar. Dus waar blijf je dan met je vrijheid van meningsuiting.” (Pelle, 2009, 55)

Fifi Schwarz (directeur Stichting Krant in de Klas) geeft een verduidelijking:

“Ik ben wel geneigd om het met Roland Pelle eens te zijn. Waar het om gaat is dat je ten eerste je informeert wat er in de wereld gebeurt, dat je beseft dat het belangrijk is. En dat je ook beseft dat nieuws gemaakt is door andere mensen, die voor jou keuzes maken. En dat geldt voor kranten als voor televisie, dat geldt voor NOS Headlines als voor Nova. Iedereen die jou wat vertelt, via het scherm of via papier, die doet dat met een bepaalde insteek. Maakt daarbij bepaalde keuzes en laat dus ook dingen weg, bewust of onbewust. En op een gegeven moment komt de informatie tot jou. En jij moet als ontvanger daar ook weer keuzes in maken en daar van bewust zijn. Dus het belang nieuwswijsheid staat volgens mij voor het

belang dat jij je informeert. Het feit dat jij je informeert en dat je dat ook regelmatig moet doen om bij te blijven. En voor het bewust zijn van de verschillende rollen van de mensen die de informatie verspreiden en wat jij daar zelf mee doet.” (Schwarz, 2009, 61)

4.3 Wat is van belang om te leren als (MBO) jongeren om nieuwswijs te zijn?

Uit de verschillende interviews blijkt dat er geen wezenlijk verschil is wat MBO jongeren moeten leren wat betreft nieuwswijsheid. Nieuwswijs zijn houdt in dat men de werking van het nieuws kent, weet hoe dit onafhankelijk kan, dat men niet aan één nieuwsbron voldoende heeft en dat men nieuws met een kritische houding moet benaderen. Dat is wat jongeren zouden moeten leren.

Maar de uitvoering van wat men moet leren is verschillend. Ingrid Faas (maatschappijleerdocent op het Fons Vitae in Amsterdam) gaf op een beeldende manier antwoord op de vraag of er verschil moet zijn in wat jongeren aangeleerd krijgen. Kijkend naar hun niveau:

“De diepgang verschilt maar ik vind dat de houding bij iedereen aanwezig moet zijn. En dat kun je bij HAVO beter benoemen, die kunnen dat wel leren. Bronnen checken, hoor en wederhoor, die kunnen dat echt als een rijtje aflopen. Maar bij VMBO moet je ze veel meer laten voelen dat ze soms oneerlijke conclusies trekken. Bijvoorbeeld het filmpje van die paarden die een paar jaar geleden in Friesland op een eiland in de Waddenzee stonden. Omroep Friesland had een item gemaakt en dat benaderd vanuit: die paarden zijn allemaal ziek en de boer zorgt slecht voor ze. En nu heeft de boer ze op een eiland gezet, wat slecht toch van die boer. En dat was het item. Bij de NOS was het item over de paarden: de paarden zijn allemaal vrij, min zoveel paarden. God wat zijn we blij dat het gelukt is het merendeel van die paarden te bevrijden. En over die boer werd gemeld dat die gewoon een inschattingsfout gemaakt had. Omroep Friesland en de NOS brachten hetzelfde nieuwsonderwerp, maar bij de een werd de boer een halve crimineel en bij de ander was de boer een mens die ook wel eens fouten maakt. Nou dan maakt het wat nogal uit welk item je hebt gezien. Ik zou het, als boer, wel fijn vinden dat de meeste mensen dan naar de NOS kijken.” (Faas, 2009, 73)

Maar wat moet men dan concreet leren om Nieuwswijs te zijn? Klaas-Eel de Boer van het Albada College in Rotterdam vindt dat jongeren over een bepaalde basiskennis moeten beschikken. Die basiskennis bestaat uit begrippen zoals politieke stromingen, het verhaal van de democratie etc. Kort samengevat het oude maatschappijleer.

Fifi Schwarz zegt dat er geen verschil zit tussen wat MBO jongeren en jongeren in het algemeen moeten leren.

Dit omdat nieuws tot iedereen komt en iedereen daar mee moet leren omgaan. Het is een soort basiskennis wat iedereen moet hebben. Weliswaar aangeleerd en uitgesplitst doordat het op verschillende niveaus moet worden afgestemd.

Volgens haar komt de inhoud van de basiskennis neer op een tripiek van kennis, houding en gedrag.

“Je kunt iets weten maar dat betekent nog niet dat je het er mee eens bent, of dat je het leeft of voelt. Ook als je het wel voelt wil dat nog steeds niet zeggen dat je er naar handelt. En dat zit hem in het gedrag. Dus weten dat het belangrijk is het zelf ook zo ervaren. Maakt dat het makelijker wordt om er gebruik van te maken. En dat gebruik vind ik om een andere reden ook belangrijk en dat is omdat jij je moet informeren voordat je ergens over oordeelt.” (Schwarz, 2009, 62)

Schwarz zegt ook duidelijk dat informatieverwerking een belangrijk onderdeel is van nieuwswijsheid:

“Een van de dingen die je moet leren is: hoe je met informatie moet omgaan. Dus vaardigheden aanleren zoals: verzamelen, vergaren, verwerken, betekenis geven en weer zelf verspreiden. Dat houdt al in dat je bewust bent van het feit dat informatie een bepaalde oorsprong heeft en dat jij daar weer dingen mee doet. Dat zijn informatievaardigheden maar dat betekent ook dat jij moet leren lezen.” (Schwarz, 2009, 62)

Kijkend naar de uitsplitsing naar verschillende niveaus zegt Schwarz ook hoe dat uitgevoerd zou moeten worden:

“Ik denk dat vanaf de basisschool al aandacht moet worden besteed aan: hoe ga je met informatie om? Je kunt natuurlijk wel verdiepen. Een MBO-er zal niet op een zelfde manier de krant hoeven te lezen, te gebruiken als een journalist die journalistiek studeert aan de rijksuniversiteit Groningen. Die moet veel meer weten over bijvoorbeeld auteursrecht. Je kunt nieuws en media gebruik vergelijken met verkeer. Dat is constant aan het veranderen. Je hebt een aantal basis technieken die je moet leren. Als je op de fiets zit, brommer of in de auto dan heb je een aantal vaardigheden en verkeersinzichten nodig. Daar groei je zelf in als persoon en de verkeerssituatie verandert ook voortdurend. En daarom moet je daar wel een niveau in aanbrengen.” (Schwarz, 2009,64)

Roland Pelle geeft ook aan dat jongeren moeten leren wat nieuwswijsheid is maar wel op een kennisniveau dat bij hen past.

Eigenlijk maatschappijleer zoals op de middelbare school maar dan ook richting nieuws. Toen ik jong was stond in personeelsadvertenties nog ruime algemene ontwikkeling gewenst. Ruime interesse gewenst. Maar wat doen we nu, je zit in groep 8 en dan wordt er gekeken naar een meetpunt en dan mag je naar het VMBO, HAVO of VWO. Heb je dan VWO, dan mag je gymnasium gaan doen of tweetalig. En zit je in de vierde dan moet je een pakket kiezen dat aansluit op het beroep dat je later kan uitoefenen. Want als je een van de verkeerde richtingen kiest, kan je later niet doorstromen. Dus wij gaan kinderen dat vragen, die steeds vaker, geen richting hebben, die gaan wij steeds jonger vastleggen op een traject. En wat is het nou handiger om ze in de breedte kennis te laten nemen, op een kennisniveau dat bij hen past, wat er in de wereld te koop is.

Maar wanneer ga je ze confronteren met maatschappijleer? Dat krijg je in groep 7. Daarmee kom je in de wereld terecht van Europa en de wereld, topografie, wat gebeurt er allemaal in die werelden. En dan kom je op een moment terecht van waarvan ik denk dat kinderen om zich heen beginnen te kijken, kinderen zijn dan met hun ouders al naar het buitenland geweest. Wat is Europa? Al dat soort elementen komen dan ter sprake. Vanaf groep 7 a 8 moet het dan een belangrijke rol gaan spelen. (Pelle, 2009, 57)

4.4 Welke initiatieven bestaan er al op dit moment?

Op het gebied van mediawijsheid zijn er veel organisaties actief. De meeste van deze organisaties zijn vastgelegd op één website, die is opgezet door het mediawijsheid expertisecentrum. Dit expertisecentrum is opgericht om de verschillende organisaties met elkaar te verbinden. Een van de producten is de mediawijsheid kaart. Te vinden op de website: <http://www.mediawijsheidkaart.nl/>

Een aantal van die organisaties wordt hieronder belicht, omdat zij zich op hetzelfde gebied als de NOS begeven ten aanzien van nieuwswijsheid-activiteiten, zijn gericht op jongeren of omdat zij eventuele aanvullingen kunnen verzorgen.

Stichting Krant in de Klas

Stichting Krant in de Klas(KiK) wil van jonge mensen kritische nieuwsconsumenten maken door hen via het onderwijs kranten te laten lezen. Daarom zet de stichting de krant, zowel op papier als online, in als lesinstrument in het onderwijs ter bevordering van taal- en leesvaardigheid, mediawijsheid en burgerschap.

Door regelmatig een krant te lezen, krijgen leerlingen beter grip op ontwikkelingen in de samenleving. Bovendien krijgen zij daardoor inzicht in het proces van informatie-uitwisseling en de rol van 'de media' en van henzelf daarin. Uitgangspunt is dan ook: een mediawijze burger leest de krant.

KiK stelt dagbladen gratis beschikbaar aan scholen en docenten in heel Nederland. KiK maakt lesmateriaal ter ondersteuning van de bespreking van de krant in de klas. Tevens verzorgt KiK docententrainingen en gastlessen aan leraren in opleiding. Naast de actualiteit staat de berichtgeving door de kranten centraal. Het materiaal sluit aan bij het bestaande curriculum en bij alle schooltypen. Deze lesuitgaven zijn tegen kostprijs te bestellen, of gratis te downloaden op hun site. KiK organiseert diverse activiteiten voor het onderwijs: voor het primair onderwijs de jaarlijkse Krantenfoto Kinderjury en voor het voortgezet onderwijs de Scholierenpeiling.

Website: <http://www.krantindeklas.nl/>

Young & Connected van PCM (o.a Kidsweek, Pauze)

Young & Connected (Y&C) is dochter van PCM Uitgevers, uitgever van kranten als Trouw, NRC, NRC.Next en de Volkskrant en heeft als doelstelling (leren) lezen te bevorderen. Y&C is gespecialiseerd in het vervaardigen van content voor kinderen en jongeren van 7 tot en met 20 jaar en wil nieuws en informatie aantrekkelijk en begrijpelijk presenteren waardoor lezen weer leuk wordt. Alle activiteiten van Young & Connected hebben tot doel lezen te bevorderen en de belangstelling van kinderen en jongeren voor wat er in de wereld gebeurt te stimuleren.

Het platform doet dit met actuele kranten en bladen voor kinderen en jongeren, websites en een eigen Kidsweek Journaal op internet. De activiteiten van Y&C krijgen steeds meer erkenning en waardering van jongeren, hun ouders, leerkrachten en betrokken organisaties als stichting Lezen.

Website: <http://www.youngandconnected.nl/>

Media Profiel: Moderne Media

Samen met onder andere de stichting leerplanontwikkeling (SLO) en de Radboud Universiteit heeft de Thorbecke Scholengemeenschap in Zwolle een programma opgezet dat twee dingen wil bereiken: de leerlingen laten kijken naar en analyseren van beelden

Al twee jaar staat er regelmatig een TTV journaal (zie: Thorbecke TV) op de website. Dat journaal wordt gemaakt door leerlingen. Zij krijgen les om te leren hoe je zoiets maakt. Hoe gebruik je de camera, hoe monteer je, presenteer je? Hoe bereid je een onderwerp voor?

Dit jaar bereiden zij een nieuw profiel voor: mediaprofiel met als bijzonder vak moderne media. Samen met onder andere de stichting leerplanontwikkeling (SLO) en de Radboud Universiteit zetten zij een programma op dat twee dingen wil bereiken.

Ze willen de leerlingen laten kijken en analyseren naar beelden. De vragen die daarbij aan de orde komen zijn:

- * 1. Van wie komt de boodschap? -> productie
- * 2. Hoe is het gemaakt? -> technologie
- * 3. Voor wie is het beeld gemaakt? -> publiek
- * 4. Wat is de boodschap? -> beeldtaal
- * 5. Wat is het doel van de boodschap? -> categorie

Maar er wordt natuurlijk ook geproduceerd. Dat betekent dat leerlingen leren filmen, onderzoeken en alles wat er nodig is om een beeldproduct - liefst digitaal. Daar hoort ook het vak economie bij. Hoe begroot je, hoe trek je geld aan, hoe beheer je de gelden, zorg je dat je uit komt. Hoe maak je een "ondernemingsplan". Op deze wijze komen verschillende vakken bij elkaar in een leeromgeving die de leerlingen stimuleert tot leren.

In het cursusjaar 2008 - 2009 is het traject Moderne Media van start gegaan. Kinderen met een MAVO/HAVO advies of een HAVO/Atheneum advies kunnen voor dit traject kiezen. De leerlingen krijgen dit vak dan vijf uur in de week.

Website: <http://www.thorbecke-zwolle.nl/kiesthorbecke/plusprofielen/media.php>

S-TV

S-TV wil jongeren stimuleren om zelf video's te maken. Zij gaan er van uit dat jongeren dat leuk vinden en daardoor spelenderwijs ontdekken hoe video en televisie communiceren. Daardoor worden zij kritische mediabruikers.

S-TV wil scholen in het voortgezet onderwijs helpen bij het aan de slag gaan met video- of mediaonderwijs. Daarom hebben zij een complete mediaomgeving ontwikkeld op internet.

Een school die meedoet krijgt een eigen website. Deze maakt deel uit van een centraal platform waar alle S-TV scholen aan gekoppeld zijn.

Met deze website kunnen scholen video's beheren en uitzenden op internet.

De website bevat ook een werkplaats. Daar zijn materialen te downloaden:

- lesmaterialen (zowel voor onderbouw, bovenbouw als projectonderwijs)
- een format/stappenplan voor een schooljournaal
- adviezen over aanschaf camera's en montage
- materialen voor docenten om de eigen kennis te vergroten
- overzicht van beschikbare workshops

Uniek aan S-TV is de samenwerkingsrelatie met een regionale omroep. Namens de omroep is een coördinator aangesteld die scholen met S-TV ondersteunt.

De regionale omroep doet dat omdat ze graag een actieve mediarelatie aangaat met jongeren over actuele onderwerpen in de regionale samenleving.

De regionale omroep biedt deelnemende scholen overigens ook een mogelijkheid om een tv-programma te maken van 15 minuten. Deze wordt dan op televisie uitgezonden.

S-TV is opgezet als een netwerkproject. S-TV scholen kunnen van elkaar zien wat er geproduceerd wordt. Dat stimuleert leerlingen en scholen tot nieuwe ideeën. S-TV is na een pilotfase in Gelderland vanaf oktober 2008 landelijk actief.

Website: <http://www.s-tv.nl>

4.5 Conclusie

Jongeren gebruiken nieuws maar gebruiken dit op een heel andere manier dan generaties voor hen. Dat komt omdat, zoals Costera Meijer concludeert, jongeren nieuws in twee vormen gebruiken: snack en slow nieuws. Ze willen op de hoogte zijn van nieuws, sport, entertainment etc. Dat is wellicht ook een verklaring waarom RTL Boulevard, onder jongeren, een hoger kijkcijferpercentage heeft dan bijvoorbeeld het NOS Journaal. De MBO-studenten die geïnterviewd zijn zeggen ook nadrukkelijk dat RTL Boulevard voor hen aantrekkelijk is om te kijken omdat daar nieuws in een context wordt gezet. De NOS doet op dit op dit moment nauwelijks voor jongeren. Een nieuwsprogramma waarin snack en slow nieuws elkaar snel afwisselt zou dus zeker een kans van slagen hebben, maar niet zoals RTL Boulevard maar juist gericht om nieuws in zijn context te zetten.

Uit het onderzoek komt een tegenstrijdigheid naar voren: Boschma en Groen stellen dat de Generatie Einstein mediasmart is terwijl de geïnterviewde deskundigen juist pleitte dat

jongeren dit moeten leren. Zelfs de jongeren die geïnterviewd zijn zeggen dat juist behoefte hebben aan informatie over hoe nieuws tot stand komt, en welke criteria journalisten gebruiken om nieuws te selecteren. Boschma en Groen gaan echter niet diepgaand in op of jongeren weten hoe nieuws tot stand komt, of zij berichten kunnen analyseren. Daarom sluit ik mij aan bij de geïnterviewde deskundigen. Jongeren moeten wel dergelijke aangeleerd krijgen hoe nieuws tot stand komt, hoe zij met informatie om moeten gaan en vooral hoe zij daarop moeten handelen. Belangrijk is om te signaleren dat een van de zwaartepunten van nieuwswijsheid is het kunnen inschatten van waarde van informatie op objectiviteit en compleetheid.

Het belang van jongeren om nieuwswijs te zijn is niet anders dan dat van ouderen. Simpelweg omdat nieuws tot iedereen komt en iedereen daar mee moet leren omgaan. Het is een soort basiskennis wat iedereen moet hebben. Weliswaar aangeleerd en uitgesplitst doordat het op verschillende niveaus moet worden afgestemd.

Wat jongeren dus net als ouderen moeten leren is om met informatie om te gaan. Zoals Schwarz het beschrijft als een tripiek van kennis, houding en gedrag. Zodat iemand die nieuwswijs is pas oordeelt nadat hij/zij zich heeft geïnformeerd.

De docenten en Schwarz zeggen dat er met die informatieverwerking begonnen moet worden op de basisschool. Omdat zoals Pelle stelt wij kinderen steeds eerder keuzes voorleggen. Bijvoorbeeld hun studiekeuze, maar ook het stemrecht.

Nieuwswijsheid zou dus al aangeleerd moeten worden vanaf jongs af aan. Het doel van de NOS is om contact te zoeken met jongeren en hun belevingswereld. Hierbij wringt het doel van de NOS dus eigenlijk met nieuwswijsheid. Want de NOS zal geen nieuwswijsheid activiteiten ondernemen met kinderen van de basisschool. Maar dat betekent niet dat bijvoorbeeld materiaal om met informatie om te gaan, dat beschikbaar wordt voor jongeren niet door docenten van het basisonderwijs gebruikt kunnen worden.

Overigens neemt het belang van nieuwswijsheid toe, naar mate jongeren door hun opleiding of maatschappelijke positie geacht worden over deze vaardigheden te beschikken. Gebrek aan nieuwswijsheid is voor een jonge advocaat een belemmering voor zijn carrière, maar veel minder voor een jonge metselaar.

Op het gebied van nieuwswijsheid activiteiten zijn meerdere organisaties actief. Een organisatie als Stichting Krant in de Klas is zeker interessant om mee samen te werken doordat zij activiteiten aanbieden die de activiteiten van de NOS zouden kunnen aanvullen. Voor andere organisaties geldt dat het interessant is om naar hun werkwijze te kijken, maar dat directe samenwerking geen meerwaarde oplevert. Dit omdat er knelpunten kunnen liggen door het commerciële karakter van de organisatie, dan wel dat de organisaties (bijna) dezelfde activiteiten ondernemen.

Hoofdstuk 5 Advies

Opbouw van het hoofdstuk

Dit hoofdstuk is begint met tien bondige adviezen over de huidige situatie van de NOS en haar nieuwswijsheid activiteiten. Hierna wordt dit gemotiveerd, vanuit het onderzoek en de gevoerde interviews. Tevens wordt er gedetailleerder ingegaan op de uitvoering van deze adviezen.

5.1 Tien adviezen

Organisatie en werkwijze

1. Definieer nieuwswijsheid en communiceer dit

Stel één visie vanuit de hoofdredactie op waarin concreet en resultaatgericht staat wat het doel is van het ontwikkelen en organiseren van nieuwswijsheid activiteiten. Bij het ontwikkelen van die visie is de betrokkenheid van de adviseur jongeren en nieuws onontbeerlijk.

2. Maak één projectplan met een begroting en communiceer dit

Zorg voor één compleet projectplan inclusief begroting voor het project NOS Nieuws On Tour. Waarin het project zo concreet en uitgebreid mogelijk wordt beschreven. Inclusief een begroting voor het gehele project.

3. Stel één coördinator aan en een ondersteuner

Stel één vaste coördinator aan die door een vast persoon wordt ondersteund beide voor een volledige fte. Hierdoor is er een vast aanspreekpunt, kan men duidelijk intern en extern communiceren, en worden het project structureel uitgevoerd.

4. Selecteer voor twee jaar partners in het onderwijs

Sluit voor twee jaar samenwerkingsovereenkomsten af met belangrijke partners in het onderwijs. Met deze partners worden structureel activiteiten van het project NOS Nieuws On Tour gepland, wordt er samengewerkt aan het verbeteren van het nieuwswijsheidmateriaal en worden er concepten ontwikkeld voor toekomstige activiteiten.

5. Selecteer voor twee jaar partners als Stichting Krant in de Klas

Sluit voor twee jaar samenwerkingsovereenkomsten af met organisaties zoals Stichting Krant in de Klas. Zodat de NOS en de partners elkaar aanvullen in plaats de huidige situatie waarin men langs elkaar heen werkt.

(Nieuwe) Activiteiten

6. Ontwerp een website als centraal punt van NOS Nieuws On Tour

Ontwerp een website waarop alle informatie voor de nieuwswijsheid activiteiten zijn terug te vinden.

7. School NOS medewerkers

School NOS-medewerkers die betrokken zijn bij de uitvoering van nieuwswijsheid door de NOS academie. Dit is het interne scholingsinstituut van de NOS.

(Inhoudelijke) ontwikkeling van activiteiten

8. Upgrade het NOS Adviespanel

Investeer meer in het NOS Adviespanel door structureel gesprekken tussen de panelleden en journalisten te organiseren. Zodat het niet bij een eenmalige kennisuitwisseling blijft.

Investeer in de panelleden door middel van scholing in nieuwseducatie en het geven van verantwoordelijkheid in het communiceren van nieuwswijsheid binnen de NOS.

9. Gebruik de Zigzag methode

Gebruik de Zigzag methode om de nieuwswijsheid activiteiten in een effectieve volgorde te plaatsen.

10. Gebruik het leerschema

Gebruik het ontworpen leerschema als checklist voor nieuwswijsheid activiteiten. Zodat activiteiten de juiste plaatsing krijgen door de Zigzagmethode en er een resultaatgericht overzicht ontstaat wat er concreet moet worden aangeleerd.

5.2 Motivering en detaillering adviezen

1. Definieer nieuwswijsheid en communiceer dit

In hoofdstuk 2 wordt geconstateerd dat de NOS geen 'NOS' Breed afgesproken visie hanteert ten aanzien van Nieuwswijsheid. Nieuwseducatie wordt nu gegeven aan verschillende klassen maar er is nooit vastgesteld wat de jongeren moeten leren en hoe dat bereikt zou moeten worden. Betrokken medewerkers kunnen zelf naar hun eigen visie invullen wat zij onder nieuwswijsheid verstaan. Om nieuwswijsheid professioneel aan te pakken is er één visie nodig die 'NOS breed' gebruikt wordt. Deze visie zou geschreven moeten worden door de hoofdredactie in samenwerking met de adviseur jongeren en nieuws. Doordat de visie vanuit de hoofdredactie wordt geformuleerd krijgt de visie ook daadwerkelijk aanzien binnen de organisatie. Het laat tevens zien dat de NOS haar nieuwswijsheid activiteiten dusdanig van belang vindt dat de hoofdredactie zich daar mee bezig houdt.

2. Maak één projectplan met een begroting en communiceer dit

Uit hoofdstuk 2 blijkt ook dat de NOS geen projectplan en begroting heeft opgesteld voor haar nieuwswijsheid activiteiten. Het is een stap te ver om te zeggen dat: "De NOS maar wat doet". Maar dat het beeld kan ontstaan is niet verassend, zonder een professionele aanpak. Duidelijk is dat de NOS nu zonder begroting, doelstellingen en vooraf bepaalde middelen te werk gaat. In een projectplan wordt concreet beschreven wat het doel is van het gehele project, en van haar activiteiten, welk resultaat er bereikt moet worden, welke financiële middelen er beschikbaar zijn etc. Dit is fundamenteel voor een project omdat anders een project (of een activiteit) niet optimaal geëvalueerd kan worden. Hoe wil men anders weten of de resultaten zijn bereikt, als die niet eens zijn vastgesteld?

3. Stel één coördinator aan en een ondersteuner

Op dit moment zijn er binnen de NOS twee medewerkers die nieuwswijsheid activiteiten organiseren. Deze medewerkers (zoals blijkt uit hoofdstuk twee) kunnen zich niet volledig richten op het organiseren van deze activiteiten. Bij drukte bij NOS Headlines is het zelfs mogelijk, vanwege hun functie als samensteller, dat nieuwswijsheid activiteiten komen te vervallen. Het project is naast het middel van de NOS om in de leefwereld van jongeren te komen ook een belangrijk visite kaartje naar buiten toe. Zoals Laroes zelf zegt in het interview; jongeren moet je serieus nemen. Door één coördinator en één ondersteuner aan te stellen is het overzicht van het gehele project bij de coördinator en kan hij/zij zich volledig richten op het project met de ondersteuner. Van belang is dat beide medewerkers geen andere functies hebben. Hierdoor is er duidelijkheid over wie er verantwoordelijk is voor het project, wie het vaste aanspreekpunt is, kan men duidelijk intern en extern communiceren en kan het project ook structureel en professioneel worden uitgevoerd.

4. Selecteer voor twee jaar partners in het onderwijs

In de ontstaansgeschiedenis van nieuwseducatie is te lezen hoe nieuwseducatie is ontstaan door contact met docenten van scholen. Deze contacten zullen in de loop der jaren misschien wel of niet verder uitgebouwd zijn. Van belang is om te constateren dat deze docenten mee willen werken aan nieuwswijsheid activiteiten van de NOS. Reshma Jitbahadoer en Ingrid Faas zijn niet voor niks het gesprek met Tanja aangegaan over dat de NOS ook iets moet brengen voor de jongeren.

Door voor een langere periode partners te selecteren in het onderwijs kan men structureel het nieuwswijsheid project uitvoeren en doorontwikkelen. Zoals Ingrid Faas in haar interview zegt dat docenten het materiaal zelf kunnen bewerken en kunnen koppelen aan hun vak. (zie bladzij 74). Docenten hebben de kennis om leerlingen/studenten aan te leren, daardoor kunnen ze een belangrijke rol spelen in het aanpassen van het huidige materiaal en kunnen zij een rol spelen in de scholing van NOS Medewerkers (zie adviespunt acht).

5. Selecteer voor twee jaar partners als Stichting Krant in de Klas

In hoofdstuk 4 wordt een kleine schets gegeven van welke initiatieven er al bestaan op het gebied van media/nieuwswijsheid. Duidelijk is dat er overlappingen zijn met hetgeen wat de NOS voor activiteiten onderneemt en van bestaande organisaties. In plaats van elkaar te beconcurreren zou men elkaar moeten versterken. Op dit moment werkt de NOS niet tot nauwelijks samen met dit soort organisaties, terwijl er veel organisaties hier wel voor open staan. Als voorbeeld Stichting Krant in de Klas die voorafgaande aan nieuwseducatie twee weken lang de krant beschikbaar kan stellen. Maar ook vanuit het interview met Roland Pelle van de uitgeverij Young & Connected blijkt dat zij open staan voor samenwerking. Het advies van Ingrid Faas bladzij 74) om goed te kijken naar wat er al is moet zeker ten harte genomen worden.

6. Ontwerp een website als centraal punt van NOS Nieuws On Tour

De NOS heeft de eerste stap gezet door alle nieuwswijsheid activiteiten onder een project te laten vallen: NOS Nieuws On Tour. Voor elke activiteit wordt er bepaald materiaal gebruikt, kan nieuw materiaal worden ontwikkeld etc. Het advies van Pelle moet ten harte worden genomen: *“Zorg dat ze breed beschikbaar komen”*. Plaats daarom alle activiteiten en materiaal bij elkaar op een website.

De website kan op een manier worden ingedeeld dat docenten en kijkers materiaal kunnen vinden voor educatieve doeleinden. Zoals het handboek nieuwseducatie, hand-outs maar ook relevante weblogs en videos zoals bijvoorbeeld het weblog van Tim Overdiek op 3-04-2009 getiteld: Een klein etmaal NOS: Proeven aan het nieuws¹⁷.

Zo zijn er tal van relevante activiteiten waarvan de uitkomsten (in beeld of in tekst) geplaatst kunnen worden op een centrale plek. Een aantal (potentiële) activiteiten neem ik hieronder onder de loep:

De Virtuele tour

Laroes heeft gezegd dat hij interesse heeft in digitale tools en dat hij de open huis gedachte “ok” vindt. Een van de interactieve mogelijkheden is om een virtuele tour over de nieuwsvloer te creëren. In deze tour krijgt men de verschillende redacties te zien, kan men per redactie uitleg krijgen over de werking daarvan, zien hoe een journaal wordt opgenomen etc. Het is een eenmalige investering die jarenlang mensen kan bereiken die je anders nooit zou bereiken.

¹⁷ Zie voor de link naar de website de bronvermelding

NOS Nieuwsbeeld

Het huidige NOS Nieuwsbeeld zou meer op zijn plaats zijn op de website van NOS Nieuws On Tour. Het geeft namelijk inzicht in de keuze van journalisten voor het journaal en als het nieuwsbeeld aangevuld wordt met de “waarom” vraag is het een efficiënt middel om mensen de werking van het nieuws aan te leren.

Het huidige nieuwsbeeld geeft weer welke onderwerpen er in de verschillende producten van de NOS zitten. En hoe deze onderwerpen per uitzending worden ingevuld. Dat geeft een klein inzicht in waarom de NOS bepaalde onderwerpen uitzendt. Maar de grote vraag blijft nog steeds: waarom zitten die onderwerpen in het nieuws? En wat zijn eventueel de knelpunten ten aanzien van de keuzes die journalisten moeten maken. Het is (zoals ook al gezegd door de geïnterviewde; een soort verantwoording afleggen). De geïnterviewde MBO studenten begrepen vaak niet waarom nieuws, nieuws is. Het nieuwsbeeld is de ideale manier om te laten zien waarom dat zo is.

Als voorbeeld het nieuwsbeeld van 21-04-2009. Hierin geeft Tim Overdiek aan welke onderwerpen in het journaal zitten. Zo ook het onderwerp over de racisme top van de VN. Hij geeft aan dat ze gaan uitzoeken waarom Nederland daar niet bij is. Helaas geeft hij daarbij niet aan waarom dat zo belangrijk is. Waarom zit het in het journaal? Wat voor knelpunten kunnen er zijn in de berichtgeving? Of bij een verslaglegging achteraf: wat waren de keuzes die gemaakt zijn van de journalisten? Waar vond er discussie plaats?

Overige activiteiten

Er zijn meer activiteiten die geplaatst kunnen worden op deze website. Zo kan het NOS Advies panel een eigen plek krijgen op de site, daar kan men resultaten plaatsen van het panel maar ook hoe jongeren zich op kunnen geven etc. De gehouden actualiteitendebatten kunnen door (bijvoorbeeld) video of tekst verslagen geplaatst worden. Met namen debatten die stellingen hebben die aansluiten bij Nieuwswijsheid. Bijvoorbeeld het afgelopen debat de macht van de media met de MOSA jongeren uit Amsterdam. Ook kan men opdrachten (ontwikkeld door de partners in het onderwijs in samenwerking met de NOS) zoals een simulatie spel(zie het interview met Ingrid Faas bladzij 73) op de website plaatsen.

7. School NOS medewerkers

Zonder voorbereiding kan (bijna) niemand voor een klas gaan staan en een nieuwseducatie les geven. Het is daarom ook van belang dat betrokken NOS medewerkers scholing krijgen in nieuwswijsheid. Door middel van de scholing wordt bij alle medewerkers bekend wat de NOS verstaat onder nieuwswijsheid, met welk doel de NOS dit doet maar ook waar men op moet letten op het moment dat men jongeren wat aan wil leren.

De NOS heeft de NOS academie die voor dit soort scholing ook is opgericht. De coördinator en ondersteuner van NOS Nieuws On Tour kan deze scholing ontwikkelen en uitvoeren. De partners in het onderwijs kunnen hierbij ondersteuning geven. Op die manier waarborg je de professionaliteit ook in de educatieve activiteiten van de NOS.

8. Upgrade het NOS Adviespanel

Het NOS Adviespanel is op dit moment een van de effectiefste middelen om in de leefwereld van jongeren te komen en hun te betrekken bij het nieuws. Dit omdat de jongeren in direct contact worden gebracht met de journalisten van de NOS. Maar men loopt informatie mis omdat het nu maar een eenmalige ontmoeting is. Daardoor slaagt men eigenlijk niet in beiden doelstellingen van het advies panel. Investeer daarom in het NOS Adviespanel en geef het meer status. Door de panelleden scholing in nieuwseducatie te geven, maar vooral ook door structurele ontmoetingen te organiseren tussen de panelleden en journalisten. Laat hen bijvoorbeeld (vaker) samenwerken bij een relevant nieuwsitem.

9. Gebruik de Zigzag methode

Bij het ontwerpen van educatieve activiteiten is het van belang om stil te staan bij de vraag of het probleem geheel of gedeeltelijk met leren kan worden opgelost. In het boek *'Inspireren tot leren'* van Dries van der Vlerk¹⁸ wordt de volgende definitie gehanteerd: *"Leren is doen met steeds meer verstand"*.

Zo stelt Vlerke dat mensen vooral leren door betrokken te zijn bij een bepaalde praktijk en door zich samen met anderen verder te bekwamen. Zo citeert hij uit een onderzoek van Eurat het volgende: *"Uit hun onderzoek blijkt dat de meeste expertise wordt verworven door een combinatie van verschillende manieren van leren: 'a combination of thinking, trying things out and talking to other people' direct gericht op het realiseren van uitdagingen in het werk. Het leren door theorie neemt maar een bescheiden plaats in."*

Vlerk heeft in zijn boek een aantal stappen beschreven waarop gelet moet worden bij het ontwerpen van educatieve activiteiten. Eén van de belangrijke stappen is leren als een uitdagende volgende stap. Hiermee gaat hij in op het begrip 'flow'. Met 'flow' wordt bedoeld op een toestand waarin mensen dermate betrokken zijn bij een activiteit, dat ze alles om hen heen vergeten. Om 'flow' te bereiken kan een van de leermodellen gebruikt worden die Vlerk behandelt in zijn boek: Zigzaggen.

Zigzaggen

Volgens dit model is leren, zigzaggen tussen de vier belangrijkste manieren van leren:

1. Leren door directe ervaring
2. Leren door sociale interactie
3. Leren door het verwerken van theorie
4. Leren door nadenken (reflectie)

In een optimale leerroute worden alle vier de manieren gebruikt. Het startpunt is het vastgestelde probleem (in dit geval jongeren moeten nieuwswijzer worden). Hiervoor wordt vaak het woord *concern* gebruikt en als er *concern* is, dan is er voldoende aansluiting bij het al bestaande subjectieve denken van de leerling. Dat is de beginsituatie, het totaal aan willen, weten, denken en voelen op een bepaald terrein door een persoon, dat nog niet expliciet, gesystematiseerd en met wetenschappelijke know-how verbonden is.

Door vervolgens te experimenteren en te reflecteren op die ervaringen, passen mensen stap voor stap hun bestaande denken en voelen aan tot een systematischer beeld en nieuwe verbanden. Dit is weer te vergelijken met de kennisstructuren waar Potter zo op doelt. Men toetst binnenkomende informatie aan de eigen bestaande kennisstructuren.

De zigzagroute is een methode waardoor je creatieve aansprekende activiteiten in een leerroute op de juiste plek en in de juiste volgorde kan plaatsen. Zo 'zig zag' je heen en weer tussen informatieve activiteiten, deelnemersactiviteiten en praktijkgerichte activiteiten. De zigzag route kun je gebruiken voor een workshop dag, voor een weektraject maar ook voor een maandtraject. Mijn advies is om de zigzagroute te gebruiken als een checklist en volledig toe te passen op het moment dat de NOS een langer traject in wil met een bepaalde groep. Bijvoorbeeld met het NOS Advies panel.

¹⁸ Vlerk van der, Dries 2005. *Inspireren tot leren, het ontwerpen van een uitdagende leeromgeving* Bussum. Uitgeverij Coutinho

1 Zigzagroute 'Eerlijke kleding'

(auteurs: Francesca, Nienke, Linda, Ester, Raoul, Elleke: studenten De Horst)

De doelgroep bestaat uit havo-2-klassen. Opdrachtgever is milieucentrum Het Groene Wiel te Wageningen. Doel van de route: jongeren bewust te maken hoe hun kleding gemaakt wordt, welke alternatieve eerlijke productiewijzen er zijn en in hoeverre jongeren bereid zijn hun koopgedrag te wijzigen. In de route maken ze gebruik van de leg-puzzel-methode waarbij vier subgroepen deskundig worden op een deelterrein en hun kennis vervolgens aan elkaar overdragen.

ACTIVITEITEN/HALTES	informatie	deelnemers	praktijk
1 informeren: inhoud en doel route, kennismaken. 15 min.	X		
2 ervaren: enquête: welke kleding kopen ze, waar letten ze op, hoe belangrijk?			X
3 uitwisselen: resultaten enquête. Intro term: eerlijke kleding + uitleg; discussie: hun mening erover.		X	
4 ervaren: in vier subgroepen vier verschillende video's kijken over productie kleding in Derde Wereld (mondiaal en micro).			X
5 verwerken: creatieve presentatie aan elkaar, voorbereiden van kern van hun video (toneel, nieuwsitem, stukje krant).			X
6 doen: presentaties aan elkaar; iedere subgroep kiest eigen subthema.			X
7 informatie: iedere subgroep zoekt video bij eigen subthema.	X		
8 verwerken: creatieve presentaties aan elkaar voorbereiden, accent op: wat kunnen ze er zelf aan doen?			X
9 doen: presentaties aan elkaar.			X
10 uitwisselen: welke campagnes zijn er nu voor eerlijke kleding; welke vormen spreken aan?		X	
11 uitwisselen: hoe worden die vormen effectiever naar jongeren, spelen met 'adbusters' (= tegenposters).		X	
12 maken: in groepjes/individueel eigen adbusters ontwerpen en maken.			X
13 integreren: tentoonstelling, jongeren laten elkaar zien wat ze gemaakt hebben, met afsluiting hapje, drankje.			X

Leegschema Zigzagroute, uit het boek: inspireren tot leren

In het schema is te zien hoe de zigzag route werkt. Zo staan links de haltes (H). Die halte is vervolgens zelf in te vullen, dat kan een les zijn, een kwartier van een les, etc. Aan elke halte zijn werkwoorden gekoppeld. Bijvoorbeeld informeren, ervaren, uitwisselen etc. Elke halte is dus gekoppeld aan nuttige didactische activiteiten, die er voor zorgen dat je een optimale leerroute doorloopt.

Boven aan staan drie koppen: informatie, deelnemers en praktijk. De kop informatie staat voor alle relevante theorie die nodig is om bepaalde praktijksituaties beter op te lossen en bepaalde vaardigheden te realiseren. In het geval van nieuwswijsheid gaat het dus om de kennis van hoe nieuws tot stand komt, theorie over informatieverwerking, etc. De kop deelnemers staat voor alle activiteiten waarmee de leergroepen betekenis geven aan hun omgeving. Bijvoorbeeld de discussie over hoe nieuws tot stand komt. En de laatste kop Praktijk staat voor alle relevante praktijk/oefensituaties die relevant zijn vanuit de vaardigheden die je wilt bereiken. Denk aan het maken van een eigen journaal.

Voor meer uitleg, concrete voorbeelden en lege formulieren zie de website van de uitgever¹⁹.

10. Leerschema Nieuwswijsheid

	Nieuwseducatie	Workshopdag	Adviespanel	Debat	Rondleiding
1. Kennis					
1.1 Wat is nieuws	X	X	X	X	X
1.2 Werking van het nieuws	X	X	X		X
1.3 Nieuwscriteria	X		X		
1.4 Termen	X		X		X
1.5 Onafhankelijke journalistiek	X		X	X	X
1.6 Objectiviteit	X		X	X	X
2. Vaardigheden					
2.1 Analyseren & identificatie	X		X	X	
2.2 Vergelijkingen	X		X	X	
2.3 Beoordeling	X		X	X	X
2.4 Gevoelens	X		X	X	
2.5 Inlevingsvermogen	X	X	X	X	X
2.6 Empathie	X		X	X	
2.7 Artistieke elementen	X	X	X	X	
2.8 Tegenstellingen en vergelijkingen	X		X	X	
2.9 Morele elementen	X		X	X	
2.10 Verhalen	X		X		
2.11 Ethische verantwoordelijkheid	X		X	X	
2.12 Discussiëren & Reflecteren	X		X	X	
2.13 Context	X		X	X	X
3. Gedrag					
3.1 Eigen Handelen & Beïnvloeding	X		X	X	
3.2 Kritische houding	X	X	X	X	
3.3 Meer informatie	X				

Het bovenstaande schema geeft inzicht in welke activiteit, welk onderdeel van nieuwswijsheid wel of niet aanleert. In de verticale linkerrij staat alles opgenomen van kennis, vaardigheden en gedrag wat aangeleerd wordt (zie voor de gehele gedetailleerde lijst de bijlage). In de rechter horizontale rij kan men de activiteit plaatsen. Dit schema kan functioneren als checklist zodat activiteiten kunnen worden getoetst en daardoor kunnen worden aangepast.

¹⁹ Zie voor de link naar de website de bronvermelding

Dankwoord

Dit onderzoek en adviesrapport had ik niet kunnen schrijven zonder de medewerking van een aantal personen.

Rudy van den Hoven. Dankzij zijn begeleiding bleef ik kritisch kijken naar mijn onderzoek en had ik een onderzoeksopzet die mijn niet of nauwelijks in de problemen bracht.

Tanja Jadnanansing. De vele inspirerende gesprekken zorgden er voor dat ik gemotiveerd bleef en dat het eindproduct ook een praktisch advies werd.

Gert-Jan van Dijk. Als tweede lezer kon hij me laten zien waar in mijn onderzoek meer duidelijkheid of systematiek nodig was.

De deskundigen die ik mocht interviewen:

Klaas-Eel de Boer, Roland Pelle, Ingrid Faas, Hans Laroës. En veel dank aan Fifi Schwarz. Door het interview werd voor mij duidelijk waar het zwaartepunt van nieuwswijsheid ligt en dat mijn literatuur een goede onderbouwing gaf.

De MBO studenten van het Albeda College in Rotterdam. En in het bijzonder Soraya El Akrouch, Hansjan van Genderen en Mumtaz TaMBolat voor het opofferen van hun vrije tijd.

En tot slot Martine Verbunt. Van haar kantoor heb ik regelmatig gebruik mogen maken om mijn onderzoek te schrijven.

Bronnen

Boscham en Groen, J en I 2007. *Generatie Einstein Slimmer, sneller en socialer* Amsterdam Pearson Education Benelux BV

Costera Meijer, I, 2006, *De toekomst van het nieuws* Amsterdam Otto Cramwinckel Uitgeverij

Groenhuijsen, C & van Liempt, A, 1995, *Live!* Den Haag SDU Uitgevers

Jadnanansing T en Marcar Y, 2004. *NOS Headlines Over de mogelijkheden en onmogelijkheden van een Jongerennewsprogramma* NOS

Kussendrager, N en van der Lugt, D, 2005, *Basisboek Journalistiek* Groningen/Houten Wolters-Noordhoff BV

Miel, M and Faris, R (2008), *News and Information as Digital Media Come of Age*. Berkman Center for Internet and Society at Harvard University

Moorman R, 2008. *Adviesrapport Educatie-afdeling NOS*

NOS Headlines, *NOS Headlines promo*, 30-03-2009 Link: <http://www.vimeo.com/3906424>

Overdiek, Tim 2009. *Een klein etmaal NOS: Proeven aan het nieuws*, NOS.nl 03-04-2009. Link: <http://weblogs.NOS.nl/hoofredactie/2009/04/03/dagje-NOS-want-wat-doen-wij-eigenlijk/>

Pelle, R & van der Oest, W, 10 januari 2009. Alleen media die jongeren kwaliteit bieden, hebben toekomst. *De Volkskrant*

Potter, W. James, 2008, *Media Literacy* London SAGE Publications.

Prnjavorac, L. 2008. *Het gezicht van het nieuws*

Sorgrager, W, 2005, *Mediawijsheid, de ontwikkeling van nieuw burgerschap*. Raad voor Cultuur

Vlerk, D, 2005, *Inspireren tot leren* Bussum Uitgeverij Coutinho

Vlerk, D, Werkblad 2 bij *Inspireren tot leren*, 2005 Link: <http://www.coutinho.nl/ondersteun/62834477/werkbladen/werkblad02.pdf>

Wendy, Negar en Fahim 2009, *Criminelen Slotervaart uit*. NOS Headlines 20-04-2009 Link: http://headlines.NOS.nl/forum.php/list_messages/15255

Geraadpleegde websites:

<http://www.krantindeklas.nl/>

<http://www.mediawijsheidkaart.nl/>

<http://www.youngandconnected.nl/>

<http://www.thorbecke-zwolle.nl/kiesthorbecke/plusprofielen/media.php>

<http://www.s-tv.nl>

<http://www.NOS.nl>

<http://www.thenewsliteracyproject.com>

Bijlagen

Fieldresearch: wie zijn er geïnterviewd?

Roland Pelle: medeschrijver van het artikel waarin de term nieuwswijsheid voor het eerst in de Nederlandse media verschijnt. Pelle is bedenker en uitgever van jongerenkrant Kidsweek. Hij leidt nu het jongerenplatform Young & Connected van PCM uitgevers. In het verleden is hij uitgever geweest van de kranten Spits en het Parool en is hij commercieel directeur geweest van de tv zender Sport 7. Ook zit hij in het bestuur van Stichting Krant in de Klas.

Hans Laroes: Hoofdredacteur NOS Nieuws.

Tanja Jadnanansing: Adviseur jongeren en nieuws en samensteller van NOS Headlines. Jadnanansing heeft de nieuwseducatie vormgegeven vanuit de NOS en organiseert verschillende nieuwswijsheid activiteiten om zelf en samen met Journalisten(van de NOS) in contact te komen, en te blijven, met jongeren. Zij is tevens opdrachtgever van dit onderzoek.

Fifi Schwarz: Directeur Stichting Krant in de Klas. Schwarz is gespecialiseerd in het verbeteren van burgerschap onder jongeren en hun te betrekken bij nieuwsmedia. Daarnaast doet zij onderzoek naar Mediawijsheid en de rol van de nieuwsmedia. Stichting Krant in de Klas wil van jonge mensen kritische nieuwsconsumenten maken door hen via het onderwijs kranten te laten lezen. Daarom zet de stichting de krant, zowel op papier als online, in als lesinstrument in het onderwijs ter bevordering van taal- en leesvaardigheid, mediawijsheid en burgerschap.

Klaas Eel de Boer: docent aan het Albada College in Rotterdam. Daar geeft hij onder andere les in actualiteiten. Dit doet hij voor studenten van verschillende opleidingen. Hijbetrekt zijn studenten bij de actualiteit door middel van discussie aan de hand van die week. Daarnaast is hij opzoek naar verschillende mogelijkheden om jongeren in nieuws te interesseren waardoor zij actieve burgers worden.

Ingrid Fase: docent maatschappijleer aan het Fons Vitae in Amsterdam en assistent aan de vrije universiteit. Haar klassen worden regelmatig bezocht door Jadnanansing en journalisten van de NOS om nieuwseducatie te geven of voor het voeren van debatten. Tevens zit zij in de commissie onderwijs van Stichting Krant in de Klas.

MBO-Studenten: Voor dit onderzoek zijn 24 studenten van de opleiding Internationaal Groothandel aan het Albada College in Rotterdam geraadpleegd. Met drie van hen is vervolgens een kleiner groeps gesprek gehouden over wat MBO studenten van nieuwswijsheid vinden, wat zij belangrijk vinden, en wat voor activiteiten zij zouden willen doen om nieuwswijzer te worden.

Alle gehouden interviews zijn in zijn geheel of als verslag terug te vinden in de bijlagen. De interviews die in het geheel zijn weergegeven zijn een letterlijke weergave van wat er gezegd is. Dit kan eventuele problemen bij het lezen veroorzaken, ik heb er voor gekozen om dit niet te bewerken omdat anders het proces van het gesprek niet meer zichtbaar zou zijn.

Interview met Tanja Jadnanansing

Adviseur jongeren en nieuws van de NOS

Wat doet de NOS aan nieuwswijsheid?

De NOS heeft een aantal activiteiten sinds dit jaar gebundeld onder één naam: NOS Nieuws On Tour. Binnenkort komt er een flyer waarop precies staat welke activiteiten we organiseren rondom nieuwswijsheid. NOS Nieuws on Tour activiteiten:

- De NOS gaat naar scholen toe, vroeger deden zij dit in samenwerking met de organisatie Code Name Future. Vanaf volgend jaar doet de NOS dit zelfstandig. De leerlingen krijgen de hele dag les in het maken van nieuws.
- De NOS houdt nieuwsgesprekken in klassen.
- De NOS heeft een NOS Nieuwspanel dat bestaat uit studenten uit het HBO en WO. Zij brengen gevraagd en ongevraagd advies uit aan de NOS.
- De NOS organiseert elk kwartaal een debat met jongeren en NOS journalisten op de nieuwsvloer.
- De NOS organiseert nieuwsgesprekken tussen jongeren en journalisten van de nieuwsvloer.
- Eenmalige activiteiten; de dag van de media, rondleidingen etc.

Waarom doet de NOS dat?

We willen jongeren vertellen dat het belangrijk is om nieuws te volgen om een goed geïnformeerde burger te zijn om beter mee te kunnen doen in de samenleving. Doordat we dat doen kweken we begrip bij de doelgroep, voor wat de NOS doet en gaan jongeren ons ook leuker vinden. We bouwen een NOS nieuws community, een mooi neveneffect. We maken nu een netwerk van jongeren, we krijgen telefoontjes van: Wij hebben dit gezien of meegemaakt > is dit iets voor het nieuws?

Wat houdt het in om een goed geïnformeerde burger te zijn als jongeren?

Bepaalde basis kennis van wat er gebeurt in je land, bijvoorbeeld de val van het kabinet. Dat hoor je te weten, 'need too know', bijvoorbeeld dat Wilders op dertig zetels staat. Omdat dat implicaties heeft voor ons allen samenzijn. Als nu blijkt dat jongeren slecht aan een baan komen dan moeten jongeren dat weten want dan kunnen ze daarop handelen. Bijvoorbeeld om dan de beslissing te nemen om verder te studeren. Het voordeel van een goed geïnformeerde burger te zijn is dat je per definitie, een meer actiever burger bent en een stap verder dan iedereen die niet het nieuws volgt.

Wat wil jij dat de NOS zelf meer gaat doen dan wat zij nu doen?

Ik wil dat men meer gaat nadenken over hoe de NOS jongeren vanzelfsprekend erbij kan betrekken. Dat het structureel gebeurt. Dus dat er op de NOS redactie mensen werken die er oog voor hebben, voor de verhalen van de jongerenhoek, dat we niet jong gaan doen maar dat we jong zijn. Dat er echt jonge makers op de redactie werken. Dat hoop ik. Wat ik echt zou willen is dat we een nieuwsprogramma hebben voor jongeren op de televisie. Dat noemen we dan geen jongerennieuws, want dan kijken de jongeren niet, maar nieuws brengen wat jongeren echt aanspreekt. Om ze erbij te halen. Iets wat niet echt bij de NOS hoort maar wat er wel echt zou moeten komen is een programma waarbij je over nieuws praat. Het liefst ook gepresenteerd door één of twee echt jonge mensen. Niet van 18 jaar oud maar van 30.

Vind jij dat jongeren nieuwswijs moeten zijn en wat moeten ze dan leren?

Een goede nieuwssselectie kan maken, maar dat kun je eigenlijk niet vaststellen. Dat jongeren weten hoe het nieuwsproces tot stand komt, zonder dat ze daar allerlei stempels op drukken. Dat ze weten hoe nieuws wordt gemaakt, omdat ze dan het proces beter begrijpen. Dat ze snappen waarom de NOS niet al het nieuws brengt wat ze zouden hopen dat ze zou brengen. Maar dat is meer bedrijfsbelang.

Waarom moeten jongeren weten hoe het nieuws werkt?

Het levert hun inzichten op in het proces. Dat inzicht heb je nodig om op een behoorlijke manier te functioneren. Als je niet weet hoe het werkt neem je alles voor waar aan, je moet weten dat elke reactie een tegenreactie heeft. Dat als er een onderzoek gepresenteerd wordt, je beseft dat het maar een onderzoek is, en dat er ook een ander onderzoek kan zijn die weer wat anders zegt. Het besef dat de wereld gecompliceerder in elkaar zit dan dat het journaal het brengt. Een jongere die nieuwswijs zou zijn, zou dan na het kijken van het journaal op zoek gaan naar meer informatie of zeggen ; dat is één deel van de waarheid. Het idealistisch beeld is dat ze naar het nieuws kijken, dat ze het in een context kunnen plaatsen, dat ze het er met elkaar over hebben en dat ze nog wat dingen opzoeken op internet. Maar dat gaat niet gebeuren. Dat is niet realistisch. Maar als NOS zouden we zo inspirerend mogelijk kunnen zijn om dat idealistische beeld te kunnen bereiken. Om te laten zien dat het belangrijk is voor je, en dat het leuk is goed geïnformeerd te zijn en wij (als NOS) die het maken, dat we zo oprecht en objectief mogelijk proberen te zijn.

Wat moeten jongeren nog meer weten behalve de werking van nieuws om nieuwswijs te zijn?

Voor NOS zelf is dat wij echt willen dat ze begrip hebben voor hoe wij het nieuws maken, en dat zij daar min of meer ook interesse op voor kunnen brengen. Maar je hebt het over jongeren, dus de eerste stap is om hun interesse te wekken. Dat ze denken oh leuk ik ga het nieuws volgen.

En wat moet ze dan concreet aangeleerd worden?

Een aantal vaardigheden: luistervaardigheden, debatvaardigheden, kunnen kijken en luisteren, analyseren en observeren en dan je eigen mening er over te vormen. Als je die vaardigheden niet hebt om aan nieuwswijsheid te komen dan ben je nog nergens.

Wat voor elementen zouden in een definitie voor nieuwswijsheid moeten zitten?

Dat je weet hoe het proces werkt. Dat je dat kan herkennen, wat nieuws is en wat niet. Dat je dus door hebt wat nieuws is en hoe je daar op kunt handelen. Nieuwswijs zijn is eigenlijk dat je iets slimmer bent dan voordat je naar het nieuws hebt gekeken. Het is zoals Hans Laroes het ook altijd zegt; we willen niet iedereen vertellen hoe alles in detail zit maar we willen ze wel iets meer vertellen over hoe alles zit. Iets meer. Je kan een hele mooie definitie er voor verzinnen maar ik denk dat het met name gaat over het begrip nieuwswijsheid. Maar dat is mijn persoonlijke mening.

Moeten alle jongeren nieuwswijs zijn?

Nee het hoeft niet want je kan ook goed functioneren als je niet nieuwswijs bent. Maar wat ik zo leuk zou vinden is, als de NOS zou inspireren zodat zij het wel zouden willen zijn. Het is wel belangrijk maar niet iedereen hoeft te weten hoe het nieuws werkt, als NOS zeggen wij natuurlijk van wel. Dat is bedrijfsbelang.

Moeten alle jongeren weten wat het nieuws is van de dag? (afgezien van de NOS)

Ja.

Moeten jongeren die geen nieuws kijken wel weten hoe nieuws tot stand is gekomen?

Ik vind van wel, want anders word je zo'n niets wetende burger. Dat lijkt mij zo vervelend voor je. Je bent het eigenlijk verplicht aan de samenleving om een goed geïnformeerde burger te zijn en daarom ook nieuwswijs te zijn. Maar dat klinkt wel heel erg betuttelend, maar tegelijkertijd merk je gewoon dat als wij naar scholen toe gaan dat jongeren aan het begin van de les gewoon niet weten wat iets is of betekent maar dat aan het eind van de les denken van oh wow, wat leuk. En dat ze er dan ook begrip voor op kunnen brengen en dat ze daar ook gewoon blij van worden. Dat gun ik iedereen.

Interview Hans Laroës
Hoofdredacteur NOS Journaal

Wat doet de NOS aan nieuwswijsheid?

We leggen allerlei verbindingen met scholen, groepen, jongeren om het met hen te hebben over wat nieuws is, en wat je zou kunnen en/of moeten weten om nieuws op zijn waarde te kunnen schatten.

Wat moet je weten om nieuwswijs te zijn?

Je moet niks, maar het is wel handig. Het is handig voor jongeren om te weten. Ik vind dat het voor iedereen handig is om te weten wat er speelt in de wereld. Of dit nu ver weg is of dichtbij. Op zo'n manier dat ze daar s' avonds meer van weten en dat ze er een oordeel over hebben. En tegelijkertijd vind ik het handig dat zij ook weten hoe nieuws tot stand komt. En ook dat je een soort kritische distantie hebt tegenover de makers van het nieuws. Het is handig om te weten dat journalisten een selectie maken voor het 8-uur journaal. Het is handig om te weten dat daar een deel van de werkelijkheid wordt geschapen, maar dat dat niet een soort absolute werkelijkheid betreft.

Dus onafhankelijke journalistiek bestaat niet?

Onafhankelijke journalistiek bestaat, maar het is selectie en geen objectiviteit zoals in de wiskunde. Dat wil niet zeggen dat er selectie is op basis van ideologie of manipulatie. Een journalist kiest onderwerp X wel en Y niet. Als je nu als gebruiker van nieuws gaat denken dat alleen maar onderwerp X bestaat, krijg je een te scheef beeld van de werkelijkheid. Een jongere die nieuwswijs is zal niet denken of zeggen dat het journaal onzin uitzendt, maar weet dat het niet de absolute waarheid is. Hij weet dat wij wel ons best doen in journalistieke zin en dat we zo integer mogelijk proberen te zijn.

Dus ze zouden meer vragen moeten hebben dan antwoorden?

Het is niet de bedoeling dat de kijker in verwarring achterblijft maar dat een jongere die nieuwswijs is een kritisch vermogen heeft. Het heeft te maken met zelfstandigheid, ben je in staat om zelfstandig te oordelen. Omdat er zo veel op je af komt, wat betreft informatie, dat je daar ook je weg in kunt vinden. Dat je er mee om kan gaan. Je moet het verschil kunnen zien tussen de NOS en geen stijl. De meeste jongeren voelen dat wel natuurlijk. Die weten daar ook mee om te gaan, maar er zijn ook allerlei schemer gebieden waarbij dat moeilijker is. Jongeren kunnen een onderscheid maken tussen die twee. Omdat ze dat op basis van intuïtie, gutfeeling, kunnen onderscheiden wat authenticiteit is en wat niet.

Moeten jongeren dat leren?

Dat hoeft je ze niet te leren, maar je scherpt het aan. Je brengt ze in aanraking met hun wereld en dat levert discussie. Maar het is niet zo dat je van nul af aan begint. Er zijn natuurlijk wel jongeren en ouderen die er niet veel kaas van hebben gegeten, maar ik ben daar optimistisch over.

En de jongeren die daarna komen? Na deze generatie, moeten zij het leren?

Nee ik denk het niet. Ik heb niet de indruk dat dat afneemt. Ik denk dat het op een behoorlijk niveau is. Ook als je kijkt naar het NOS journaal, dan bereik je daar heel veel mensen mee. Maar als je kijkt naar de mensen die naar SBS kijken. Die voldoen aan een profiel waarbij zij bijna nooit met nieuws te maken krijgen. En dat omdat er zoveel zenders en mogelijkheden zijn kan dat ook. Vroeger ging dat niet, toen had je nog maar twee zenders en kon je er niet omheen. Nu kan dat wel. Die keuze kun je maken en ik denk ook niet dat je die groep makkelijk kan bereiken. En die ga je ook niet bereiken door activiteiten op het gebied van mediawijsheid en nieuwswijsheid te ondernemen. Want alles blijft op kleine schaal. Als NOS kun je niet 3000 scholen bezoeken. Ik ben wel benieuwd of je via internet tools kan ontwikkelen om dat te doen zonder daar fysiek aanwezig te zijn en zo veel mensen te bereiken. Een voorbeeld van hoe het werkt, hoe het leuk is. We hadden 2 jaar geleden twee

klassen van het Albeda geselecteerd, twee doorsnee klassen. De helft allochtoon. Heel divers van afkomst. Die hadden eerst helemaal niks met nieuws. We kwamen daar ook structureel dus ze geloofde op een gegeven moment ook echt dat wij belangstelling voor ze hadden. Want als je een keer komt dan geloven ze je niet, maar kom je structureel dan beginnen ze er van overtuigd te raken dat ze er echt toe doen. En dat had een paar effecten. Een effect daar had ik zelf niet op gerekend. Ik liep wat later langs de directie en die zeiden: 'Jullie weten helemaal niet wat jullie doen, wat voor impact jullie op hun hebben. Jullie geven hun een soort respectiviteit die voor hun helemaal nieuw is. Dat de grote NOS in dat grote gebouw geïnteresseerd is in hun. Dat heeft zoveel in hun leven betekend. Niet journalistiek maar wel maatschappelijk.' En het andere effect is om 8 uur, dan gaan mijn oma en mijn moeder voor de tv zitten voor het NOS journaal. Want het is mijn journaal en ik wil dat zij het zien. En dat is ook onze langzame inktvlekstrategie, dat je langzaam mensen gaat bereiken. En hun omgeving. En op die manier de NOS en nieuws een plaats te geven in hun wereld en in onze wereld.

Is het een functie van de NOS om activiteiten te ondernemen in het kader van Nieuwswijsheid?

Ik denk formeel niet. Formeel zijn wij alleen nieuwsvoorziening. Maar het moet wel omdat een nieuwsorganisatie zijn, nu anders is dan tien jaar geleden. Toen was er allemaal eenrichtingsverkeer. En in deze tijd is het belangrijk, zeker in een organisatie als de NOS, om meer interactiviteit na te streven met de gebruiker.

Is het ook je maatschappelijke verantwoordelijkheid?

Ik denk van wel, maar wij zijn er al eerder mee begonnen voordat de maatschappij dat aan ons vroeg. Via de werkzaamheden van Tanja toen het nog media-educatie heette en daarna mediawijsheid. We noemen het nu nieuwswijsheid, want dan zijn wij van het gedoe af. Omdat ons soort organisaties de NOS gebouwen moet verlaten. Maar vooral omdat je toen zag dat er een ontwikkeling gaande was of een vraag was: kunnen ons soort organisaties nog in de wereld van jongeren terecht komen met nieuws? En dat heen en weer. Daar hebben we niet exact het antwoord op en omdat we dat antwoord niet hadden zijn we dat gaan doen. En daarna ga je dat antwoord verfijnen en dan kom je erachter hoe interessant het is om mediawijsheid-activiteiten te doen en hoe leuk het ook is. Hoe leuk het is om mensen hier te hebben. Het zijn typisch van dat soort dingen waar je van ontdekt dat ze leuk zijn en nuttig en wat wij definiëren als een journalistieke organisatie niet over zouden beginnen. Terwijl we echt onderdeel zijn van deze tijd. Van een organisatie die midden in zijn omgeving staat. Ik ga niet zeggen dat het alleen maar meer gaat worden.

Zou het structureel gedaan moeten worden?

Ja in feite zit het al in onze jaarplannen. En het vereist van ons dat wij dat ook doen. Het kan niet zo zijn dat heel de NOS het land in trekt maar wel af en toe presentatoren die er bij worden betrokken door Tanja. Maar je moet een kern hebben die zich daar mee bezig houdt.

Stellen jullie daar eisen aan?

Nee, maar wel kwalitatieve eisen. Je moet er de betekenis van inzien. Het is leuk op die momenten zelf, je hoort het terug. Het is in de politiek ook niet erg als je op die manier een rol speelt. Het is ook belangrijk om te laten zien dat een publieke organisatie kan verschillen van een commerciële organisatie. Het is altijd een x aantal dingen door elkaar. Maar ik kan niet zeggen het is pas succesvol als duizenden leerlingen een filmpje hebben gemaakt. Making Movies News kan je gewoon meten: hebben we de 20 filmpjes gemaakt etc., maar dat is een gevolg. Het is meer dan dat. Je moet het kwalitatief zien. Het is een inspanning die wordt ieder jaar groter, hij bereikt meer, het is ook goed voor de NOS. Je voelt een zeker erkenning daarvan, er zit een soort buzz omheen.

Jullie gebruiken het nu ook als een soort middel om buiten de NOS te komen, moet dat doorgezet worden?

Ja ik denk het wel.

Structureel? Mag het uitgroeien zo groot als het wil?

Het moet hanteerbaar zijn, je zit natuurlijk altijd met budgetten keuzes te maken maar ik probeer dit altijd zoveel mogelijk te beschermen en wellicht uit te breiden. Maar het is niet de bedoeling dat wij straks een afdeling mediawijsheid hebben van veertig man. Ik zou het veel belangrijker vinden dat en dat zou de oplossing moeten zijn. Dat we de komende tijd gaan kijken naar interactieve manieren van wat we nu al doen, wat Tanja nu doet. Dat je daar een soort van afgeleide van maakt op internet voor scholen of groepen zodat je interactie kan krijgen.

Wat voor soort nieuwswijsheid activiteiten zou jij ontwikkeld willen zien?

De interactieve mogelijkheden. Een lesprogramma klinkt te bevoogdend maar interactieve mogelijkheid om dat wat we nu face to face doen op internet te kunnen doen.

Een soort tweede headlines?

Ja of onderdeel daarvan dat zit natuurlijk heel dicht bij elkaar. Ik verwacht wel het één en ander van de debatten die we in gang hebben gezet met jongeren die hier naar de NOS komen. Het binnenhalen van jongeren hier bij de NOS en daar allerlei mensen bij betrekken. Het verhaal zou nooit direct daaruit voort kunnen komen. Het is een investering die je doet. Zie het als het programmeren van de harde schijven of het DNA voeden. Het heeft ook met diversiteit te maken, met de culturele kant. Dus in die zin gaat het ook over de mammoet tanker die langzaam een andere beweging inzet.

Als je nu moet kiezen tussen de nieuwseducatielessen die Tanja geeft of een hele dag het oude Making Movies News?

Het één is niet beter dan het ander. Het zijn twee onvergelykbare dingen die wel onder dezelfde paraplu vallen. Ik zou ze alle twee doen en er een derde aan toevoegen. Maar wat wel belangrijk is, is continuïteit. Je moet laten zien, al was het daarom dat het menens is. Want een keer ergens langs komen is een trucje, maar met enige regelmaat langs komen is leuk, en dan hoort het bij je, dat vinden mensen leuk en dan gaan mensen ook dingen terug zeggen. Want als ze denken: 'Die mensen zijn hier alleen om jonge aapjes te kijken' dan werkt het niet. Wat ik bijvoorbeeld tegenwoordig ook doe is mijn mobiele telefoonnummer geven tijdens bijeenkomsten. Bijvoorbeeld vorige week bij de Echo Awards. Dat werkt dus heel goed. Je wordt gebeld maar alleen als er iets is. Mensen benaderen me echt alleen als ze echt iets denken te hebben. Het gaat ook om vertrouwen en je kan met dat soort dingen ook bewijzen dat je iets van plan bent.

Krijg je daar ook respons op? Je moet verantwoording afleggen aan de directie of aan minister Plasterk, gaat dat niet snijden?

Nee, Plasterk was er ook dus die ziet dat dan ook. Wij zorgen er ook voor dat zij dat weten dat we activiteiten ondernemen op het gebied van nieuwswijsheid. En dan krijgen we te horen van: 'Goh wat goed dat jullie dat doen'. Maar het is echt niet zo dat wij daar geld voor krijgen. Je moet het echt zelf doen. Kijk op een gegeven moment is er een formele mediawijsheid poot gekomen en daar hebben wij ons zo ver mogelijk van weg gehouden. Want dat is het eerste jaar gegaan, er waren 100 organisaties die mee deden totdat ze erachter kwamen dat er geen geld in zat. Want het geld wat erin zat, ging in het secretariaat zitten. Vervolgens gingen ze zitten ruziën over waar het secretariaat moest komen. Toen heb ik met Tanja ook afgesproken, we doen het niet. Ze mogen wel weten wat we doen, maar we gaan het er echt niet bij onderbrengen, want dan ben je een jaar lang bezig met bureaucratie en niks aan het doen. De NOS wil het ook gewoon zelf doen. Want op het moment dat je afhankelijk wordt van subsidiestromen dan moet je je bezighouden met ingewikkelde dingen zoals rapporteren of moet je je project weer aanpassen. Eigenlijk zijn we gewoon een beetje

eigenwijs, we doen het liever zelf. En als mensen het leuk vinden om het van ons te horen en mee te doen dan is het ook goed, maar andersom, dat als een bureaucratische laag eerst moet gaan vergaderen of het wel goed is wat we doen, dat willen we niet. Dat is een rem. Wij hebben een voordeel, we zijn ook niet de publieke omroep, wij zijn de NOS. Wij hebben een specifieke taak, mensen hebben een specifiek beeld en waardering. En daar kun je vanuit werken. Maar anders moet je eerst gaan uitlegen wat de publieke omroep is etc., dan heb je weer een achterstand. Wij profiteren dan ook weer van de sterke positie, van de naam die we hebben en van de grootte. Er is ook niemand die tegen ons zegt: dat mogen we niet doen.

Gebruik je Nieuwswijsheid ook als een soort bedrijfspromotie?

Indirect is dat natuurlijk wel een effect. Het primaire doel is contact te leggen en te weten. Dus met contact te leggen met de wereld die je niet automatisch kent en te weten wat daarin zich afspeelt, zodat je het zelf kan gebruiken. Kijk als mensen de NOS leuk gaat vinden is mooi mee genomen. Er is een hele branding (merkbranding) discussie. We zijn natuurlijk al redelijk populair. We willen wat verder gaan dan dat. We willen een luvmark worden. Dat is een term die bedacht is door een ontwerp bureau uit Engeland. Het betekend dat jij als consument, een aantal merken hebt waar je echt van houdt. Bijvoorbeeld Coca Cola, Ajax etc. En dat is iets wat wij als NOS ook willen bereiken. Dus net wat meer dan alleen een sterk merk.

Krijgen wij nieuwswijsheid evenementen x aantal keer per jaar?

Dat denk ik niet, misschien is de open huis gedachte wel okay en van alles doen. 3 FM staat ook wel op festivals en headlines gaat soms ook mee. Maar om nu een NOS festival te houden, dat lijkt mij niet. Ik heb daar verder geen principiële gedachten over. Als iemand komt, doe dat, en als je het zo doet dan is het nog goed ook. En dat is haalbaar, betaalbaar en iedereen is daar tevreden over, waarom zouden we het dan niet doen? Op alle terreinen moet je gewoon het experiment aan durven. Kijk, bij 8 uur zeg je niet doe maar wat. Maar in de internet wereld, bij Headlines, kun je veel meer dingen uitproberen, waardoor de mislukking eigenlijk niet bestaat, want je leert weer van die mislukking. Dus als dat onderdeel is van het plan, dan laten we het maar eens doen, en als het lukt dan doen we het volgende jaar weer. En als het niet werkt doen we de volgende keer wat anders.

Even terug naar nieuwswijsheid, wat moeten we weten?

Ik zou wel vinden dat mensen in Nederland beter moeten leren formuleren. Dat geldt voor alle lagen in de bevolking. Ik heb vorige week in mijn blog een toespraak over 'Vox Pupoli' opgenomen. Mensen moeten kunnen oordelen en vaardig zijn om de zoekmachines van internet te kunnen beheersen. En daarboven de vaardigheden dat je het gevoel moet hebben van betekenis van de waarde van informatie die je krijgt. Hoe je ordent en hoe je hiërarchie kunt aanbrengen, wat betrouwbaar is en wat niet. Een soort houding die je hebt en ik ben daar vrij optimistisch over. Je hoeft het niet uit de grond te stappen, de meeste mensen hebben dat van nature al wel.

Vind je dat je nieuwswijsheid onafhankelijk moet benaderen of is het onderdeel van mediawijsheid?

Ik denk dat het integraal onderdeel is van wat je als burger moet kunnen of wat ze zouden moeten weten. Er zitten sterke overeenkomsten in met anderen onderdelen. Het moet niet, maar het is natuurlijk wel handig om te weten. Het is iedereen zijn eigen keuze

Zou het onderdeel moeten zijn van het vakkenpakket op school?

Dat weet ik niet, je kan er wel nadenken over hoe het onderdeel kan worden van het vakkenpakket. Kijk, ik kan jou niet verplichten om mediawijs te zijn. Maar ik vind het wel verstandig als scholen daar aandacht aan besteden. Dat heeft meer met mijn visie te maken. Dat jij uiteindelijk mag kiezen om het te zijn. Maar ik vind dat jij de keuze aan het eind van het traject moet maken en niet aan het begin. Ook jongeren die geen NOS journaal kijken,

moeten weten hoe het NOS journaal gemaakt wordt. Die moeten weten wat het allemaal ongeveer is en de basisvaardigheden heeft om zich te kunnen handhaven in de maatschappij. En als jij het daarbij wilt houden, dan moet je dat zelf weten en wil je daar meer mee doen dan: Graag! Maar niet vanuit het verplichte.

Wat zou je graag willen zien dat de NOS gaat doen? Tanja gaf daarop het antwoord dat zij een jongerenprogramma vanuit de NOS wil waarin nieuws wordt besproken. Heeft zo'n programma een kans van slagen?

Ik hoor het nu voor het eerst, maar why not? Ik weet dat BNN er aan werkt, aan zo'n concept. Ik heb Tanja ook een keer gezien toen FunX 5 jaar bestond en een debat had met verschillende jongeren van verschillende scholen. En ik zou daar hartstikke voor zijn en dat is namelijk helemaal niet duur. De NOS zou dat kunnen doen, het is strikt genomen niet onze taak maar die kun je uitbreiden.

Wat zou jij willen doen?

Ik zou wel vier keer per jaar in de middag, want dan hebben we toch voldoende zendtijd, een debat willen doen. Dat zou ik wel zien zitten en ik denk dat Tanja dat ook goed kan doen, als zij met een plan komt. Er is geen gesloten idee van waartoe we ons moeten beperken. Als morgen iemand naar mij toe komt van: 'Dat moeten we doen', maar als het binnen het brede idee van de NOS past dan why not? We gaan natuurlijk niet opeens een programma maken dat een half miljoen kost. Maar heel veel anderen dingen kunnen wij relatief eenvoudig doen omdat we de spullen al hebben. We hebben de studio's, dus als je een debat doet, doe je de spullen aan de kant, zet je een goed decor neer en houdt je een debat. En dan heb je hier de regisseurs en de mensen om het te regelen.

Dus nieuwswijsheid bij de NOS, dat komt wel goed?

Ja volgens mij wel.

Interview met Roland Pelle

Uitgever Kidsweek en schrijver artikel over Nieuwswijsheid

Wat is nieuwswijsheid?

Nieuwswijsheid is jongeren uitleggen wat waar en niet waar is aan nieuws.

Dat kunnen ze zelf niet onderscheiden? Waarom?

Nee dat kunnen ze zelf niet. Omdat zij opgroeien in een tijd waarin je alles kunt manipuleren en alles kunt kopen, alles voor je kunt laten werken. En je zult getraind moeten worden om af te kunnen gaan op gerenommeerde journalisten of juist de traditionele vragen van wie, wat, waar et cetera te stellen of te laten stellen en op zoek te gaan naar andere invalshoeken. Voorbeeld: We googlen allemaal. Er is inmiddels bekend dat dertig procent van wat er in de wereld bekend is over een onderwerp op internet staat. Dus zeventig procent niet. We weten ook dat Google te koop is, bijvoorbeeld de Chinese regering die aan Google eist dat sommige dingen niet te laten zien, en Google luistert daar naar. Dus waar blijf je dan met je vrijheid van meningsuiting?

Dat is toch algemeen bekend?

Maar alleen bij oudere jongeren, kinderen op een basisschool groeien op in de tijd van internet, van digitalisering, van photoshoppen.

Gaat het dan om het verschil tussen NOS, RTL en Geen stijl te kunnen onderscheiden?

Ja bijvoorbeeld. Kijk de NOS, ik weet niet of ze een redactiestatuut hebben. Maar de NOS, los van het feit dat ze al onder enorme controle staan van de publieke opinie. Want in principe waren zij de enige echte TV bron en radio bron die Nederland had totdat de commerciële kwam. De commerciële, RTL 4, heeft een positie verworven die er aardig bij in de buurt komt. Maar dan houdt het ook op als het gaat over echte waarheidsvinding en duiding van het nieuws of een mate van onafhankelijkheid. Als je bij RTL met 100.000 euro aankomt krijg je niet een opening in het journaal. Als je bij de Telegraaf met 50.000 euro aankomt krijg je op de voorpagina een artikel van de Nederlandse tandartsenbond die roept dat de kinderen carieus zo aan het toenemen zijn. En dan zie je al dat terwijl de telegraaf toch een gerenommeerde krant zou moeten zijn.

En dat verschil zouden jongeren aangeleerd moeten zijn?

Ja

Maar neem je dan aan dat jongeren wel kunnen zien bij bijvoorbeeld 'Geen Stijl' dat berichten heel erg zijn aangedikt?

Ja, maar dat heeft ook weer met hun opleiding te maken. Want wij maken nu de kinderkrant al enige jaren. En wat is dan bij ons het verschil dat journalisten bij ons het rond schrijven. Ze maken het verhaal helemaal af. Terwijl een traditionele journalist een lead heeft, en naar mate het verhaal langer duurt, wordt het meer priet prat en kan de eindredacteur het afknippen. Maar wij schrijven het verhaal helemaal rond, want in het verhaal moeten ook de achtergronden van het nieuwsfeit helemaal belicht worden. Kinderen hun rugzak is nog niet heel erg gevuld. Naarmate je ouder wordt doe je meer ervaring op. Dan leer je dat je niet iedereen moet geloven, dat je kritischer moet zijn, argwanender te zijn. Waarom stoppen kinderen vanaf 6 jaar te geloven in Sinterklaas. Omdat ze er achter komen dat de wereld toch wat anders in elkaar zit.

Dat heeft dan meer te maken met levenservaring die je opdoet?

Jawel, dat klopt alleen. Er is een mooi boek verschenen van een Engelse auteur dat heet 'Slow kids'. En die man zegt: "We moeten ophouden om kinderen, anno 2009, te zien als mini volwassenen". Want dat zijn ze niet. En er is zelfs een boek verschenen: 'Het Puberbrein'. Dat je nog tot je 25^e bezig bent om dingen nog een plaats te geven. En als je

puber krijg je je laatste harde schijf uitgereikt, die pomp je vol met allerlei informatie, en dat ga je later weer herijken. Wat heb ik nog nodig en wat niet? En dat kun je zien als je terug kijkt naar jouw middelbare school; dan denk je; 'waarom heb ik in godsnaam al de vakken zitten leren? Kijk ik nooit meer naar om, maar dat is een brede algemene ontwikkeling'.

Maar wat moeten jongeren dan echt leren?

Een brede algemene ontwikkeling. Eigenlijk maatschappijleer zoals op de middelbare school maar dan ook richting nieuws. Toen ik jong was stond in personeelsadvertenties nog ruime algemene ontwikkeling gewenst. Ruime interesse gewenst. Maar wat doen we nu, je zit in groep 8 en dan wordt er gekeken naar een meetpunt en dan mag je naar VMBO, HAVO of VWO. Heb je dan VWO dan mag je Gymnasium gaan doen of tweetalig. En zit je in de vierde dan moet je een pakket kiezen dat aansluit op het beroep dat je later kan uitoefenen. Want als je één van de verkeerde richtingen kiest dan kan je later niet doorstromen. Dus wij gaan kinderen, die steeds vaker, geen richting hebben. Die gaan wij steeds jongeren vastleggen op een traject. En wat is het nou handiger om ze in de breedte kennis te laten nemen, op een kennisniveau wat hun past, wat er in de wereld te koop is. Bijvoorbeeld het buikje van Sarkozy dat je kan weg retoucheren, of de jeugdpuistjes van de vriendin van Jan Smit weghalen et cetera. Het is niet meer 'you see is what you get', nee dat weet je dus niet.

Dus jongeren moeten een kritische houding aangeleerd krijgen?

Kritisch in positieve zin. Maar wanneer ga je ze confronteren met maatschappijleer? Dat krijg je in groep 7. Daarmee kom je in de wereld terecht van Europa en de wereld, topografie, wat gebeurt er allemaal in die werelden. En dan kom je op een moment terecht van waarvan ik denk dat kinderen om zich heen beginnen te kijken, kinderen zijn dan met hun ouders al naar het buitenland geweest. Wat is Europa? Al dat soort elementen komen dan ter sprake. Vanaf groep 7 / 8 moet het dan een belangrijke rol gaan spelen.

En dan moeten ze dus een kritische houding leren?

Ja, niet alles dat staat er, wat willen ze van me, wat bedoelen ze er mee, klopt het? En wat zit er verder achter en kan ik er nog wat meer over lezen? En dat is ook nog een verhaal, want men zegt dat er niet meer gelezen wordt, maar ik denk niet dat jij nadat je geslaagd bent kan zeggen dat jij je studie bent doorgekomen zonder te lezen. Je moet lezen, en lezen wordt pas leuk als het betrekking heeft op je directe leven. Als jij een boek moet lezen over een slag bij Nieuwpoort uit 1660 dat is leuk, maar je kunt je geen voorstelling maken van wat dat voor effect heeft. Maar als je iets leest over de kredietcrisis, waarom dat is en wat er gebeurd en in je eigen taal dan gaat dat voor je leven. Heel veel informatie gaat nu over kinderen heen zonder dat ze het effect zien dat het hun leven kan beïnvloeden.

Dus ze moeten ook kennis hebben van wat er allemaal mogelijk is? En zien hoe de journalistiek dan werkt?

Ja. Voorbeeld: ga naar een gamesite. Daar zijn jochies van 10 / 11 jaar internationaal aan het gamen. Die zijn lid van tribes. En met een paar handen en voeten spreken ze Engels. Met een vriendje in Australië, in Las Vegas en Los Angeles, over de hele wereld. En in de pauzes van die game hebben ze het over; wie ben je? Wat doe je? Et cetera. Ze moeten ook bepaalde context krijgen, om ze een bepaalde betrokkenheid te krijgen bij de wereld. En niet ikke ikke ikke en de rest mag stikken, dus je raakt ook aan burgerschap zin. Alleen op de wereld is een fantastisch boek, maar dat zijn we niet meer, we zijn afhankelijk van elkaar. Ik denk dat de rol van de journalistiek, als poortwachters van de democratie, zwaar onderbelicht is. De integriteit van de journalistiek staat ter discussie. Dus als je hoofdredacteur van grote gratis kranten laat vertellen; de commercie schijnt in mijn kolommen door, waar trek je dan de grens. Het is dus niet meer redactie statuut seq. Het heeft ook te maken met hoe jij er in staat en wat je wil. En als we aan de ene kant roepen met reclame rakkers van: kinderen mogen geen reclame meer zien en er is overvloed. Dan denk ik dream on, want je kind loopt nu van huis naar school en die komt 6 billboards tegen, 12 rijdende bussen met dingen. Hoezo ze zien geen reclame? Dat zien ze dus toch. En ze

komen dan thuis en dan horen ze papa zeggen: oh die waardeloze Balkenende en die draaiende Bos. Maar wat is dat dan? Is dat iets wat mij niet raakt?

Moeten ze dan bekende personen die in de actualiteiten zijn kennen?

Ik denk dat als het gaat over. Je moet je voorstellen dat jongeren als ze 18 zijn gaan stemmen, een gedegen oordeel vellen. Dat is niet een keuze die je maakt drie of vier weken voordat je gaat stemmen met een kaart die je uitgereikt krijgt. In die weken ga jij niet kennismaken van alle politieke partijen. Dus in feite, vanaf 14 jaar, dat is een kabinetsperiode. Een kabinet begint als jij 14 bent, en is klaar als jij 18 bent en dan kan jij een oordeel vellen. Maar dan moet ik wel de mensen zeggen waarom ze dat zeggen.

Maar valt dat nog onder nieuwswijsheid? Is dat niet gewoon maatschappijleer?

Ja, maar de grens ligt bij wie zijn dan je informanten. Want op elke journalist zitten drie voorlichters. En reken maar dat de overheid je gaat vertellen welke briljante zaken meneer Bos voor elkaar heeft gekregen, maar klopt dat ook? Dat is dus de journalistiek die dat moet zeggen. Maar nieuwswijsheid is dan ook klopt het dan ook? Voorbeeld: laatst met Wilders die liep weg uit een debat, is dat dan nieuws? Want hij had de teksten al uitgedraaid en aan alle journalisten gegeven en die stonden al klaar. En dan gaat het erom worden er spelletjes met ons gespeeld of is het serieus.

Dus nieuwswijsheid gaat niet over de inhoud maar hoe je die beoordeelt en tegenover staat?

Exact. Want wij vestigen ons morgen als persbureau hut en flut en we zijn een persbureau. Wij zien vervolgens Hare Majesteit die trekt met haar benen want die is door een paard geschopt et cetera. Die truc is inmiddels vaak uitgehaald dat scholen een persbericht uitstuurde en dat die gewoon klakkeloos werden overgenomen en geplaatst. En dat is dus het verhaal, het gaat niet om de inhoud, maar om het te kunnen toetsen van die inhoud.

Irene Costera Meijer schrijft in haar boek 'de toekomst van het nieuws' juist dat jongeren wel onderscheid kunnen maken tussen het NOS journaal en een item van RTL Boulevard.

Ik ben het heel erg met haar oneens. Ik heb een hele discussie met haar gehad op een bijeenkomst van Belgische en Nederlandse bibliotheken. Ik heb respect voor haar onderzoek. Ik weet ook dat ze heel veel grip heeft gehad op het journaal op 3 en NOS Headlines. Ik weet niet of het klopt maar ik hoor dat NOS Headlines niet het succes is wat we hoopten. En dat geeft ook aan dat jongeren nu en 100 jaar geleden niet verschillen. Paul Sikkema is directeur van Qrius. Die doet nu al 15 jaar jongerenonderzoek. En die heeft hele mooie voorbeelden van jongeren uit 1930 dat jongeren die niet politiek geïnteresseerd zijn, niet lezen. En dat is ruim 75 jaar geleden. Dus er is niks veranderd, alleen de technieken zijn veranderd. Toen had je een krant en geen tv en dat was het. Nu heb je daar een hele hoeveelheid van. Maar wat doet Costera Meijer, zij constateert dat jongeren snappen. Maar jij bent een ander nieuws verslinder dan iemand die Engels studeert. Dat komt omdat je vakmatig met dat bent verbonden. 'De jongeren' die bestaat niet. Net zoals Maxima zei: 'De Nederlander bestaat niet'. Op het moment dat er straks een vliegtuig neerstort, dan zijn morgen alle kranten uitverkocht, waarom? Omdat we dan willen lezen, dan gaat opeens de verkoop omhoog, dan gaan de bezoeken aan nieuwssites omhoog, want we willen weten. Maar wat is nu van belang, dat we die jongeren trainen om ook als er geen incident is dat gene wat we over ons uitgestort krijgen te checken?. Of dat klopt of dat waar is.

Wat kan de NOS dan doen? Stel je hebt morgen een afspraak met Hans Laroës.

Ik wacht er al een tijdje op. Dolgraag. Wij (Kidsweek) praten al een tijd met het Jeugdjournaal over een samenwerking. TV is natuurlijk een impactvol medium. Ik zou dolgraag willen samenwerken tussen televisie en print. Dus zeg maar crossmediaal. Als je leest doe je er nog een ding bij. Als ik lees heb ik achtergrond klassieke muziek. Als ik dan terugdenk, dan weet ik nog dat het iets van een gitaar was, maar wat weet ik niet, want ik focus nog steeds

op dat lezen. Jongeren van nu komen thuis en die gooien de rugzak in de hoek en zetten de pc aan, TV aan, geluid uit en mobiel ligt klaar. En al dan niet nog een muziekje aan. Dan zien ze vanuit hun ooghoeken Christina Aguilera en dan gaat het geluid harder. Dan wordt erop MSN gezegd kijk nu naar MTV en de gene die niet online is krijgt een smsje. Dat verhaal en tussendoor doen ze ook hun huiswerk. Crossmediaal, ze kunnen veel meer enzovoort. Dat is natuurlijk niet waar. Want het beklijft maar voor een deel. Want iemand die alleen maar leest daar blijft het langer hangen. Dat doet de universiteit van Leuven nu onderzoek naar over beklijven van berichtgeving. Dus als je het hebt over nieuwswijsheid en het grazen en snacken dat is waar. Op het moment dat ze ergens voor geïnteresseerd raken dan gaan ze die verdieping in.

Wat is dan uw voorstel richting de NOS?

Zorgen dat je verdieping brengt. En ik denk ook dat wat Joris Luyendijk ook gedaan heeft moet doen; leg verantwoording af. Wat hij deed en de hele wereld viel over hem heen. Hij klaagde de journalistiek niet aan, maar de financiële middelen. Iedereen valt over de NOS en dat ze miljoenen krijgen maar ze doen natuurlijk schitterende dingen. Wat jullie op internet kunnen, daar heb ik de middelen niet voor, daar ben ik natuurlijk jaloers op. Maar als je ze dan hebt, zorg dan dat ze breed beschikbaar komen, dat je ze in hun context kan plaatsen.

Jongeren moeten nieuwswijzer worden, wat kan de NOS doen voor lerende activiteiten?

Wij hebben een afdeling actuele lesprogramma's. Wij maken bij de krant elke week leskaarten. Dus we nemen een onderwerp, bijvoorbeeld de rellen in Thailand. Koppel daar dan aan; waar ligt Thailand? Dat weten ze in groep 8 net. Hoe is het daar met het democratie gesteld?

De NOS zou lespakketten moeten maken bij hun journaal?

Ja, toegevoegde waarde, en aanbieden op internet. Ik snij in mijn eigen vlees, want wij maken ook een eigen journaal, digitaal en elke dag. Op die smartboards op al die basisscholen, om 12 uur een journaal. Met drie, vier onderwerpen, gepast op hun niveau en kennis, en dan vier vragen erachter aan, die aansluiten bij de kerndoelen van het onderwijs. De docenten zijn hartstikke blij, je hebt het logo van de NOS als betrouwbaarheid, en die kinderen moeten de vragen beantwoorden al dan niet digitaal. Op die manier krijg je ze zover dat ze iedere dag het journaal kijken. Maar dan moet je er ook nog voor zorgen dat het in context geplaatst wordt. Want bijvoorbeeld; Paris Hilton is in Amsterdam. Wie is Paris Hilton? Geen, zet dat mens eens in de context. Ken je Ted.com? Daar is een filmpje van Alisa Miller. Zij is directeur van de publieke omroep in Amerika. Zij heeft het nieuws laten onderzoeken in februari in 2007 wat verspreid werd laten onderzoeken door studenten. Dan zie je een kaart van de wereld in normale proporties. En dan hoe de Amerikanen het zien, op die kaart zie je Amerika groot en Irak heel groot. Nou, dan snap je het wel. Terwijl in Parijs het IPCC rapport werd gepresenteerd over klimaatverandering wat was het grote nieuws in Amerika; de dood van Anna Nicole Smith. En toch vond 52% van de Amerikanen zich goed geïnformeerd qua nieuws. En daar heb je dus nieuwswijsheid nodig.

Kun je wel onafhankelijke journalist maken? Want u zegt dat u Paris Hilton in haar context zet, dat ze geen opleiding heeft, maar je kan ook zeggen ze is de dochter van een rijke ondernemer en daar heeft ze veel van overgenomen. Dat is een keuze.

Een voorbeeld; marechaussee. Ik werkte vroeger bij de voorlichtingsdienst van het leger. Als wij toen een incident hadden bij het leger dan belde wij de marechaussee op. Zij zeiden dan; slachtoffer lag met hoofd op stoepwand, feiten. Dus als jij de cv van Paris Hilton laat zien, 33 jaar, opleiding niet afgemaakt, weet je wel? Alleen dat al neer te zetten geeft al aan met wie ik te maken heb.

Maar jij kiest er dan voor om dat te melden. Want je kunt er ook voor kiezen dat ze is opgegroeid door een rijke vader die haar misschien allemaal ondernemende dingen heeft aangeleerd?

Maar dat zeg je er dan toch achter? Kijk objectiviteit, bestaat niet. Alleen dat je met elkaar afsprekt: wat is mijn ideaal, tot 18 jaar is het een kleurloze wereld, want daarna ga je stemmen. Ben je links of rechts? Dus oké van 0-18 maak je keuzes, ik breng feiten en de duiding van het geheel en dat probeer ik te brengen in een zo neutraal mogelijke context. Maar dan zeg ik ook, het journaal heeft dit gerapporteerd, maar kijk hetzelfde item bij RTL dan staat de camera anders en doordat je ze alle drie hebt gezien heb je een goed beeld van hoe het in elkaar zit.

Wat kan de NOS nog meer doen?

Trainen, bijvoorbeeld straatinterviews. We duwen een Nederlander een microfoon onder zijn neus en een camera voor zijn gezicht en hij gaat kieren over wanneer het uitgezonden wordt en van wie het is. Doe het bij de Amerikaan en hij gaat praten. Over wat hij van de situatie vindt etc. Het belang van 'Civil journalism', dat is over komen waaien uit Amerika. Maar wat is dat, net als een weblog. Blogger312 laat weten, who the hell is 312? Als jij het zegt en ik heb jouw e-mail adres, en het klopt niet dan mail ik jou van hé dat klopt niet vriend et cetera. Dus het heeft er mee te maken dat de NOS ook verantwoording zou moeten afleggen. Op de site. Bijvoorbeeld John van de Heuvel deed dat in een stuk in de Telegraaf. Daarin legde hij uit waarom hij over een bepaald item niet schreef. Omdat het nog onder de rechter was, en zo lang het niet bewezen was het geen zin had in onnodig speculeren. Dat is een journalist die verantwoording aflegt waarom hij iets niet doet. Nou de NOS, Hans Laroes kan op een gegeven moment dat doen van wat zijn onze afwegingen.

Maar dat hebben ze nu al? Namelijk NOS Nieuwsbeeld op de site. Zou dat dan ook specifiek voor jongeren gemaakt worden?

Ja.

En moet het dan voor het journaal, of voor een journaal specifiek voor jongeren?

Gewoon naar de site verwijzen. Deze redactie werkt via deze normen en waarden. En zo kan je dat ook op het NOS journaal doen. Aan het eind van het journaal; kijk naar onze verantwoording op de site. Want dan maak je je ook kwetsbaar, maar ook transparant. Wat zijn de afwegingen geweest? Maar dat hebben wij ook, want als wij een verhaal schrijven over het Midden-Oosten. Dan zijn we pas tevreden als we een klacht krijgen van het Cidi en van het Palestina comité. Als ze allebei schrijven dan hebben we het goed gedaan. Maar dat is onze eigen afweging. Maar zeg maar waarom je dit verhaal gebracht hebt. Kijk, iedereen maak je het toch niet naar je zin. Maar laat ook zien dat je discussie voert, zeg ook dat je niet objectief kan zijn maar beïnvloed wordt door.

De NOS gaat nu naar scholen toe, zijn dat dingen die de NOS moet doen?

Ik heb een verhaal geschreven voor de commissie Brinkman. Het ideaal voor mij zou zijn dat voor de doelgroep groep 7 tot 18 jaar. Waarin het journaal, kranten en internet partijen gaan samenwerken in een NGO. Waarvan de overheid zegt, van dat vinden wij zo belangrijk want het mes snijdt aan een aantal kanten; leesbevordering, nieuwswijsheid, burgerschapzin, interesse in het nieuws, politieke betrokkenheid kweken. Dat zet je neer. En scholen kunnen ons aanschrijven en we doen een nieuwsweek organiseren. Je krijgt een pakket voor, je klikt in op het journaal, je ziet hoe het journaal wordt gemaakt. Dat is voor groep 7, en voor het voortgezet onderwijs dan pak je er een item uit. Dat je dat op die manier gaat aanpakken waarbij je gaat samenwerken met desnoods een regionale krant. En dan veranker je het. Want dan is het dichtbij. Want dan kan ik het ook pakken.

Moeten organisaties, bedrijven dat zelf oppakken of moet dat verplicht worden door de politiek? Of moeten organisaties dat gewoon doen en er vervolgens financiële steun voor vragen?

Wij doen het al, dus ik roep nu ik wil financiële steun. Kijk ik vind het moeilijk om te oordelen of de NOS het moet doen. En ik ken de budgetten niet en het is ook niet aan mij om daar een oordeel over te vellen. Maar ik kan me voorstellen dat de overheid zegt: 'als deze belangrijke partijen zoals de NOS en krantenconcern gaan samenwerken', dat de overheid zegt: we lappen daar zoveel euro bij. We doen nu een nulmeeting voor nieuwswijsheid en media en we doen het over 2 jaar en we doen het aan het eind van de periode dan heb je met elkaar ook wat gedaan. Maar ik denk dat iedereen zo strak in hun budgetten zit dat ze dat er niet zo maar even bij kunnen doen. Maar je zou dus wel door de handen in één te slaan met een groep dit kunnen doen. Maar met regionale kranten kun je die samenwerking aangaan. Jongeren moeten echt leren lezen en luisteren. Ze moeten echt leren hoe nieuws gemaakt wordt. Wat zeggen ze op het journaal? Wat zeggen ze werkelijk? Dat is nieuwswijsheid. Waarom is dit nieuws? Wat willen ze van me? Etc.

Interview met Fifi Schwarz
Directeur Stichting Krant in de Klas

Wat is nieuwswijsheid?

Zorgen dat je altijd het nieuws betreft in alles wat je doet. Omdat het nieuws er altijd is. Ik ben wel geneigd om het met Roland Pelle eens te zijn. Waar het om gaat is dat je ten eerste je informeert wat er in de wereld gebeurt, dat je beseft dat het belangrijk is. En dat je ook beseft dat nieuws gemaakt is door andere mensen, die voor jou keuzes maken. En dat geldt voor kranten als voor televisie, dat geldt voor NOS Headlines als voor Nova. Iedereen die jou wat vertelt, via het scherm of via papier, die doet dat met een bepaalde insteek. Maakt daarbij bepaalde keuzes en laat dus ook dingen weg, bewust of onbewust. En op een gegeven moment komt de informatie tot jou. En jij moet als ontvanger daar ook weer keuzes in maken en daar van bewust zijn. Dus het belang nieuwswijsheid staat volgens mij voor het belang dat jij je informeert. Het feit dat jij je informeert en dat je dat ook regelmatig moet doen om bij te blijven. En voor het bewust zijn van de verschillende rollen van de mensen die de informatie verspreiden en wat jij daar zelf mee doet. Vooral dat laatste vind ik ook nog bij van belang, dat wij (media) eigenlijk beseffen dat ontvangers niet alleen maar ontvangers zijn. Ik werk voor een sector kranten die door heel veel media worden gezien als de oude media traditionele media, alsof die alleen maar gelezen kunnen worden. En uiteindelijk hebben kranten en uitgevers en redacteurs net zo goed door als bloggers, twitteraars. Dat de informatie bij hun ontvangers doorkomt niet passieve ontvangers meer zijn maar gebruikers. En dat het mensen zijn die iets met die informatie doen. En dat kan zijn dat gene wat je beoogt, als je een nieuwsprogramma maakt of een krant schrijft dan wil je dat mensen daardoor geïnformeerd weten. Maar ze kunnen er ook mee aan de haal gaan. En de keuze van wat je met die informatie doet daarvan moet je als gebruiker van bewust zijn.

Dus een jongere die nieuwswijs is, die kent het proces, die weet wat er gebeurt, die heeft meerdere bronnen geraadpleegd?

Ja, vooral dat laatste is een belangrijke toevoeging. Die is inderdaad iemand die nieuwswijs is en heeft als het goed is ook een gevarieerd media/nieuws gebruik. Ik vind dat logisch. Ik sta natuurlijk voor mijn werk voor de krant maar ik geloof ook echt niet dat je er bent als je alleen de krant leest. Maar ik geloof ook niet dat je geïnformeerd bent als je als jongere alleen NOS Headlines gebruikt. Dus het moet echt een mix van bronnen zijn.

Dus het is een kritische houding, kennis hebben van hoe het werkt?

Ja en gedrag. De klassieke triptiek is kennis, houding en gedrag. Je kunt iets weten, maar dat betekent nog niet dat je het er mee eens bent, of dat je het leeft of voelt. Ook als je het wel voelt, wil dat nog steeds niet zeggen dat je er naar handelt. En dat zit hem in het gedrag. Dus weten dat het belangrijk is het zelf ook zo ervaren. Maakt dat het makkelijker wordt om er gebruik van te maken. En dat gebruik vind ik om een andere reden belangrijk en dat is omdat jij je moet informeren voordat je ergens over oordeelt. Dus iemand die nieuwswijs is, is iemand die niet zegt: ik kijk niet naar het journaal, want daar werken alleen maar linkse mensen. Want dan heeft die niet, dan kijkt die niet goed naar het journaal.

Zou er een jongere kunnen zijn die nieuwswijs is, maar die geen journaal kijkt?

Als die wel genoeg gebruikt maakt van anderen bronnen, bijvoorbeeld wel naar RTL nieuws kijkt en naar NOVA. Dan kan dat bijvoorbeeld wel. Maar zo geldt ook dat je niet alle kranten hoeft te lezen om nieuwswijs te zijn. Het hoeft ook niet elke dag, het liefst wel natuurlijk. Maar om nieuwswijs te zijn gaat het erom dat je regelmatig verschillende bronnen gebruikt.

Wat moet je nu precies leren om nieuwswijs te zijn?

Één van de dingen die je moet leren is: hoe je met informatie moet omgaan. Dus vaardigheden aanleren zoals: verzamelen, vergaren, verwerken, betekenis geven en weer zelf verspreiden. Dat houdt al in dat je bewust bent van het feit dat informatie een bepaalde oorsprong heeft en dat jij daar weer dingen mee doet. Dat zijn informatievaardigheden maar

dat betekent ook dat jij moet leren lezen. En dat is eigenlijk mijn eigen stokpaardje. Volgens mij is mediawijsheid waar nieuwswijsheid een functie van is. Volgens mij kun je niet mediawijs zijn als je niet geletterd bent. Een andere term voor mediawijsheid is mediageletterdheid en in het Engels heb je weer een term media literacy en dat is daar weer van afgeleid. Maar ik merk veel te veel dat als ik daarover stukken lees en de bijeenkomsten waar ik naar toe ga dat mensen het hebben over alleen nog maar audiovisueel materiaal hebben. Alsof dat een vervanging kan zijn voor teksten. En dat geloof ik niet. En ik denk zelf dat je beter in staat bent om audiovisuele producties te begrijpen als je geletterd bent. Dus geletterdheid is echt een voorwaarde voor mediawijsheid als voor nieuwswijsheid.

Het omgaan met informatie, het leren lezen, dat zijn echt vaardigheden. Wat moeten jongeren nog meer leren?

Je moet ook kunnen discussiëren en reflecteren. Omdat er daardoor een reuring ontstaat in het werkgeheugen. Want dan bekijft informatie. Dat is ook een belangrijk proces überhaupt in informatieverwerking. Dat merk je als je studeert, als je studieboeken leest, een roman of een handleiding. Je kunt die informatie beter verwerken en zelf gebruiken op een andere manier weer aan mensen doorgeven als je er over praat met andere mensen. Als je erover reflecteert want daardoor verrijk je die informatie, ga je een mening vormen. En door het in gesprek te gaan met anderen mensen hoor je ook andere meningen. En daardoor ga je jouw mening weer vervormen. En dat is juist belangrijk omdat allemaal te bekijken. De mensen die het hoogste cijfer halen voor scripties zijn de mensen die niet alleen studieboek stampen, maar ook even napraten bij één van de colleges en vragen stellen aan docenten.

Denk jij dat studenten die het nieuws volgen eerder een MBO zullen halen?

Dat wil ik graag, ik denk dat het te kort door de bocht is om het zo te zeggen. En daar gaat weer het argument van het gebruik maken van verschillende bronnen op. Je haalt nooit iets, je zal nooit heel ver komen als jij je concentreert op één bron. Ik denk eerder in termen van het één versterkt het ander.

Dus een jongere die nieuwswijs is, die zal wel eerder geneigd zijn? Omdat hij/zij die stappen gebruikt?

Ik denk het. Maar ik denk dat je op school ook. Als je alleen maar het hele schoolboek goed doorwerkt, en als je het besproken hebt allemaal, dan weet je best wel veel. Maar ik geloof dat de leerlingen die van school afkomen, die alleen maar met een schoolboek hebben gewerkt. Die zijn niet minder mediawijs of nieuwswijs en die hebben (en dat kan ik helaas nog niet bewijzen) minder grip op die schoolboek materie dan leerlingen die de materie hebben behandeld in combinatie met de actualiteit. Dus door een docent die aan zijn leerling moet duidelijk maken waarom ze bezig zijn met het verschil tussen ionen en protonen. Die zal van een hele klas misschien maar twee gemotiveerde leerlingen zien, omdat de rest geen flauw idee heeft waar het over gaat. Maar als er dan opeens een bericht is over deeltjesversneller. En dat daar zoveel miljoen euro ingestoken is ergens in een tunnel in Zwitserland. En je hebt er mooie graphics van, en mooie achtergrondverhaal over hoe enthousiast die wetenschappers allemaal zijn in een krant, en een mooi item via NOVA of NOS headlines et cetera. Dan kun je aan je leerlingen duidelijk maken waarom ze moeten leren wat ze moeten leren. Dus het is voor die leraar ook belangrijk om actualiteit bij de les te betrekken.

Denk jij dat nieuwswijsheid verschilt per leerling, dat een MBO-er iets anders moet leren dan een HBO-er?

Nou, dat is moeilijk, want nieuws komt op hetzelfde moment tot iedereen. En het typische aan schoolsysteem is dat er een hele duidelijke leerlijn in zit. In de brugklas leer je dit, dan leer je dat etc. Het is allemaal uitgesplitst en allemaal schoolboeken die op verschillende niveaus zijn afgestemd. Maar nieuws over loverboys of wat dan ook, wat in de krant staat, dat komt op diezelfde manier tot iedereen. Dus iedereen moet daar mee leren omgaan. Dus het is ook een soort basiskennis die iedereen moet hebben.

Is het dan ook zo belangrijk dat het onderdeel moet worden van elk curriculum? Dus vanaf de basisschool al die vaardigheden aangeleerd moet krijgen? Dat ongeacht welk niveau (MBO, HBO of Universitair)?

Ja en nee. Ja, ik denk dat er vanaf de basisschool al aandacht moet worden besteed aan: hoe ga je met informatie om? Je kunt natuurlijk wel verdiepen. Een MBO-er zal niet op een zelfde manier de krant hoeven te lezen, te gebruiken als een journalist die journalistiek studeert aan de Rijksuniversiteit Groningen. Die moet veel meer weten over bijvoorbeeld auteursrecht. Je kunt nieuws en media gebruik, vergelijken met verkeer. Dat is constant aan het veranderen. Je hebt een aantal basistechnieken die je moet leren. Als je op de fiets zit, brommer, of in de auto dan heb je een aantal vaardigheden en verkeersinzichten nodig. Daar groei je zelf in als persoon en de verkeerssituatie verandert ook voortdurend. En daarom moet je daar wel een niveau in aanbrengen.

Moet nieuwswijsheid echt een verplicht onderdeel worden? Of moet mediawijsheid dat worden?

Het moet geïntegreerd worden. Het moet geen apart vak worden. Het moet wel een plek krijgen in het onderwijs via Nederlands en Maatschappijleer. Maar ook bij Natuurkunde. Een natuurkunde docent die de actualiteit gebruikt om zijn stof uit te leggen. Maar juist ook omdat nieuws in het dagelijkse leven constant is, maakt dat je het iedere dag een plek moet geven. Dan zet je het ook weg in de ontwikkeling van de leerlingen. Zoals die docenten maatschappijleer die alleen de actualiteit bespreken als zij in het hoofdstuk politiek zijn beland. Nu gaan we het hebben over wie er in het kabinet zit, en dat is net in de periode dat de kamer met reces is. Ja, dat is niet handig. Een docent moet eigenlijk constant zijn leerlingen laten schakelen en laten beseffen dat er verbanden zijn. Kranten maar ook TV programma's leggen die verbanden.

Wat zouden die er aan kunnen doen? Hoe moeten zij dat gaan aanleren aan jongeren?

Ik denk dat dat een belangrijke taak is van docenten en van ouders, en natuurlijk ook van de media zelf. Ouders moeten, volgens mij. Het maakt deel uit van de opvoeding dat je het nieuws kijkt en dat je de krant leest. En dat je met je kind het over nieuws hebt aan tafel met een kopje thee. Dat hoeft niet eens bewust te zijn als die leerlingen/ kinderen maar snappen van; dat hebben zij ergens vandaan. En zij hebben hun ouders een kwartier daarvoor de krant zien lezen of tv zien kijken. Dan snappen ze dat zijn bronnen die nuttig zijn. En dat moeten ze aangeleerd krijgen. Dat geef je wel mee. Maar daarnaast heb je verdieping nodig via het onderwijs. Omdat docenten veel meer in kunnen gaan op bepaalde lesstof, en in bepaalde vorm, werkvorm, volgorde en waar is over nagedacht door didactici. Juist omdat nieuws en informatie een hoge informantiedichtheid hebben. En wat vergt dat je goed naar teksten kijkt, of beelden analyseert. En met elkaar nadenkt over wat vinden wij daarvan, wat betekent het et cetera. Juist docenten moeten die verdieping geven. Alleen als je tegen docenten zegt dat ze iets moeten doen dan gaan ze steigeren. Maar het is ook in hun belang als zij actualiteiten koppelen aan die schoolboeken. Om het relevant te maken en aan leerlingen ook echt laten zien waarom ze leren wat ze leren. En wat ze moeten doen in de zin van wat het beste kunnen doen en makkelijk maken. En dat kan om leerlingen om de zoveel tijd, dat kan dagelijks/wekelijks zijn, huiswerkopdrachten mee te geven van kijk gewoon het nieuws en lees een krant. En daar zijn verschillende vormen voor. Dat kan projectmatig bijvoorbeeld door krant in de klas maar dan zet je het wel weer weg in een hokje. Dan maakt het geen deel uit van het dagelijkse proces. Je kunt ook leerlingen een onderwerp laten adopteren, bijvoorbeeld een politicus. Verzamel maar een week lang alle berichten over de politicus op tv en in de krant.

Zit daar ook een rol in van de media?

Ja, de media en dat zijn er heel erg veel. Ik erger me altijd aan mensen die zeggen de media en dan in enkelvoud verder gaan. Het is heel moeilijk om over de media iets te zeggen.

En bijvoorbeeld dichterbij huis, stel je hebt morgen een gesprek met Hans Laroes. En je mag hem vragen wat je wilt, hij zegt overal ja op. Wat ga jij hem vragen om te doen in het kader van nieuwswijsheid?

Als hij wil bereiken wat hij wil bereiken dan doet hij er volgens mij goed aan om de relevantie duidelijk te maken van de verhalen die het journaal en NOS headlines brengt. Dat is hetzelfde advies wat ik ook geef richting de kranten. En dat is niet alleen maar een heel erg lastige en moeilijke bewoording aan elkaar uitleggen wat er in de wereld speelt. En wie er de belangrijkste personen zijn. Want heel veel journalisten schrijven eigenlijk voor zichzelf of voor politici. En dat geldt volgens mij ook voor programmamakers. Het lijkt erop dat burgers zich daar steeds meer vanaf afwenden. De kranten leiden daar meer onder dan een NOS journaal of RTL nieuws. Maar het gebeurt wel dat mensen steeds meer manieren zoeken om informatie te vinden en te verspreiden.

Dus ze moeten uitleggen waarom de items in het journaal zitten?

Maar ook hoe ze het aanpakken. Ik weet dat NOS dat al doet met blogs. Over hoe een item tot stand is gekomen. Of een kijkje in de keuken bij een correspondent, maar dat is allemaal nog te sporadisch. En dat is één kant. Het andere punt, en dat is voor mij belangrijker, dat je het voor de kijker duidelijker maakt wat er speelt. Ik zag van de week een item in het journaal over de kredietcrisis en dat het iedere Nederlander 26.000 euro ging kosten. En dat was een quote van iemand van Price Water House Coopers, en dat was het. Vervolgens werd er verder gegaan met weer een volgend item. Maar dan denk ik, hier laat je een kans liggen. Want ik als kijker zou dan willen weten, dus dan kost het mij ook 26.000 euro. Ja en wat dan? Moet ik dan nu opeens een acceptgiro gaan schrijven?

Moeten ze dan ook bij de NOS een concreet voorbeeld geven bij het item?

Ja, waarom is het dan voor u als kijker.... En dan moet je volgens mij ook niet aan komen met interviews van mensen op straat. Want ja, dat iemand die in heel andere levenssituatie zit, of ik niet kan van zien dat hij/zij deskundig is dat die dan iets vindt. En die gaat ook vaak kletsen als er een microfoon wordt gehouden.

Dus je moet ook nog eens inzichtelijk maken waarom zo'n iemand dan deskundig is?

Dat, maar dat is meer verantwoording afleggen. Van welke keuzes maken wij als journalist en hoe pakken wij onze nieuwsvergaring aan en de wijze waarop we het brengen. Dat vind ik deel uitmaken van de verantwoording.

Jij wilt eigenlijk meer uitleg?

Nou, uitleggen vind ik meer een Balkenende woord. Van in Europa stemden ze tegen, dus ze hebben het niet begrepen dus we moeten het meer uitleggen. Dat werkt ook niet. Daar moet je heel erg voor uitkijken en dat geldt ook voor de kranten. Het gaat mij meer om relevantie. Dat de manier waarop welke nieuwsbron dan ook zich populair kan maken bij de kijkers/lezers/gebruikers, is door te laten zien van wat er gebeurt samenhangt met het leven van die kijkers en gebruikers. En daarom doe ik ook aan het voorbeeld van: ik heb niks aan het willekeurige individu dat van de straat geplukt wordt. Maar ik wil wel weten, als er dan gezegd wordt door een groot en duur onderzoeksbureau dat de crisis mij 26 000 euro kost, dan wil ik weten hoe dat zit. En dan word ik namelijk ook meer betrokken. Het is belangrijk, omdat je op die manier stimuleert dat mensen zich meer betrokken gaan voelen, en meer willen weten en dat ze zich meer gaan informeren, en bewust gaan inzetten voor de samenleving. En uiteindelijk houdt dat dan in dat nieuwswijsheid, dat is geen eindstation. Dat voedt zichzelf.

Terug naar Hans Laroes, jij mag daarheen. Wat voor activiteiten moet de NOS doen? Moeten ze naar scholen toe?

Wat ze al doen. Dat weet ik. Maar ik vind dat van naar scholen toe gaan heel erg slim. Maar dat heeft vooral nog te maken met volgens mij achterhalen wat er onder jongeren leeft, zodat de NOS daar beter rekening mee kan houden. Wat volgens mij slim is, en ik weet niet of dat

al gebeurt of niet, wat slim is dat ze laten zien wat ze daar ook mee doen. Dat als Sacha de Boer in de klas is geweest en er zijn daar beelden van, dan moet je niet alleen die beelden weer mee nemen voor je eigen gebruik. Maar dan moet je terugkoppelen. Ik was ooit in Kenia, en daar wou ik een foto maken, maar dat mocht niet. Want ze zeiden dan neem je onze geest mee en wij weten niet waar naar toe. En ik vind dat wel een mooie metafoor van hoe journalisten te werk gaan. Ik zie dat ook heel vaak gebeuren. Dan komt er een journalist langs, of jij nu en ik zie verder niet wat er mee gebeurt. En dat geldt volgens mij ook voor die jongeren. Anders dan vervreemd jij je van die jongeren. Dus je zal het moeten laten zien en ook toestemming voor moeten vragen om het weer aan anderen mensen te laten zien.

Moeten ze naar die scholen toe? Of moeten ze een lesprogramma ontwikkelen bij de journaals?

Kijk, aan de ene kant, als je lessen bij het nieuws gaat maken. Dan geef je in zekere zin aan dat het nieuws al te moeilijk is. En dan spreek ik mijzelf een beetje tegen, want wij maken ook lesmateriaal bij de kranten. Maar dat doen wij, omdat docenten daar behoefte aan hebben. Maar dat is dus een verschil in perspectief. Als je wilt dat, in geval van, de krant die heeft een hoge informatiedichtheid en veel teksten, dus dat vergt leren en lezen. Dan is onze keus geweest: wij moeten scholen in en maken daar lespakketten voor, omdat docenten daar ook graag voorbereid voor willen zijn. Voor de krant vind ik dat goed werken, voor de NOS weet ik niet zeker of een educatieprogramma, lesprogramma of een activiteitenavond het juiste beeld geeft. Of je daarmee je imago versterkt. Juist omdat je duidelijk maakt het nieuws is te moeilijk.

Maar worden jongeren daar nieuwswijzer van?

Nou, waar ze nieuwswijzer van worden is door het te blijven gebruiken en er over te praten. Dat moet gestimuleerd worden. Dat wel maar dat betekent ook dat docenten en ouders moeten laten zien dat het belangrijk is om geïnformeerd te zijn. Wat media zouden moeten doen, wat de NOS moet doen, is telkens laten zien hoe ze tot de keuzes zijn gekomen die ze hebben gemaakt. Zodat het betrouwbaar blijft en geloofwaardig. Dat jonge mensen zelf de relevantie ervan in zien. En vervolgens zit de groei van de nieuwswijsheid in het voortdurend je voelhorens uitsteken. Als je een activiteitenaanbod ontwikkelt dan moet je wel heel erg bewust zijn van of je dat richt op docenten of op leerlingen. En ik denk dat NOS Headlines er meer bij gebaat is om juist meer buiten de school om te werken. En jongeren rechtstreeks aan te spreken. Dat willen we natuurlijk met de krant ook. Maar we willen natuurlijk dat mensen uit zichzelf het nieuws gaan gebruiken. Zonder dat dat een educatieve lading heeft.

Interview met Klaas El de Boer
Docent actualiteit Albada College

Wat is volgens jou Nieuwswijsheid?

Nieuws is dat gene wat dagelijks terugkeert, de actualiteiten, het journaal, rubrieken en wat in kranten terugkomt. Wijsheid dat je iets doet met nieuws. Als relatie leggen tussen het nieuws. Ik Geef het vak actualiteiten als onderdeel van LLB, leren loopbaan en burgerschap, omdat ik het leuk vind en van oorsprong is het maatschappijleer. En ik geloof dat bij burgerschap gaat het om een goed burger te zijn. En ik vind dat je gewoon weet moet hebben van wat er in de wereld om je heen gebeurt, op micro en op macro niveau. En ik denk dat je dat aanbiedt op een wijze waarin leerlingen het leuk vinden en uitdaging zit door middel van foto's, beelden en opdrachten zodat ze de antwoorden ook altijd kunnen vinden. Een soort spelachtig idee is. Zodat als je ze daardoor een keer kan motiveren zodat als ze weg gaan na 2 of 3 jaar dat ze dan beseffen ik heb iets opgestoken en ik vind het leuk om gewoon het nieuws bij te houden om de krant bij te houden of naar het journaal te kijken. Ik wil dat als ik een keer in een discussie zit kunnen meepraten met argumenten die ik hier geleerd hebben om mijn verhaal te kunnen doen.

Wat leer jij de leerlingen om het nieuws te kunnen kijken? Of is dat eigenlijk niet nodig?

Ik leer ze dat ze wel een stukje interesse moeten opwekken, ik leer ze eigenlijk een stukje basiskennis. Bijvoorbeeld ik heb een eigen website, daar begin ik jaarlijks met 200 vragen waarvan ik vind dat dat begrippen zijn die zij gewoon moeten weten. Ze krijgen van mij 100 foto's van mensen die dagelijks in het nieuws terugkeren, dat zijn sportmensen, artiesten, politici et cetera. Ze moeten Obama kennen, Medvedev maar ook een Marco Borsato kennen. Die staan in de kranten, en ik wil dat zij die mensen kennen en herkennen. En ik geloof in het verhaal dat als je ze eerst die basiskennis meegeeft en daarna confronteert met heel veel beeldend materiaal, dus niet alleen vertellen, en op het moment dat ze weten wie het is, wat voor functie die heeft en waar die voor staat. Dan denk ik dat een volgende keer als ze geconfronteerd worden door een filmpje of een foto wel degelijk interesse hebben, want ze weten dan waarover en wie het gaat. Ik geloof dat er een basiskennis moet zijn, en met die basiskennis die bereid je ieder keer weer uit. Met mijn weekoverzichten, en als je er niks mee doet en we maken het en aan het eind van de les levert iedereen het in en dat is het. Dan werkt het niet. Je moet het ook leren. In het begin, als je geen kennis hebt van actualiteit, dan is dat een drama. Je moet dan zoveel dingen leren. Er komt zoveel op je af. Maar op het moment dat je het geleidelijk doet, en ze weten waar het over gaat, wie de mensen zijn, dan hoeven ze op een gegeven moment helemaal niet te leren.

Basiskennis, wat versta jij daar allemaal onder? Personen leren kennen en nog meer?

Die begrippen, zoals politiek stromingen, het verhaal democratie. De basisbegrippen van het oude maatschappijleer komen daar in terug. Wat is socialisme, huis van bewaring, wat is links en wat is rechts etc.

Geef je ook aan wat zij met die informatie moeten doen?

Het grappige is op het moment dat zij het door hebben dat zij dat gewoon moeten leren, soms begint dat met stampwerk. Dat is de basis, en als je die basis hebt kun je veel gerichter het nieuws volgen en dan wordt de interesse voor nieuws ook veel groter. En als je iets doet waar je interesse in hebt omdat je het snapt. Zet mij voor één of ander wetenschappelijk programma over elektronen, en ik zet het binnen een minuut uit. Want ik snap het niet. Maar op het moment dat ze iets laten zien wat ik herken omdat ik dat op school heb gehad, en ik weet hoe de verhoudingen liggen, dan ga ik daar naar kijken, dat vind ik leuk en interessant.

Waarom is het belangrijk voor MBO jongeren om het nieuws te kijken en die basiskennis te bezitten?

Zij zijn een hele grote groep in deze samenleving. Zij gaan straks in beroepen die in het middenkader plaatsen vervullen. Dat mag je niet zo stellen maar mensen die helemaal niks weten van wat er in de wereld gebeurt, moet je luisteren, die komen er niet. Moet je luisteren, mensen die voor een vak als burgerschap of actualiteiten gewoon goed zijn, die hebben een brede belangstelling waardoor zij heel snel allerlei verbanden zien. En daardoor kun je veel beter functioneren op een school. De mensen die goed zijn in dit soort vakken die halen in één keer hun MBO en studeren vaak zelfs door op het HBO. Want ze hebben een algemene belangstelling. Omdat je burger bent in deze samenleving moet je dit weten, maar ook een voordeel is dat je allerlei verbanden ziet tussen allerlei dingen die in het nieuws naar voren komen. En wij geven hier bijvoorbeeld: ik zit bij de opleiding detailhandel, internationale handel et cetera en in de handel is het zo je gaat niet gelijk zaken doen. Je gaat eerst praten. En als je niks weet dan ben je een lachertje in de handel. Zeker in de handel heb je een goede binnenkomer als je weet hebt van het nieuws.

Waarom is het zo belangrijk om die basiskennis te hebben?

Omdat je de structuur van de samenleving moet begrijpen. Er zijn linkse en rechtse partijen en je moet weten waar die voor staan. Want als jij alleen maar weet wie Wilders is en niet weet waar hij voor staat dan kun je hem niet plaatsen, dan zie je het verband niet. Dan denk ik, dan mis je een stuk. Het gaat erom dat je uiteindelijk wel het verband ziet. Het nieuws kijken zonder die basiskennis, dat kan wel maar dan gaat het ene oor in en het andere weer uit. Want je ziet het verband niet, je kunt het niet plaatsen. Ik geloof dat je echt door een goede nieuwskennis die relaties ziet bij een heleboel dingen. Van 'oh dan is hij daar voor en daar tegen en dan gaat hij dit of dat doen'.

Vind jij dat MBO leerlingen zich ook in de situatie van één van de personen in het nieuws moeten kunnen plaatsen?

Dat zou heel goed zijn, maar dat is al weer een stap verder. Voorbeeld: Wij zijn een multiculturele school. We hebben leerlingen uit Rotterdam, maar ook uit het platteland. Die leerlingen van het platteland worden niet geconfronteerd met allochtonen mensen. Die komen hier de klas binnen met vrij rechtse standpunten, dat is op zich helemaal niet fout want dat is een deel van hun opvoeding geweest. En dan komen ze hier in Rotterdam hier op school, dat is multicultureel en dat is een grijze school. Dan zeg ik ook leer van elkaar, begrijp ook elkaar. Ik heb een leerling en dat is de zoon van de directeur van Volvo in Rotterdam. Die heeft thuis allerlei luxe, maar ik heb ook een leerling van allochtone afkomst die dat niet heeft. De één stemt VVD en de ander SP. Dan vind ik dat je elkaar moet proberen te begrijpen. En eigenlijk zou het nog mooier zijn als die twee gedwongen zouden worden om bij elkaar thuis te komen zodat ze iets van elkaars situatie zouden zien. Waardoor er meer begrip ontstaat en ik denk dat dat heel belangrijk is. Mensen zitten al heel lang vast in hun opvoeding. Inlevingsvermogen aan te leren zou een doel moeten zijn. Zodat je meer begrip en tolerantie krijgt. Maar dan leg je de lat voor deze MBO jongeren wel erg hoog.

Om met nieuws om te kunnen gaan moeten MBO jongeren nieuws kunnen binnenhalen, weten wie er bij betrokken zijn, kunnen plaatsen en reproduceren. Zou dat genoeg zijn?

Dat zou op zich heel mooi zijn. En dat zou een heel mooi doel zijn. Mijn doel is dat ze geïnteresseerd worden in nieuws maar je zou ook kunnen zeggen dat ze nog meer begrip krijgen voor de situatie in de Gaza.

Wat voor mogelijkheden, activiteiten, zie jij om MBO jongeren te leren om met nieuws om te kunnen gaan?

Je zit op een school, in een niet-flexibele omgeving. Je zit nu in een lokaal waar ik een beamer, laptop en tv heb zodat ik mooie dingen kan laten zien. Maar daar is deze school

bijna uniek in. Er zijn bijna geen mogelijkheden. En dat is wel heel erg jammer. Want eigenlijk zou je veel meer, je zou al met schermen kunnen werken waar dagelijks CNN op staat. Zodat mensen altijd geconfronteerd worden met nieuws. Of dat je uitzendingen van twee vandaag standaard herhaalt. Je zou veel vaker naar allerlei zaken toe gaan die in het nieuws staan. Maar daar is gewoon geen geld voor.

Tanja is hier een tijd geleden geweest om nieuws educatielessen te geven die heeft uitgelegd wat nieuws is en hoe het tot stand komt. Wat voor meer activiteiten zou Tanja of de NOS kunnen doen?

Ik denk dat de NOS aan jongeren moet laten zien dat zij eerlijk en objectief nieuws geeft. En dat leerlingen bereid zijn om af te stemmen op de NOS. Dat zouden ze kunnen doen door mensen zoals Tanja voor de klas te laten komen met nieuws educatielessen. Maar ook door met materiaal te komen. Ik gebruik materiaal van de NOS. Ik laat beelden zien, maar jongeren zijn heel erg kritisch als het gaat om beelden. Als ik kijk naar wat heeft de NOS aan filmpjes in het archief. Dan krijg je hele kleine formaat filmpjes en als je die vergroot dan ziet het er niet uit. Bij RTL heb je dat wel dan is het van goede kwaliteit. Dan zijn de beelden net wat makkelijker te begrijpen. Daar zit ook wat meer actie in. Als de NOS, waar mikken ze op? Als ze mikken op het hogere segment of willen ze er een groep bij krijgen. Ik geloof wel dat het uitmaakt. De NOS zou typisch voor jongeren tussen de 12 en de 20 jaar journaal nieuws moeten maken. Maar niet het nieuws van 8 uur. Je hebt het weekoverzicht van de basisschool en je zou ook zoiets kunnen maken dat leerlingen wekelijks geconfronteerd worden met nieuws. En dan moet je ze niet vermoeien met lange debatten en met lange interviews. Nee het gaat om beelden, korte beelden en snel.

En debatten met jongeren zelf?

Dat willen ze wel, maar ze willen niet naar een debat kijken. Ze willen er wel onderdeel in zijn.

Zou de NOS dit soort weekoverzichten zoals jij die maakt moeten maken voor scholen?

Nou, ik zou het wel voor de NOS willen doen.

Maar zouden ze het moeten doen?

Ik denk dat school is zeg maar een institutie waar nieuws overgedragen kan worden. Als de NOS zelf in staat is om de jongeren te bereiken dan zou dat fantastisch zijn. Maar ik denk dat ze dat niet lukt. Je kunt wel in zee gaan met zo iets als headlines en met een jongerenzender maar dat is ook maar een heel klein groepje. Maar moet je eens luisteren zo'n grijze school als dat wij zijn met jongeren uit Zierikzee, Hoeksewaard en Rotterdam. Je bereikt ze wel allemaal als je dat via educatie doet. Maar dan moet je het wel met leuke dingen confronteren.

Wat voor activiteiten denk jij aan, bijvoorbeeld jouw weekoverzichten, zou de NOS kunnen doen om die jongeren te leren met nieuws om te gaan?

Als je het dan weer terughaalt naar school. Zorg er dan voor dat er op school gerichte opdrachten zijn. Kijk naar beelden, wat doen die beelden met je, wat zijn de context van die beelden. Het zou wel werken als de NOS bij het journaal opdrachten zou leveren. Maar dan niet te ingewikkeld, want de doelgroep is het MBO. Want anders zouden ze wel op de HAVO zitten. Het is een groep die wel wat wil leren, maar ze willen daar niet heel veel moeite voor doen. Het moet snel, en afwisselend en het moet inspireren. Dus je moet ook bij de keuze van onderwerpen die dingen laten zien die voor hun interessant zijn. Een wekelijks lespakket vanuit de NOS dat echt gericht is op MBO jongeren, dat zou ik geweldig vinden om te krijgen.

Er is misschien kans op een samenwerking met schooltelevisie?

Ik zou het wel weten met schooltelevisie. Dat je een soort weekoverzicht maakt. Door de jongeren zelf of als docenten. Dat is altijd het punt. En als jij een hele goede docent bent dan krijg de student wel zo ver om het te doen. Maar het overgrote deel lukt je niet. Wil je studenten motiveren voor nieuws dan moet je heel gericht en structureel iets aan bieden. Maar op het moment dat zij naar beeld en geluid of naar de NOS te kunnen gaan dan moet je dat zeker doen. Volgend jaar krijgen wij hier camera's en dan gaan wij ook nieuws maken met de studenten, dan gaan we ook de stad in. Mensen interviewen en kleine reportages maken. Bijvoorbeeld om zo'n weekoverzicht te maken.

Stel dat je aan de NOS mag vragen wat je wilt om je te helpen daarbij, wat zou je vragen?

Dat wij vanuit de NOS richtlijnen krijgen van hoe maak je nieuws? Wat doe je, wat zijn aandachtspunten voor korte reportages. Wat doe je wel en wat doe je niet. Een soort handboek. En aan de hand van voorbeelden, beelden, wat is wel goed en wat niet. Materiaal, zodat ik kan laten zien hoe je nieuws moet maken. Er ligt voor de NOS en de publieke omroep een wereld open. Er is een gigantisch archief waar veel te weinig mee wordt gedaan.

Interview met Ingrid Faas

Docent Maatschappijleer op het Fons Vitae

Wat is nieuwswijsheid?

Als ik de term zo hoor denk ik gelijk aan de eindexamen termen voor maatschappijleer. Dan denk ik hoor en wederhoor, bronnen checken, citaten juist overnemen. Duidelijk maken of het een commentaarstuk is, feiten en meningen scheiden. Dat jongeren daar bewust mee om moeten gaan. En ik zelf natuurlijk ook. Dat is natuurlijk zo ontzettend maatschappijleer.

Waarom is dat zo ontzettend maatschappijleer?

Het staat in de eindexamen termen en het hoort bij het onderdeel massamedia. En als ik dus jongeren krijg die ik begeleid met hun profielwerkstuk, of iets dergelijks, of ze maken een verslag. Ze moeten dan bronnen gebruiken. Dan geef ik ook aan Google is een zoekmachine, daar kun je dus niet naar verwijzen.

“En dan vragen ze waarom niet? Want het is toch google.nl? En iedereen weet toch waar ik het gevonden heb? En dan zeg ik wel met welk woord ik het gevonden heb?” Dan zeg ik ja maar over een maand is dat weer heel anders. Dus je moet het toch echt uitleggen.

Dus in de eindexamentermen staat ook echt dat ze moeten weten hoe het nieuws tot stand komt?

Ja, de eindexamentermen doen natuurlijk maar heel weinig kinderen. Want dat is maatschappij wetenschap op HAVO/VWO wordt het zo genoemd. Op het VMBO heet het maatschappijleer 2, maar ik weet niet hoe daar de eindexamentermen eruit zien. Maar dat zijn maar kleine groepen die dat kiezen want het is keuze profielvak. En de mensen die normaal maatschappijleer doen, dus het verplichte vak, die krijgen het dus niet.

Vind jij dat iedereen het moet weten?

Ik vind dit essentieel. Omdat als ik kijk in de krant. Bijvoorbeeld de stukken van, van de week. Dat studenten dan een e-mail sturen van hoi Bali. En zich ook niet meer druk maken over taalfouten/spelfouten. Of dat zij zich niet meer druk maken of een ander het wel of niet begrijpt. Dat is natuurlijk niet echt nieuwssselectie, of nieuwswijsheid. Maar het zit hem wel in een tendens dat mensen makkelijk worden. Weinig kritisch, en toch kijken naar dingen, en dat ze knippen en plakken. Terwijl ze toch dondersgoed weten dat ze er kritisch naar moeten kijken. Maar ze doen het niet. Ik zelf moet zeggen dat als ik moe ben dan geloof ik Wikipedia ook. Maar ik snap ook dat als ik iets heel belangrijks wil publiceren dat ik er niet naar kan verwijzen. Maar als ik dat al doe?

Dus jongeren snappen wel dat ze er kritisch naar moeten kijken?

Ja ik denk dat ze het wel weten, rationeel. Maar hoe, dat is geen ingeslepen attitude.

Wat moeten ze dan precies leren? Je had het net al over hoor en wederhoor, bronnen checken.

Bewust zijn van de doelgroep. Dat als je weet dat de Telegraaf vooral door de gewone burger de Telegraaf leest. Dan is het niet gek dat..... ik weet niet of het er gister stond. Maar ik las gister iets wat op pagina 2 stond wat ik op pagina 1 zou hebben gezet. En veel over veiligheidsonderwerpen. Niet dat ik het wil neerzetten als slechte krant. Maar ik vind wel dat je bewust moet zijn van de keuzes die zij maken. En dat een NRC Handelsblad weer hele anderen keuzes maakt. En dat je ziet dat de volkskrant enorm populariseert.

Vind je dat jongeren de krant moeten lezen?

Ik vind dat jongeren het nieuws moeten volgen. En heel veel maatschappijleerdocenten vinden het ook belangrijk dat ze het in de krant lezen. Ik vind het belangrijkste dat ze in aanraking komen met nieuws en de krant en het nieuws min of meer volgen. Het nieuws kunnen ze dan hopelijk als een soort soap volgen en in een context plaatsen. Ik denk dat dat

te weinig gebeurt. Of dit doel nu bereikt wordt door de krant te lezen of door het journaal te kijken, dat maakt mij dan minder uit.

Merk jij dat jouw leerlingen of jongeren in het algemeen het nieuws volgen?

Ik merk het nu in 5 HAVO. Ze beginnen zelf over van: "Wat vindt u nou over dat Wilders is weggelopen". Of: "U heeft het over de Wet van Openbaarheid Bestuur gehad. En het is heel grappig, want diezelfde avond kwam het ook in het nieuws, heeft u dat ook gezien?" Dat ging toen over de politieauto's die zoveel brokken maakten, en dat ze dat niet wilden publiceren. En ik denk dat het nu ook was met Aleid Wolfsen, en dan denken ze: hé dat is kennis. En dan pas gaan ze het gebruiken, en dan pas worden ze geïnteresseerd. Het is eigenlijk een groep die helemaal niet geïnteresseerd was, één jongen uitgezonderd. In vier HAVO en die zitten nu in 5 HAVO dus het is ook een groeiproces. En zij hebben dus wel voldoende input gehad om die interesse te ontwikkelen.

Denk jij dat jongeren die nieuwswijs zijn, beter hun studie door komen?

Ja, überhaupt. Ik denk dat je leerlingen heel erg moet stimuleren om te lezen. Ik heb nu een artikel in mijn tas zitten. En mijn collega heeft dat nu uitgedeeld en die zegt dan ook tegen zijn leerlingen; "Je gaat het nu scannen in 10 minuten, klaar!. En dan ga ik er gewoon iemand eruit pikken die het gaat vertellen. En niet dat gezwam van dat je geen tijd had om te lezen, en dat het teveel was, en te moeilijk." Je moet kunnen selecteren. En ik zie het niet terug. Ik zie het niet terug op HAVO 4.

En als ze dat wel zouden kunnen, zouden ze beter hun studie door kunnen komen?

Überhaupt, ze zouden beter de bovenbouw kunnen door komen. Omdat ze tot de 3^e klas, ik geef alleen maar les in de bovenbouw. Maar ik heb het gevoel dat ze tot de 3^e klas enorm gepamperd met kleine opdrachtjes, kleine vraagjes. En dan kunnen ze redelijk hoog scoren. En dan in de 4^e is het voorexamen jaar voor HAVO. En dan moeten ze opeens boeken gaan leren voor hun schoolexamen. Echt in het begin schreeuwen ze moord en brand, en ze vinden toetsen veel te lang en te abstract. Ja dat is zo'n verschil van in het begin van de 4^e en aan het eind van de 4^e. Ik vind dat ze daar veel eerder aan moeten beginnen. Omdat die overgang nu veel te groot is. Waarom zitten er zo ontzettend veel doublanten in 4 HAVO? Een van de redenen is dat ze gewoon onvoldoende kunnen selecteren uit teksten. En dat ze te weinig hebben gedaan met grote stukken tekst, en daaruit de kern halen. Dat kunnen ze gewoon niet.

Je zegt dat ze moeten leren informatie uit verschillende bronnen kunnen halen, checken of het waar is, het in context kunnen plaatsen. Moeten ze het er ook over kunnen hebben? Wat ze net hebben gelezen in een debat?

Debat is een vaardigheid in mijn vak. We doen het eigenlijk te weinig. Waarom? Omdat de groep best groot is, en dan krijg je altijd dat die gene die het wel volgen, dat is dan een enkeling. En die voeren dan het debat. Het is heel makkelijk mee te liften, en niet je best te doen en niet op de hoogte te zijn.

Maar zou debat een onderdeel zijn van één van de dingen die je moet leren om nieuwswijs te zijn?

Nee, ik vind dialoog een beter woord. Want in debat, daar zit competitie in, en daar zit een soort snelheid in van spreken. En in dialoog zit ook het element van naar elkaar luisteren, en argumentatie, elkaar volgen, en veel meer vanuit de inhoud op elkaar reageren. Dus het komt wel heel erg met elkaar overeen. Maar dat dialoog leer je ze veel meer inhoudelijk op elkaar te reageren, veel meer dan bij een debat.

Hoe kun je dat soort zaken aan jongeren aanleren?

Ik vind teksten uitdelen heel belangrijk. Wat ik al een paar keer gedaan heb, is als ik het over de democratie heb. Dan heb ik het heel vaak over de pedo-partij, de PNVD. Die toen uiteindelijk onvoldoende steunbetuigingen had om mee te kunnen doen aan de verkiezingen.

Dat is een onderdeel kennis die ik er dan instop. Dan laat ik het stukje van netwerk zien, en dan worden ze enorm gepakt. Raken ze enorm verontwaardigd dat zo'n vieze vent met zo'n jongetje limonade mag drinken etc. En daarna ga ik de vraag stellen van; vind jij dat de pedo-partij mee mag doen aan de verkiezingen? En dan krijg je eigenlijk het antwoord nee, daaruit. En dan laat ik daarna een filmpje zien waarin de democratie wordt toegelicht. En dat het juist het mooie is dat je er vanuit gaat dat domme ideeën door de meerderheid niet wordt overgenomen. Maar ze mogen wel gehoord worden, want dat maakt het debat breder. En dat is dan de meerwaarde, de toegevoegde waarde. En dan stel ik opnieuw de vraag; vind je dat de pedo-partij mee mag doen aan de verkiezingen? En dan zeggen heel veel kinderen gewoon ja. En dan verdeel ik ze in groepen van ja en nee. En dan laat ik ze voorbereiden met teksten die ik van te voren al heb uitgeprint. Waaruit ze argumenten kunnen halen. Dan zeg ik onderstreep de argumenten want je moet straks in debat met de andere groep. En hier kun je argumenten uithalen. Zeker bij de HAVO werkt dat goed, want ze moeten eerst gepakt worden door het onderwerp. Ze moeten er wat mee hebben. En dan willen ze wel de argumenten horen. En bij VWO hebben ze veel meer de behoefte om na het filmpje over de pedo-partij. Dan vraag ik ze zijn jullie voor of tegen, dan krijg je de reactie van; ja dat weet ik niet, want ik weet er onvoldoende van. En dan geef ik ze ook een moeilijker artikel. En dan zeg ik: lees dit artikel en onderstreep elke keer als je een argument tegen komt en dan ga je die daarna afwegen. En dat is dan een verschil in didactiek om hetzelfde te bereiken.

Jij vind dus dat middelbare scholieren van VMBO, HAVO tot VWO hetzelfde zouden moeten weten van nieuwswijsheid?

Ja, ik vind niet dat je daar op moet verkleinen, het is al zo weinig. Het zou eerder meer moeten zijn.

Het zou dan moeten verschillen in hoe je het aan leert?

De diepgang verschilt maar ik vind dat de houding bij iedereen aanwezig moet zijn. En dat kun je bij HAVO beter benoemen, die kunnen dat wel leren. Bronnen checken, hoor en wederhoor, die kunnen dat echt als een rijtje aflopen. Maar bij VMBO moet je ze veel meer laten voelen dat ze soms oneerlijke conclusies trekken. Bijvoorbeeld het filmpje van die paarden die een paar jaar geleden in Friesland op een eiland in de Waddenzee stonden. Omroep Friesland had een item gemaakt en dat benaderd vanuit: die paarden zijn allemaal ziek en de boer zorgt slecht voor ze. En nu heeft de boer ze op een eiland gezet, wat slecht toch van die boer. En dat was het item. Bij de NOS was het item over de paarden: de paarden zijn allemaal vrij, min zoveel paarden. God wat zijn we blij dat het gelukt is het merendeel van die paarden te bevrijden. En over die boer werd gemeld dat die gewoon een inschattingsfout gemaakt had. Omroep Friesland en de NOS brachten hetzelfde nieuwsonderwerp, maar bij de een werd de boer een halve crimineel en bij de ander was de boer een mens die ook wel eens fouten maakt. Nou dan maakt het wat nogal uit welk item je hebt gezien. Ik zou het, als boer, wel fijn vinden dat de meeste mensen dan naar de NOS kijken.

Vind jij dat een MBO'er dat verschil moet kunnen onderscheiden?

Ja, dat vind ik zeker. Ja, ze moeten er mee geconfronteerd worden.

Moeten ze dat leren op het VMBO? Of op het MBO?

Ik vind dat ze dat al moeten leren op de basisschool. Op de basisschool, zo vroeg mogelijk al laten zien dat je dingen kan laten zien, dat je het vanuit verschillende kanten kan belichten. En dat voelen ze al. Dat snappen ze.

Dus op het VWO en HAVO dan moeten ze dat al begrijpen. En op het MBO?

Op het MBO dan moet de aanpak anders zijn. Die moet veel meer vanuit wat nuttig is voor hen. Is een machine wel of niet geschikt? Wie is de zender? Is het een verkoper van het product? Dan moet je het nieuwsbericht wel even anders lezen dan dat het consumentenbond is. Je moet het koppelen aan de beroepspraktijk. Ik vind dat, het is een

soort elementaire gedachte, maar als je dat niet doet dan sluit je ze eigenlijk uit van de samenleving, van de democratie. Dan zet je ze eigenlijk neer als dom. Van: je hoeft verder niets anders te weten dan hoe je machine werkt. Ga jij maar koffers inladen bij Schiphol. Dat vind ik gewoon niet eerlijk. Die mensen zijn gewoon hartstikke geïnteresseerd als je maar op het juiste knopje drukt.

Jij bezit natuurlijk over internet, video scherm etc. Vind jij dat je genoeg middelen hebt om het ze aan te kunnen leren?

Ja, ik vind dat ik wel genoeg middelen heb. Ik vind alleen dat ik onvoldoende tijd heb om hun nieuws te laten ervaren. Een paar kinderen doen nu mee met het NOS Headlines Panel om headlines te kunnen becommentariëren. En zij krijgen nu het aanbod om naar het media park te komen. Één kind heeft gereageerd, het is ook vrijwillig dat ze dat doen. Dat betekent dat er maar één kind actief interesse toont in het media park, en daar eens mee te lopen. Ik denk dat het überhaupt leuk is om daar een keer rond te lopen. Om te zien dat die studio's niks voorstellen. Om het te zien dat het saaie gebouwen zijn waar keihard gewerkt wordt. Hoe beveiligd het wordt en om te horen dat er heel veel materiaal onder de grond ligt. Je krijgt er een beeld bij. Dat je ziet hoe klein dat hokje is waar het journaal wordt gemaakt.

Vind jij dat iedereen dat zou moeten zien?

Ik vind niet dat je het zou moeten verplichten, maar ik vind het wel heel belangrijk dat daar ruimte voor is. En dat is er niet in het curriculum.

Wat is voor jou het vereiste materiaal dat je nodig hebt?

Internet, omdat ik heel veel van internet haal. Als je zegt van Geenstijl dit en dat, dan kun je dat erbij pakken.

Stel, je mag morgen naar Hans Laroes en je mag hem vragen om activiteiten te ondernemen om jongeren nieuwswijzer te maken. Wat zou jij hem vragen?

Ik denk dat het heel interessant zou zijn om ze te laten ervaren hoe het is om onder tijd druk, redelijk objectieve stukken te maken en ook nog rekening te houden met een beperkte tijd om het te presenteren. En dan zit je dus met allerlei maar-en. Kijk, ze kunnen heel goed ervaren, leren om wederhoor toe te passen of om bronnen te checken. Maar ik wil ook dat ze snappen dat, dat niet altijd gebeurt. Ook niet bij redelijk betrouwbare nieuwsbronnen.

Hoe kan hij dat laten zien? Door lesmateriaal te maken?

Nee, ik denk echt dat ze simulatie moeten kunnen doen. Bijvoorbeeld: presenteer het nieuws (van Beeld en Geluid). Ik denk dat je dat moet hebben in zo'n setting, waar je ze actief aan de slag laat, met een aantal randvoorwaarden en met materiaal. En ze moeten iets in elkaar zetten. En dat moeten ze ook van elkaar beoordelen met die gegeven criteria. Dat ze dan uiteindelijk zullen voelen en ervaren dat het dus moeilijk is om aan al die nieuwswijze criteria te doen. Om het te zien van de kant van de journalist.

En hoe kan hij dat het beste beschikbaar maken aan jou als docent? Want hij kan moeilijk elke school op het mediapark uitnodigen.

Ik heb van het IPP een ontzettend interessant simulatiespel over de democratie. Waarin staat hoe je moties moet indienen. Een uitgeschreven simulatiespel met voorbereide stelling en dat werkt als een trein. Ik moest het wel iets herschrijven, want ze hadden het voor volwassenen geschreven. Maar als je een goede casus maakt, die bewezen werkt, en die eventueel met een Youtube filmpje ondersteunt om te zien hoe een ander dat heeft gedaan. Ik bedoel, visueel hoe een andere docent dat heeft gedaan in de klas. Dan denk ik dat het één van de beste middelen is.

Wat op de website komt binnenkort is een simulatiespel waarbij leerlingen een rol krijgen toebedeeld. Bijvoorbeeld prostituee, zakenman uit Amsterdam. En elke keer als je in die rol 'ja' kan zeggen op die vraag kan je ieder jaar met vakantie. Dan mag je een stapje naar

voren. Dan maak je dus een maatschappelijke ladder. En het grappige is dat je dan de vraag kunt stellen 'hoe vast ligt deze maatschappelijke ladder?' Want als je het in een andere klas zou doen dan krijg je weer een andere ladder. Zou dan een prostituee ook hier staan? Of het zestien jarige moslimmeisje? Nee dat ligt aan je vooroordelen. Dus dan kan je er zoveel kanten mee op. En dat is hartstikke waardevol materiaal. Want dat hoef je niet voor te bereiden en dat heb je zo klaar. Het slaat in als een bom.

Dus maak eigenlijk een simulatiespel voor jongeren; hoe maak ik het nieuws? Zodat ze het ervaren?

Ja.

Wil je daar ook theorie bij? Van wat hoor en wederhoor precies is et cetera.

Nou ik weet dat Krant in de Klas dat ook heeft ontwikkeld. Maar misschien als aanvulling daar weer bij. Ik zou goed kijken als er al bestaand materiaal is waar je naar kan verwijzen. Het zou heel goed zijn als het kan aansluiten bij verschillende vakken. Maar dat is hardstikke veel werk, want hoor en wederhoor, en kritisch kijken naar bronnen zou bij geschiedenis ook plaats vinden, en bij Nederlands ook.

Dus eigenlijk moet het materiaal beschikbaar gesteld worden en de docenten moeten het zelf verder invullen?

Ja, je kunt wel tips geven. Dat simulatiespel is leuk. En ik denk dat docenten dat zelf verder aan hun vak kunnen koppelen. Als docent heb ik niet erg de behoefte om een uitvoerig lesplan te hebben als dat simulatiespel duidelijk doelen heeft, lesdoelen. Dan kan ik de link wel leggen naar mijn vak. Want daar ben ik dan expert in vergeleken met de NOS.

De NOS kan dan beter het beschikbaar stellen en de rest aan docenten overlaten?

Ja maar wel de kernbegrippen weergeven. Dat denk ik wel. Dat je heel gericht kan zoeken van daar wil ik wat mee doen. En dat je het dan hebt klaar liggen.

Interview met drie MBO studenten
Van het Albeda College in Rotterdam

Naam: Soraya El Akrouch

Leeftijd: 20

Opleiding: Internationaal Groothandel

Culturele achtergrond: Nederlandse Marokkaan

Ik koop af en toe de krant, omdat er meer waarheid in staat dan de Metro. Ik denk dat als ik ergens voor betaal, dat ik er dan ook iets goeds voor terug krijg. Meestal koop ik dan het AD of het NRC.

Ik vraag me vaak af waarom nieuws nieuws is. Dat heb ik als ik het journaal kijk maar ook als ik de krant lees. Bijvoorbeeld die kleine kopjes. Waarom moeten we dat weten? Bij RTL Boulevard heb ik dat ook erg vaak. Ik weet ook wel dat het een mix is van entertainment en nieuws, maar toch vraag je je af, waarom moet ik dat weten? Wat heb ik er aan?

Ik zou nieuws vaker terug willen zien komen in de lessen. Dan begrijp je het toch beter. Nu dat jij ook een aantal dingen hebt uitgelegd, ga je er toch over nadenken. Ik denk dat een discussie ook echt werkt, omdat je dan moet luisteren naar andermans standpunten. Dan begrijp je het onderwerp beter.

Ik zou willen leren hoe je het echt kan begrijpen wat nieuws is. En wat je er mee moet. Maar niet alleen door tekst te lezen uit een boek, maar ook beelden, bijvoorbeeld het journaal gebruiken. Bijvoorbeeld een onderwerp in de krant en op het tv-journaal. Dat samen, dan kan ik het beter begrijpen en bij elkaar samenvoegen.

Naam: Hansjan van Genderen

Leeftijd: 18 jaar

Opleiding: Internationaal Groothandel

Culturele achtergrond: Nederlands

Ik lees de krant soms omdat het thuis ligt. Het NRC of het Financieel Dagblad. En natuurlijk de Metro en de Spits als ik er een zie liggen. Maar dat is niet echt een bewuste keuze. Ik kijk wel vaak het nieuws. Naar: Hart van Nederland, NOS, RTL Z, RTL 4.

Ik vraag me ook wel af waarom iets nieuws is. Waarom is dat in Uruzgan zo belangrijk? Ik zie het zo vaak in het journaal, en er wordt dan nauwelijks nieuwe informatie gebracht. Vaak zie je ook nog hetzelfde beeld. Laat het alleen zien als er echt iets gebeurd is, bijvoorbeeld als er iemand dood is.

RTL Boulevard vind ik echt een BUTT(slecht) programma. Dat is toch geen nieuws? Ze brengen alleen maar roddels. Van: de moeder van Marco Borsato krijgt een nieuwe heup. Dat is toch geen nieuws.

Ik vind dat je wel dingen over nieuws aangeleerd moet krijgen. Tijdens Maatschappijleer op de middelbare school moet je het krijgen. Maar dan wel de laatste twee jaar, als je 15 of 16 bent. Want anders interesseer je je er echt niet in.

Naam: Mumtaz TaMBolat

Leeftijd: 20

Opleiding: Internationaal Groothandel

Culturele achtergrond: Nederlandse Turk

Ik lees geen krant, maar ik kijk wel het nieuws. Maar eigenlijk vooral Turkse zenders zoals Kanaal D of Al Jazeera. Maar die zetten echt alles wat abnormaal is in het nieuws. Het lijkt eigenlijk wel op Hart van Nederland.

Ik ben het eens met wat Soraya zegt. Een discussie over nieuws is wel leuk. Als iemand het eens of oneens is, dan ga je er zelf verder over nadenken. Van vind ik dat ook enzo. Ik kijk wel mee met mijn vader naar nieuws. Bijvoorbeeld De wereld draait door, Radar, en Man bijt hond. Maar dat is eigenlijk ook alleen als mijn vader kijkt, dan kijk ik mee.

Ik denk dat je dat moet leren op de middelbare school. 1e en 2e jaar een beetje aftasten en dan de laatste 2 jaar echt diep erop ingaan bij maatschappijleer.

Stel dat de NOS een Nieuwsprogramma moet maken voor jullie. Hoe moet dat er dan uit zien?

De NOS moet iets doen als Pauw en Witteman, maar dan één keer in de week. En dat we dan zelf onderwerpen kunnen toe sturen. Het moet echt een apart programma zijn, en niet door het nieuws (journaal) heen maar extra.

Het liefst op TV, maar dat ik het dan wel terug kan kijken. *Mumtaz*: "Ja want ik ben soms echt vet laat thuis en dan kan ik het op internet terug kijken."

Maar het moet wel gepresenteerd worden door jonge mensen. Niet ouder dan 30 jaar. Misschien die vrouw die laatst bij De Wereld Draait Door zat, van dat "BOOBIES" (Eva Jinek).

En dan moet het wel echt over nieuws gaan, en discussie. Bijvoorbeeld wat Rita Verdonk zei van dat je geen capuchon meer op mag hebben. En dan laat je jongeren daarover in debat gaan. Maar ook mensen die er echt wat van weten, dus van die politieke partijen van jongeren. (Bijvoorbeeld de JOVD, Dwars etc. maar ook met jonge mensen van de PVDA, D66 etc.)

En dan één keer per week en dan een half uur. Met maximaal 1 of 2 onderwerpen. Je moet het niet één keer per maand doen, want dan houden jongeren het echt niet bij. Één keer per week moet je het zeker doen en als de kijkcijfers goed zijn dan misschien naar twee keer per week.

En dan niet op vrijdag of in het weekend. En tussen 22:00 en 24:00. Niet later, want dan kijk ik het echt niet. Om 22:00 kom ik meestal thuis of ben ik net thuis en ga ik voor de TV zitten.

Klassikaal gesprek over nieuwswijsheid en nieuwsgebruik
Met MBO studenten van het Albeda College in Rotterdam

Opleiding: Internationale Groothandel

Aantal studenten: 24

Leeftijd: tussen de 17 en 24 jaar.

Culturele achtergrond: De klas bestaat uit studenten met verschillende culturele achtergronden. Turks, Marokkaans, Nederlands en Surinaams.

15 van de 24 studenten kijken het nieuws. 11 van de 24 studenten kijken naar NOS, 12 studenten kijken naar RTL, 6 studenten vragen zich wel eens af waarom iets nieuws is.

In de discussie over nieuws blijkt dat veel studenten niet weten wat nieuws precies is. Aan de hand van drie studenten komen we bijna tot de definitie; nieuws is iets wat niet normaal is. Maar ze vragen zich dan nog steeds af waarom iets nieuws is. Wie kiest het uit en waar letten ze dan op.

Ook het journaal zelf vinden sommige studenten soms moeilijk. Bijvoorbeeld de economische crisis. Één van de studenten begreep dat niet en aan de hand van het journaal begreep hij het nog steeds niet. De NOS zou veel meer moeten uitleggen en laten zien wat jongeren er zelf mee moeten en waarom ze dat moeten weten. Ze geven als voorbeeld RTL Boulevard. Daar wordt over nieuws gepraat, en daardoor begrijpen zij het beter.

De studenten willen graag aangeleerd krijgen wat nieuws is zodat ze het kunnen begrijpen. Wat ze allemaal erg graag willen weten is hoe nieuws gemaakt wordt. Hoe komt het tot stand. Dat kunnen ze leren door bijvoorbeeld zelf een onderwerp van een journaal te maken over het leren schrijven van een persbericht. Ze zouden heel graag, bijvoorbeeld in de lessen van hun docent, aan een eigen journaal werken. Het liefst wel onder begeleiding van iemand van de NOS. Omdat iemand van de NOS weet hoe het nieuws echt gemaakt wordt en er verstand van heeft. Dat heeft onze docent ook maar het is niet zijn beroep.

Ze vinden het bijna allemaal erg belangrijk om te weten wat nieuws is en hoe het gemaakt is. Ze vinden dat het onder de algemene basiskennis valt. Zelf hebben ze het niet gehad maar ze vinden dat je het aangeleerd moet krijgen tijdens lessen op de middelbare school.

Resultaten onderzoek MBO Jongeren in Rotterdam

Suna Floret heeft een onderzoek gehouden onder 100 MBO jongeren in Rotterdam. Dit zijn de uitkomsten daarvan.

Geslacht		
man	#42	47%
vrouw	#48	53%
geen antwoord	#0	0%
		n=90

Hoe oud ben je?		
17	#43	47%
18	#15	16%
19	#17	19%
20	#10	11%
21	#6	7%
geen antwoord	#0	0%
		n=91

Hoe zou je jouw etnische achtergrond beschrijven?		
Nederlands	#49	48%
Turks	#14	14%
Marokkaans	#8	8%
Surinaams	#8	8%
Antilliaans	#5	5%
Hindoestaans	#7	7%
Pakistaans	#2	2%
Anders	#9	9%
geen antwoord	#0	0%
		n=102

Hoeveel keer per week volg je het nieuws op TV?		
ik volg het nieuws op TV niet	#9	10%
0-5 keer per week	#53	58%
5-10 keer per week	#23	25%
10-15 keer per week	#7	8%
geen antwoord	#0	0%
		n=92

Hoeveel keer per week bekijk je een nieuwssite op het Internet?		
ik volg het nieuws op Internet niet	#39	42%
0-5 keer per week	#31	34%
5-10 keer per week	#12	13%
10-15 keer per week	#10	11%
geen antwoord	#0	0%
		n=92

Zou je meer achtergrondinformatie willen krijgen over bepaalde onderwerpen of vindt je genoeg wat je op het nieuws ziet?

ik vind het genoeg zo	#74	81%
ik wil graag meer achtergrondinformatie	#17	19%
geen antwoord	#0, 0%	

n=91

Had je eerder wel eens gehoord van de nieuwssite NOSHeadlines?

ja	#36	40%
nee	#54	60%
geen antwoord	#0, 0%	

n=90

Zo ja, had je de site een keer bezocht?

nee, ik heb de site niet bezocht	#37	64%
ja, ik heb de site één keer bekeken	#7	12%
ik heb de site meerdere keren bekeken	#14	24%
geen antwoord	#0, 0%	

n=58

Heb je alleen de filmpjes bekeken of heb je ook de tekst gelezen?

alleen filmpjes bekeken	#53	60%
allebei	#36	40%
geen antwoord	#0, 0%	

n=89

Leerschema Nieuwswijsheid

	Nieuwseducatie	Workshopdag	Adviespanel	Debat	Rondleiding
1. Kennis					
1.1 Wat is nieuws	X	X	X	X	X
1.2 Werking van het nieuws	X	X	X		X
1.3 Nieuwscriteria	X		X		
1.4 Termen	X		X		X
1.5 Onafhankelijke journalistiek	X		X	X	X
1.6 Objectiviteit	X		X	X	X
2. Vaardigheden					
2.1 Analyseren & identificatie	X		X	X	
2.2 Vergelijkingen	X		X	X	
2.3 Beoordeling	X		X	X	X
2.4 Gevoelens	X		X	X	
2.5 Inlevingsvermogen	X	X	X	X	X
2.6 Empathie	X		X	X	
2.7 Artistieke elementen	X	X	X	X	
2.8 Tegenstellingen en vergelijkingen	X		X	X	
2.9 Morele elementen	X		X	X	
2.10 Verhalen	X		X		
2.11 Ethische verantwoordelijkheid	X		X	X	
2.12 Discussiëren & Reflecteren	X		X	X	
2.13 Context	X		X	X	X
3. Gedrag					
3.1 Eigen Handelen & Beïnvloeding	X		X	X	
3.2 Kritische houding	X	X	X	X	
3.3 Meer informatie	X				

1. Kennis

- 1.1 De kennis van wat nieuws is.
- 1.2 De werking van hoe nieuws tot stand komt
- 1.3 Kennis hebben van de criteria die aan nieuws gesteld wordt
- 1.4 Kennis van termen zoals hoor en wederhoor, 5 W's en H
- 1.5 Kennis van wat onafhankelijke journalistiek is, en waar de knelpunten liggen
- 1.6 Kennis hebben van: waarom nieuws nooit objectief kan zijn

2. Vaardigheden

- 2.1 Het vermogen om nieuws te analyseren en om de belangrijkste punten te identificeren
- 2.2 Het vermogen om vergelijkingen te kunnen trekken tussen de belangrijkste punten van informatie
- 2.3 Het vermogen om de informatie in het verhaal te beoordelen op juistheid, objectiviteit en of het verhaal een gebalanceerde presentatie geeft van het nieuws evenement / onderwerp
- 2.4 Het vermogen om de gevoelens van de mensen in het verhaal te identificeren en vervolgens te analyseren.
- 2.5 Het vermogen om zichzelf in de positie van verschillende mensen in het verhaal te plaatsen
- 2.6 Het vermogen om empathie uit te breiden naar andere mensen dicht bijzijnd aan het nieuws verhaal
- 2.7 Het vermogen om het vakwerk en de artistieke elementen in het verhaal te identificeren en vervolgens te analyseren

- 2.8 Het vermogen om te kunnen vergelijken en tegenstelling te kunnen bepalen van de kunst die gebruikt is om het verhaal te vertellen en aan de hand daarvan in te kunnen schatten welke informatie eventueel niet wordt verteld
- 2.9 Het vermogen om de morele elementen in een verhaal te analyseren
- 2.10 Het vermogen om dit verhaal met anderen verhalen te vergelijken of tegenstelling te kunnen herkennen
- 2.11 Het vermogen om de ethische verantwoordelijkheden van de journalisten in een verhaal te evalueren.
- 2.12 Het vermogen om over nieuws te kunnen discussiëren en te reflecteren
- 2.13 Het vermogen om het nieuws of de informatie in een context te kunnen plaatsen aan de hand van de eigen opgebouwde kennisstructuur.

3. Gedrag

- 3.1 Om aan de hand van de verkregen informatie het eigen handelen te kunnen sturen, dat van anderen positief te kunnen beïnvloeden nadat men de informatie via verschillende bronnen heeft gecontroleerd en een redelijk beeld heeft kunnen schape van de verkregen informatie.
- 3.2 Een kritische houding aan kan nemen richting nieuws en informatiebronnen, en daarmee de 5W's en de H in acht te nemen.
- 3.3 Men opzoek gaat naar meer informatie als de verkregen informatie niet volledig is om een zo objectief mogelijk oordeel te kunnen vormen.